

›Restriktiv höstbudget ›Mångkultur i Skutskär ›Åke energispridare
GRANSKNING Svenskt bistånd missar kopplingen alkohol och hiv

accent

SVERIGES STÖRSTA TIDNING OM DROGER OCH NYKTERHET

EN TIDNING FRÅN JOGT-NTO NR 8/07 PRIS 20 KR

BILDREPORTAGE

På väg hem

Helens och Marja-Liisas väg bort från gatan och drogerna

Saxenborg

Pensionat & Konferens

770 13 Grangärde • 0240-64 00 11 • www.saxenborg.se

Nu är det dags att anmäla sig till

årets JUL- firande på Saxenborg

Från den 23/12 till den 27/12 firar vi i ombonad pensionatsmiljö med sång, julbord, promenader, utflykt, julottebesök och en hel del annat.

Priset är från 3 910:- per person i delat dubbelrum för medlemmar i IOGT-NTO-rörelsen. För enkelrum är priset 4 210:-

Anmäl dig på 0240-64 00 11.

IOGT-NTO växer – läsekretsen växer...

Annonsera i Accent

– det naturliga sättet att nå engagerade läsare.

Annonsförmedlingen
sköts av Janne Moréus,
medlem i snart ett
halfsekel.

REKLAMBYRÅN I KÖPING

janne@info reklam.nu
www.info reklam.nu
Glasgatan 21,
731 30 Köping
Tel. 0221-213 40
070-346 346 2

Medlemmar har bättre förmåner!

Om din villa är försäkrad i SalusAnsvar kan du få upp till **35% rabatt** på ordinarie bilpremie och **10% rabatt** på ordinarie villapremie. Det ger pengar över till något roligare!

IOGT-NTO

I samarbete med SalusAnsvar

Ring **0200-87 50 30** eller besök
www.salusansvar.se/iogtnto

Nyhet!
Villarabatt
på din
bilpremie
(och tvärtom)

Försäkringsgivare:
Svenska Konsumentförsäkringar AB,
org.nr. 516401-6700

Biståndet missar alkoholen

8 GRANSKNING Närmare 12 000 människor smittas av hiv varje dag. Sida och andra svenska biståndsaktörer arbetar aktivt för att minska spridningen men tar inte hänsyn till kopplingen mellan alkohol och hiv i sitt arbete. Detta trots att de vet att alkohol spelar stor roll i spridningen av sjukdomen.

REPORTAGE

Lämnade gatan och drogerna

20 REPORTAGE Vintern 2003 fotograferade Maria Steen hemlösa kvinnor på Klaragården i Stockholm. Våren 2007 träffade hon Helen och Marja-Liisa igen. Två starka kvinnor som tagit sig bort från gatan och drogerna.

INTERVJU

Plattchärmören

30 BO LÖFBOM På 1960-talet tävlade Bo Löfbom, mot Lasse Lönndahl om förstaplatsen på svensktoppen. Idag hälsar han alla välkomna till allsång i IOGT-NTO-föreningen 125an i Skellefteå.

KULTUR

Banco del Libro ger böcker till fattiga barn

36 KULTUR Banco del Libro har sedan 1960-talet spridit böcker till fattiga barn i otillgängliga områden i Venezuela. I våras fick de världens största barnlitteraturpris, Almagro-priset, för sitt arbete.

OPINION

Utredare med respekt för folkrörelserna

4 LEDARE Folkrörelseutredaren Åsa-Britt Karlsson har förstått folkrörelsernas roll och villkor. Låt oss hoppas att regeringen är lika klok.

Forskning kan ge ny alkoholismbehandling

16 ESSÄ Ny forskning om vad som aktiverar hjärnans belöningssystem kan på sikt ge behandling mot alkoholism skriver Elisabeth Jerlhag.

AKTUELLT

Fortsatt restriktiv alkoholpolitik

12 AKTUELLT Regeringen fortsätter med en restriktiv alkoholpolitik, men tar ökad kontroll över resurserna. Det visar höstbudgeten.

Konsulent blev årets energispridare

19 ELDSJÄL Åke Eriksson, distriktskonsulent för IOGT-NTO i Västerbotten fick nyligen ta emot priset "Energispridare" för sitt inspirerande arbete.

KULTUR

Dokumentärfilmen lever på stöd

34 KULTUR Få kan leva på att göra dokumentärfilm. Dokumentärfilmaren Helena Nygren fick själv betala en del av sin senaste film "Ett hederligt arbete".

I RÖRELSE

Skutskär öppnar för mångkulturella möten

42 I RÖRELSE I Skutskär har den nystartade föreningen lyckats skapa en levande mångkulturell verksamhet för både barn, ungdomar och vuxna.

FASTA AVDELNINGAR

LEDARE	4	FULL KOLL	15	REPORTAGE	20	I RÖRELSE	42
REDAKTION	5	ESSÄ	16	INTERVJU	30	IOGT-NTO INFO	48
INSÄNDAREN	5	PRESSGRANNAR	16	GODA LIVET	33	FEM MINUTER	50
VASSASTE PENNAN	5	FORSKNING	18	KULTUR	34	NÄSTA NUMMER	51
DEBATT	6	SIFFROR&FAKTA	18	HALLÅ DÄR	39	BAKIFRÄNLÄSARE	51
GRANSKNING	8	ELDSJÄL	19	KRÖNIKA	40	POSITIVA SLUTET	52
AKTUELLT	12	KALENDER	19	KORSORD	41	GODA NYHETER	52

OMSLAGSBILD

Foto: Maria Steen

Folkrörelseutredaren Åsa-Britt Karlsson har förstått folkrörelsernas roll och villkor. Betänkandet *Rörelser i tiden* vittnar om respekt för organisationernas självständighet och en vilja att stödja dem för deras egen och demokratins skull. Låt oss hoppas att regeringen är lika klok.

Utredare med respekt

AV EVA ÅHLSTRÖM

Att läsa statliga utredningar gör sällan någon människa glad. Men den nya Folkrörelseutredningen borde få hela Folkrörelsesverige på bättre humör. Utredaren Åsa-Britt Karlsson sa själv, när hon överlämnade sitt betänkande *Rörelser i tiden* till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni, att hon tar ställning för ett självständigt och oberoende föreningsliv, och att relationerna mellan folkrörelserna ska grundas på ömsesidig respekt och förståelse. Texten i betänkandet gör att man tror henne. Hela utredningen vittnar om just respekt och förståelse.

Genom åren har vi sett alltför många exempel på statliga myndigheter som velat uppfostra självständiga organisationer som om de vore små barn, behandlat dem som utförare av myndigheternas egna uppdrag och till och med kallat dem till "utvecklingssamtal" för att diskutera hur de sköter sina uppgifter.

Åsa-Britt Karlsson har förstått att folkrörelser och andra organisationer är viktiga i sig, att bara det faktum att människor samlas kring idéer och frågor som engagerar dem spelar en avgörande roll för vår demokrati – och att det är något som staten bör stödja.

Utredningen föreslår två slags statsbidrag till folkrörelserna, ett organisationsbidrag och ett verksamhetsbidrag. Organisationsbidraget ska vara ett "existensbidrag", ett stöd från staten för att organisationerna lever och verkar för sina egna idéer och därmed bidrar till att hålla demokratin levande. Eller med utredarens ord: "Organisationsbidrag bidrar till den grund av långsiktigt inriktad kärnverk-

samhet som varje självständig organisation vilar på. Det är en förutsättning för att andra typer av bidrag ska fungera väl i organisationen."

Verksamhetsbidraget ska gå till verksamhet som organisationerna bedriver och som staten finner angelägen att stödja – men fortfarande med utgångspunkt från organisationernas egna prioriteringar. Organisationerna ska enligt utredaren också kunna utföra uppdrag åt staten, men då ska det kallas uppdrag och inget annat och betalas som sådana.

»Ansvarigt statsråd är Nyamko Sabuni. Vi hoppas att hon är lika klok som utredaren.«

Självklart ska det finnas villkor för att en organisation ska kunna få statsbidrag. Demokratisk uppbyggnad och demokratiska värderingar, ett minsta antal medlemmar och spridning över landet är några av dem.

Självklart ska det också finnas krav på ekonomisk redovisning och utvärdering. Extra viktigt att understryka efter Riksrevisionens skarpa kritik nyligen mot bristen på kontroll av en del av statsbidraget till bistånd genom enskilda organisationer.

För verksamhetsbidragen vill utredaren ha mätbara mål och uppföljning av hur de uppnåts. Det är ett rimligt krav, särskilt som hon samtidigt förklarar att "organisationsbidraget går inte att resultatstyra i någon egentlig mening och är inte heller avsett för detta."

Om det tillkommer fler organisationer inom ett område ska anslaget för organisationsbidrag ökas. Bidraget till de nya organisationerna ska alltså inte göra att bidragen till tidigare mottagare måste minska. Ett välkommet besked för många av de mindre organisationerna inom nykterhetsrörelsen som under flera år fått se sina statsbidrag krympa när fler skulle vara med och dela på samma ram.

Utredaren har haft hjälp av en referensgrupp med företrädare för Folkrörelsesverige.

Ansvarigt statsråd är Nyamko Sabuni. Vi hoppas att hon är lika klok som utredaren och lägger fram en proposition med samma tydliga respekt för självständiga och oberoende folkrörelser och deras betydelse för den demokratiska utvecklingen. ■

FÖR ÖVRIGT ANSER ACCENT ATT...

Åsa Torstensson kör fel

ALKOLÅS Förra infrastrukturministern Ulrica Messing ville driva på i EU för att göra alkohol obligatoriskt i alla personbilar, med Sverige som försöksland. Det vill inte hennes efterträdare Åsa Torstensson som nöjer sig med att kräva alkohol på fordon i yrkestrafik. En svårberöglig undanmanöver.

Reklam är till för att sälja

REKLAM ELSA-projektet inom EU har undersökt alkoholreklam och -marknadsföring i 24 länder och kommit fram till att alkoholreklam leder till att ungdomar dricker mer alkohol. Det hade väl ingen kunnat förutse när alkoholreklam blev tillåten i svenska tidningar, eller?

Djur är väl också människor

HÅLSA "Bättre förebygga än bota" är rubriken på ett pressmeddelande från EUs hälsodirektorat. Kommissionen har alltså äntligen bestämt sig för att leva upp till sitt ansvar för folkhälsan?! Inte riktigt, pressmeddelandet visar sig handla om en ny policy för djurhälsa.

Citatet

»Vi behöver vakna ur drömmen att alkohol löser problem.«

TORE GÅRMARK, som menar att alkoholproblemen framförallt är ett attitydproblem.

Attityder viktigare än skatter

ATTITYDER Många tycks tro att langning och smuggling av alkohol är ett skatteproblem. Så enkelt är det inte. Det är i första hand ett attitydproblem.

Vi behöver vakna ur drömmen att alkohol löser problem. Den bedövar bara för stunden och gör för många livet djävligare när bedövningen släpper. Under bedövningen kan man också göra saker som man senare ångrar. Den kan lätta stämningen hos blyga men göra vanliga människor till oblyga monster.

Seden att bruka alkohol i tid och otid gör att den starke tar ett glas och står pall, medan den svage drabbas av beroende. Om man ur tillgänglig forskning söker beräkna konsekvenserna av dagens utveckling kommer i framtiden varannan, i stället för idag var femte, sjukhussäng att behövas för alkoholbrukets offer. Bakom varje ungdom som använder alkohol står en vuxen langare, som med eller utan ekonomisk vinst gör sig skyldig till ett lagbrott.

Idag är cirka 10 procent av de vuxna helnykterister, och cirka 15 procent dricker så lite att de utan svårighet skulle kunna avstå helt. Om de hade modet att avstå, skulle sannolikt en stor del av de 15 procent som idag riskerar missbruk inte hamna i den grupp, idag 10 procent, som har alkoholproblem.

Våga avstå och bli en passivt god vän av en positiv utveckling eller, ännu hellre, gör något aktivt gott genom att arbeta för ett nyktrare och rikare samhälle!

THORE GÅRMARK, VÄSTERÅS

Skräpmat, inte bara droger, påverkar folkhälsan menar insändaren.

FOTO: PHOTOS.COM

Skräpmat ger sämre hälsa

MAT Att vi ska avstå från alla droger är självklart, men borde vi inte avstå från skräpmat också? Jag inser att jag riskerar att bli kallad hälsofascist, men jag vill ändå ställa frågan. Jag är ingen expert, men socker, alldeles för fet mat, läskedrycker och liknande förstör också vår kropp. Visserligen blir vi inte aggressiva av att äta fet mat och dricka sockerhaltiga drycker, men med tiden tär det på vår kropp. Cancer får man inte på en månad, den uppstår efter ganska många år av felaktig kost, exempelvis.

Jag säger inte att man ska förbjuda pizza, cola och hamburgare, men borde inte den maten bli mycket dyrare och ekologisk, hälsosam mat mycket billigare? Borde inte politikerna engagera sig i att göra nyttig mat billigare och skräpmat dyrare? Kan man inte göra en skatte-/momsväxling eller något åt det hållet? Det vore intressant om någon kunnig ville uttala sig om detta.

Nykerhetsrörelsen säger faktiskt inte något om att man borde, om inte avstå så åtminstone undvika att äta och dricka det som man vet är dåligt för kroppen. Att ta en cola och kaka en pizza någon gång är OK, men att ofta utsätta sin kropp för sådant kan inte vara bra i längden. Du behöver inte vara expert för att veta det.

KROFFI B, VÄXJÖ

Folkhälsan väger tyngre än vinsten

LÄGNING Att det finns folk som köper ut och langar sprit till våra ungdomar är förödande för folkhälsan. Det är brottsligt, och det får svåra konsekvenser i form av våld, olyckor, sjukdom och för tidig död. De stora införselkvoterna gör fler till langare.

Tullen måste få större resurser för att kunna ingripa. För många har införseln blivit ett extra lönebidrag! Ett starkt önskemål är att IOGT-NTO driver en hårdare lobbyverksamhet i EU-kvarteren i Bryssel. Folkhälsan måste väga mycket tyngre än snacket om den fria marknaden. Alkoholindustrin har som vanligt bara pengar för ögonen. Kräv dem på pengar till den sjukvård som orsakas av deras produkter!

RONNIE WRETLING

Ni som nollar bär stor skuld

NOLLNING Cirka 80 nya studenter har behövt akutsjukvård den här hösten på grund av oansvariga fester, ledare, lekar och stora mängder alkohol. Vad är det som lockar med detta eviga supande nästan in till döden? Hur mycket behövs för att ungdomar ska fatta vad de egentligen håller på med? Jag läste om den 16-åriga tjejen som låg medvetslös och frusen med 3 promille alkohol i blodet och nära döden. Tänk om den som gick förbi och larmade polisen inte var så snäll utan i stället utnyttjade henne! Ni som håller i dessa nollningar borde nollas totalt, speciellt om ni inte tar ert ansvar. Jag lägger skulden på er. Agera innan det är för sent!

SAMUEL SOMO, UNF

accent

Accent ges ut av IOGT-NTO, UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund och JUNIS, IOGT-NTOs Juniorförbund.

Pressläggning detta nummer:
11 oktober

REDAKTION

Eva Åhlström
Chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-672 60 51
eva.ahlstrom@iogt.se

Patrik Sandström
Redaktionssekreterare,
form och layout
08-672 60 50
patrik.sandstrom@iogt.se

Maria Zaitzewsky
Featureredaktör, reporter
08-672 60 56
maria.zaitzewsky@iogt.se

Pierre Andersson
Nyhetsreporter
08-672 60 54
pierre.andersson@iogt.se

Eduardo Mutis
Bildredaktör
08-672 60 53
eduardo.mutis@iogt.se

Medverkande detta nummer:
Elisabeth Jerlhag, Kjell-Ove Oscarsson,
Maria Steen, Ingrid Norlund, Hans Jörgen
Ramstedt, Carl Magnus Högland, Eva
Stöör, Anette Rimont, Anna Ågrahn,
Martin Thelander, Diana Reybekiel,
Rurik Zaitzewsky och Anders Perstrand.

ADRESS

Accent, Box 12825
112 97 STOCKHOLM,
tel: 08-672 60 50, fax: 08-672 60 01
e-post: accent@iogt.se

IOGT-NTO-förbundet
tel: 08-672 60 00
Besöksadress:
Gammelgårdsv. 38
Stora Essingen, Stockholm

ADRESSÄNDRING

tel: 08-672 60 38/39
fax: 08-672 60 01

ANNONS

Info Reklambyrå. Janne Moréus
tel: 0221-213 40, mobil: 070-346 34 62
e-post: janne@infoklam.nu
Adress: Glasgatan 21, 731 30 Köping

TRYCK

VTT Grafiska, Vimmerby

OBESTÄLLT MATERIAL

Tidning svarar inte för insända, obeställda texter och bilder samt förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

LÄGNING

Allt material i tidningen Accent lagras och kan publiceras elektroniskt. Icke anställda måste meddela eventuellt förbehåll mot sådan lagring och publicering. I princip publiceras inget material med sådant förbehåll.

TS-KONTROLLERAD UPPLAGA
ISSN-nr: 0345-0406

MEMBER I SVERIGES TIDSKRIFTER

Inom nykterhetsrörelsen finns en naiv syn på nyandlighet, anser Thomas Carlsson och Claes Gerleman, IOGT-NTO-medlemmar i Norrahammar. De är kritiska mot att rörelsen och Accent samarbetar med och ger utrymme åt "New Age-industrin" utan att granska och ifrågasätta den.

Okritiskt om nyandlighet

AV TOMAS CARLSSON OCH CLAES GERLEMAN, IOGT-NTO-FÖRENINGEN PLOGEN, NORRHAMMAR

Nykterhetsrörelsen i Sverige är nära förknippad med folkbildningen och idén om att människor gemensamt kan söka efter kunskap. Inom folkbildningen är det därför viktigt att sprida kunskap om den vetenskapliga metoden; hur vi kan pröva om något är sant eller falskt, och modet att kritiskt granska sin omvärld.

New Age-industrin och alternativmarknaden är affärsområden som starkt expanderat de senaste åren. Produkterna kan skilja sig från själslig frälsning till svar på livets och kroppens mysterier eller teorier om vem som egentligen styr vår värld. Lön-samheten har ökat med de här gruppernas intåg på Internet.

De flesta människor som kommer i kontakt med alternativmarknaden löper ingen större fara: De testat en verkningslös och harmlös produkt och får lite allmänt hållna spirituella råd till livs. Men precis som med droger drabbas människor olika, och precis som med droger kan individens autonomi sättas ur spel. Den här marknaden är en uppgift för folkbildare att kritiskt granska - inte okritiskt sprida.

Inom nykterhetsrörelsen finns en naiv syn på nyandlighet: I Jönköping har Martinussekten tidigare hållit informationsträffar under NBV-flagg, och NBV Göteborg arrangerar tillsammans med föreningen Martinus Kosmologi i år.

Vetenskap och Folkbildning är en förening som sysslar just med folkbildning. De delar årligen ut priset Årets förvillare. 2002 fick NBV Örebro Rosemarie Johansson utmärkelsen för sin reklam för alla handa kvacksalveri.

När det gäller Accent har kd-politikern och föredragshållaren Christina Doctare fått göra reklam för sin syn på hälsa (nummer 4/07). Christina "vill minska klyftorna

Insändarna är kritiska till att IOGT-NTO och Accent inte mer kritiskt granskar nyandlighet.

»Den här marknaden är en uppgift för folkbildare att kritiskt granska, inte okritiskt sprida.«

mellan skolmedicinen och alternativmedicinen". Det här gäller då alltså också kända bondfångeri-er som homeopati och distanshealing.

Accent låter även den kända pseudovetenskaparen Susanna Ehdin göra reklam för sig själv (nr 2/07). År 2000 utsågs hon av VoF till årets förvillare för sina hälsofarliga råd om kost och hälsa baserade på hennes vantolkningar av vetenskapliga studier.

Den senaste reklamen för New Age-industrin görs i nr 5/07: Den till synes oförargliga tidningen Tillit från gruppen med samma namn och dess frontfigur Mikael Engström ägnas baksidan i tidningen. Genom

att göra grundläggande journalistisk bas-kontroll av gruppen - det vill säga genom att läsa deras egen hemsida samt googla, får man en annan bild: Tillit hänger ihop med den internationella Oneness-sekten.

Oness-rörelsen är ett klassisk New Age-företag från Indien med välmående västerlänningar som viktigaste målgrupp. Rörelsen leds av en Bhagawan som påstår sig vara gud, förutspår jordens undergång och tar ockerpriser för kurser i upplysning och frälsning - från 50 000 svenska kronor och uppåt, men då får man också möjligheten att sälja vidare sektens viktigaste franchi-seprodukt: Deeksha, en slags healing.

De svenska grupperna, bland andra Tillit och Mikael Engström, förmedlar kontak-terna och säljer av moderorganisationen licensierade handpåläggningar och kurser - till exempel genom en tidning med bara goda nyheter.

Tillit arrangerar även den årligen återkommande Oneness-festivalen som är en av rörelsens viktigaste rekryteringsevents i Sverige.

Tillit gör också reklam för den så kallade Indigo-rörelsen som påstår att barn med autism, AD-HD och liknande problematik är änglar eller alternativt aliens. Alla försök att behandla barnens åkommor är tortyr från ett ondsint etablissemang och föräldrar skuldbeläggs ytterligare.

Oneness är i sig bara skäpmat inom New Age industrin. Frågan är varför vi inom nykterhetsrörelsen ska göra reklam för dem.

Tidningen Accent är ett av nykterhetsrörelsens viktigaste organ. Det är viktigt att tidningen är ett verktyg för en folkrörelsens viktigaste uppgift: folkbildning. Uppgiften görs genom att kritiskt granska och ifrågasätta. ■

SVAR DIREKT

Accent kan och ska bli bättre på kritisk granskning, men vi vill samtidigt fortsätta att spegla det närmande som faktiskt pågår mellan skolmedicin och alternativmedicin

EVÅ ÅHLSTRÖM, CHEFREDAKTÖR

Många glömmet alkohols roll vid dödsmisshandel

MÅNADENS SNACKIS I början av oktober misshandlades en 16-årig pojke till döds på Kungsholmen i Stockholm av flera jämnåriga. I media undrar ledarskribenter och kolumnister hur det kunde hända. Få ser alkohols roll som utlösande faktor. Ett undantag är Claes Arvidsson, ledarskribent på Svenska Dagbladet,

som i tidningens ledarblogg skriver: "I chockvägen efter mordet förs det fram olika recept för att det inte ska hända igen. Mycket är långsiktigt och diffust. Det är mycket mer konkret att jaga upp dem som langar alkohol till tonåringar. Ruset sänker tröskeln för våld."

/RED

Annonsera i Accent

– det naturliga sättet att nå engagerade läsare.

REKLAMBYRÅN INFO, Janne Moréus, Glasgatan 21, 731 30 Köping.
Tel. 0221-213 40, 070-346 346 2. janne@info reklam.nu • www.info reklam.nu

Stockholms Distrikttempels Byggnadsförening upa och Katarina Templares Byggnadsförening upa

Extra årsmöte den 14 november kl 18.00 hos IOGT-NTO, Ringvägen

Ärende:

Fastställa andra gången stadgarna för de bägge byggnadsföreningarna.

Ombud förutsätts medföra giltig fullmakt.

Välkomna! Styrelsen

Har du idéer?

Sök stipendium från Stig Kroons fond för idéutveckling och entreprenörskap!

Fonden instiftades av Stig Kroon vid hans pensionering från tjänsten vid IOGT-NTO:s lotteri- och affärsverksamhet, där han under många år varit ledare och affärsutvecklare.

Fondens ändamål är att genom utdelning av stipendier stimulera unga rörelsemedlemmar att utveckla idéer och skriva ner dessa till ett förslag om hur man skall göra för att på bästa sätt skapa resurser för arbetet mot alkohol, droger och våld bland ungdom och genomförandet av dessa idéer som kampanj eller som entreprenör.

Årets stipendium är på 30.000 kronor vilket utbetalas till den eller de som, enligt ledningen, sânt in det bästa förslaget.

För att vara berättigad att söka stipendiet skall sökanden vara högst 35 år och vara aktiv medlem i IOGT-NTO-rörelsen.

Ansökan ställs till Stig Kroons fond för idéutveckling och entreprenörskap. Adress: Bäckvägen 6, 435 35 Mölnlycke. E-post: stig.kroon@iogt.se Närmare info lämnas per telefon 070-578 16 50 eller 031-88 26 26. Ansökan insändes senast 20 november 2007. Utdelning sker i december 2007.

Längd- och utförsäkning vid Sälsäterns Fjällgård i Sälen!

Fina skidspår vid Fjällgården. Lindvallens liftar på gångavstånd. Grupper, familjer och enskilda bor, äter och trivs i lugn och nykter miljö.

Stugor och rum. Grupper upp till 46 personer i samma hus. Halvpension, eller självhushåll.

Ring 0280-21018. www.fjallgarden.nu

Sälsäterns Fjällgård – Blåbandsrörelsen

SOBER RESOR

Program 2008

THAILAND 21 jan.–8 feb.

Upplev ett Thailand lite utanför de stora turiststråken där du får besöka olika biståndsprojekt, byar, skolor m m, men också de klassiska sevärdheterna i bland annat Bangkok, Chiang Mai och Chiang Rai. Resan avslutas med avkopplande dagar i Cha Am.

PARIS 21–28 april

Möt våren i ”städernas stad”. Upplev de klassiska kvarteren i Montmartre, flanera längs Seine. Vi besök Louvren med Mona Lisa, Eiffeltornet, Notre Dame med flera kända platser och byggnader samt gör utflykter till bland annat Versailles och Monés trädgårdar i Giverny.

SYDAFRIKA, 12–27 sept.

I ”Regnbågslandet” möter du det gamla och nya Afrika med dess mångkulturella folk, fantastiska naturscenerier och unika flora och fauna. Upplev bland annat safari i Krugerparken, traditionell afrikansk kultur i Zululand, vita sandstränder längs Garden Route, besök på Godahoppssudden och fängelseön Robben Island.

ANDALUSIEN oktober

Rundresa i Spaniens vackraste och mest spännande del – Andalusien, flamencons och tjurfäktingarnas hemvist. Vi besöker bland annat Granada, Cordoba, Sevilla och Gibraltar-klippan och upplever både Alhambras skönhet och folklivet längs CalleSierpes i Sevilla.

JORDANIEN och klippstaden PETRA november

Rundresa i en annorlunda miljö med en ofantlig rikedomar av arkeologiska och kulturhistoriska platser. Vi färdas bitvis i Arns fotspår och besöker bland annat Jerash, huvudstaden Amman, och klippstaden Petra – en av världens äldsta städer och nu utsedd till ett av världens sju nya underverk.

Vill du veta mer? Ring 031-26 53 30, fax 031-340 86 34, e-mail: soberresor@telia.com, eller sänd in talongen nedan till SOBER-resor, IOGT-NTO, Rotevägen 2, 433 69 Sävedalen, så sänder vi mer information. Se även vår hemsida: www.soberresor.se

Jag vill veta mer om följande resor.

- ☐ Thailand ☐ Paris ☐ Sydafrika ☐ Andalusien
☐ Jordanien och klippstaden Petra

Namn.....

Adress.....

Postnr..... Postadress.....

Tel.....

BISTÅNDET MISSAR KOPP I

Svenska biståndsaktörer tar inte hänsyn till kopplingen mellan alkohol och hiv i sitt arbete. Detta trots att de vet att alkohol spelar stor roll i spridningen av sjukdomen.

AV PIERRE ANDERSSON

pierre.andersson@iogt.se

■ **ALKOHOL OCH HIV** Närmare 12 000 människor smittas varje dag av hiv. Totalt bär närmare 40 miljoner människor på det dödliga viruset, de flesta i utvecklingsländer i Afrika och Asien. Att alkohol spelar en väsentlig roll i smittspridningen av hiv och andra sexuellt överförbara sjukdomar

är dokumenterat och väl känt. Alkohol gör människor mer benägna att ta risker, bidrar till att män begår fler våldtäkter och påverkar risken för smittspridning också rent fysiologiskt genom att cellerna blir mer mottagliga för smitta.

Trots att arbetet med hiv och aids är

högprioriterat tar varken Sida eller andra biståndsaktörer hänsyn till de kopplingar som finns till alkohol. De förebyggande projekt som får stöd runt om i världen handlar om information om smittspridning och syftar till att förändra beteendemönster kring användningen av kondom eller antalet sexpartners. Med några få undantag finns inte alkohol med alls som en del i projekten.

– Kopplingen mellan alkohol och hiv är bortglömd, säger Per-Åke Andersson.

Han är anställd på NBV, Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet, och IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut för att

Stora bilden: Några vänner sitter och dricker öl på en Shebeen, en olicencierad bar i Soweto, Sydafrika.

FOTO: GIDEON MENDEL/CORBIS

Lilla bilden: Reklam för öl i Ugandas huvudstad, Kampala.

FOTO: SARA SANDBERG

»PROBLEMET ÄR ATT MAN VERKAR SE ALKOHOLKONSUMTIONEN SOM EN NATURLAG SOM INTE GÅR ATT FÖRÄNDRA.«

PER-ÅKE ANDERSSON, NBV OCH IOGT-NTO-RÖRELSENS INTERNATIONELLA INSTITUT

FAKTA ALKOHOL OCH HIV

ALKOHOL bidrar till spridningen av hiv på flera sätt. Främst genom ett ökat riskbeteende som leder till osäkert sex, fler tillfälliga sexuella kontakter och ett ökat

sexuellt våld. Det är också känt att alkohol leder till fler besök hos prostituerade.

Alkohol påverkar smittspridningen också rent fysiologiskt. Forskning visar

att immunförsvaret försagas när man dricker alkohol. Celler som är påverkade av alkohol löper tre gånger större risk att infekteras av hiv-viruset.

SPRIDNING ALKOHOL OCH HIV

jobba med alkohol som utvecklingshinder.

Att alkohol bidrar till spridningen av hiv uppmärksammades redan för 15 år sedan. Sedan dess har en stor mängd forskningsstudier bekräftat bilde. Trots detta har mycket lite hänt i praktiken.

– Det är skillnad på kunskap och medvetenhet, säger Per-Åke Andersson. Många förstår ju att alkoholen spelar en roll, att folk oftare slarvar med kondom när de har druckit. Problemet är att man verkar se alkoholkonsumtionen som en naturlag som inte går att förändra.

Studier från bland annat Laos, Malawi, Botswana och Uganda bekräftar att alko-

holkonsumtion leder till att människor har fler sexuella kontakter och att fler har sex utan kondom. Undersökningarna visar ofta ett direkt samband mellan hur ofta och hur mycket människor dricker och hur ofta de har oskyddat sex. Bland män kan man också se ett tydligt samband mellan drickande och besök hos prostituerade.

EN UNDERSÖKNING FRÅN BOTSWANA visar att besök hos prostituerade var tre gånger så vanligt bland måttlighetsdrickare jämfört med dem som inte dricker alls. Bland storkonsumenterna var det fem gånger vanligare att man betalade för sex. Studien

visar också att många av de kvinnor som prostituerar sig själva är storkonsumenter av alkohol.

En annan rapport, "Behind the pleasure", baserad på intervjuer med över 200 vietnamesiska män, bekräftar att alkoholen ofta spelar en central roll vid besök hos prostituerade. 90 procent av männen som köper sex svarar att de börjar kvällen med alkohol.

"Alkohol får en att fatta beslut snabbare, det sätter igång det hela", svarar en av männen.

"Just nu, när jag sitter här nykter, skulle jag nog inte gå om någon ville ha med mig

till en prostituerad. Men efter några glas finns en stor chans att jag nickar jakande”, svarar en annan.

Medvetenheten är stor bland de intervjuade männen om att det är viktigt att använda kondom, åtminstone när man har sex med en prostituerad. Trots detta finns det tillfällen när man slarvar.

”Alla vet att det är väldigt riskabelt att inte använda kondom. Men när man har druckit alkohol så är man inte klar i huvudet längre och man är rädd för att om man använder kondom ska det påverka den sexuella njutningen”, säger en av männen i studien.

PÅ SIDA, DEN MYNDIGHET som hanterar merparten av det svenska biståndet, har hiv och aids länge varit en av de högst prioriterade frågorna. Den som söker på Sidas webbplats efter ”hiv” hittar omkring 180 dokument. Ordet ”alkohol” finns endast med i ett av dessa. I de policy- och strategidokument Sida har kring arbetet med hiv och aids nämns inte alkohol alls.

– Nej, det stämmer, säger Lena Ekroth på Sidas aidssektariat. Men vi har en hälsopolicy också, där framhålls problemen med alkohol på flera olika områden. Och

vi är medvetna om sambanden mellan alkohol och hiv, även om det inte syns i alla papper.

På IOGT-NTOs och NBVs initiativ publicerades i våras en debattartikel om alkohol och hiv i Sidas tidning Omvärlden. Där pekar undertecknarna (bland andra Anita Steen, vd på Systembolaget och Sven Britton, professor i infektionssjukdomar på Karolinska Institutet) på att alkoholens roll för spridningen av hiv inte längre kan negligeras:

”Mycket preventionsarbete är i dag inriktat på att sprida information om sjukdomen, att förse människor med möjligheten att testa sig om de bär på viruset samt att upprätta stödgrupper för människor som lever med sjukdomen. Detta omfattande arbete måste snarast kompletteras med åtgärder mot de faktorer som är direkt involverade i smittspridningen. I stora delar av världen är alkoholen av avgörande betydelse för hiv-spridningen.”, står det i artikeln.

– Det här sambandet uppmärksammas mer och mer, säger Lena Ekroth. Också i våra projekt finns flera exempel på ett arbete kring alkohol, ofta som en del i arbetet med att förändra normer och beteenden kopplade till hiv.

I det svar på debattartikeln som Lena Ekroth och hennes kollegor på Sida har skrivit nämns några exempel på projekt där alkoholen finns med som en komponent, ett av dem är IOGT-NTO-rörelsens projekt i Sydostasien:

”På Sri Lanka stödjer Sida Röda Korsets arbete med att minska alkoholmissbruk och spridning av hiv bland arbetare på teplantager. Sida stödjer en regional insats i fyra länder i södra Afrika där unga män och lärare genom RFSU utbildas i sambanden mellan bland annat alkohol – risktagande – hiv.

Genom IOGT-NTO stödjer Sida ett regionalt program i Sydostasien som arbetar med missbruks- och livsstilsfrågor och i Vietnam har Sida avsatt resurser för att

»VI ÄR MEDVETNA OM SAMBANDEN MELLAN ALKOHOL OCH HIV, ÄVEN OM DET INTE SYNS I ALLA PAPPER.«

LENA EKROTH PÅ SIDAS AIDSSEKTARIAT.

Sexistisk ölreklam, som ytnyttjar de stereotypa könsföreställningarna om kvinnan som sexobjekt.

FOTO: THERESIA THYLIN

påbörja utvecklingen av en nationell alkoholpolicy.”

Bland Sidas hundratals projekt med koppling till hiv finns alltså ett fåtal där kopplingen till alkohol tas med som en komponent. Trots exemplen tror Per-Åke Andersson att det dröjer innan frågan får ett ordentligt genomslag.

– Som det ser ut nu är det flera år kvar tills kunskapen om kopplingen mellan alkohol och hiv får direkt utslag i Sidas och andra biståndsorganisationers arbete och avspeglas i styrdokument, säger Per-Åke Andersson. Vi ser en öppenhet att diskutera de här sambanden på Sida men jag är osäker på hur villig man är att verkligen ta dem till sig.

FORUM SYD ÄR EN paraplyorganisation som samlar över 200 svenska organisationer som på olika sätt arbetar med bistånd och globala frågor. Förutom funktionen att fördela biståndsmedel till de olika medlemsorganisationerna bedriver också Forum Syd egen biståndsverksamhet, främst i Afrika och i Sydostasien.

Precis som på Sida är hiv också här en högprioriterad del av arbetet.

Förra året gav organisationen ut en metodskrift kring arbetet med hiv kallad ”Gör HIV till en rättighetsfråga”. Inte heller här finns kopplingen mellan alkohol och hiv med.

– Det är en klar miss från vår sida som vi fått en del kritik för, säger Elisabeth Härleman, metodansvarig för hiv-frågor på Forum Syd. Vi ser ju absolut en koppling mellan alkohol och spridningen av hiv, folk tappar omdömet och har osäkert sex.

Elisabeth Härleman menar att Forum Syd har tagit intryck av kritiken och kommer att ta med en text om alkohol när metodskriften revideras. När det kommer att ske kan hon inte svara på.

– Vi brukar revidera våra skrifter vart femte år, så det dröjer väl några år.

Hur ser det då ut i de hiv-förebyggande projekt som Forum Syd stöder. Finns det några exempel där man i projekten tar upp alkoholens roll? Elisabeth Härleman funderar en längre stund men har svårt att komma på något.

– Du tog mig lite på sängen, det var svårt. Men det finns absolut några exempel där alkoholen finns med.

Till slut nämner hon IDYDC, en organisation i Tanzania som arbetar med gatubarn. Där finns ett hiv-förebyggande arbete samtidigt som man arbetar förebyggande med alkoholfrågor. Bakgrunden till att organisationen också arbetar med alkoholfrågor är delvis att man också samarbetar med IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut.

Forskning visar att immunförsvaret försagas när man dricker alkohol. För celler

Förebyggande arbete i Tanzania.

FOTO: LINNEA FORSBERG

»VI BRUKAR REVIDERA VÅRA SKRIFTER VART FEMTE ÅR, SÅ DET DRÖJER VÄL NÅGRA ÅR.«

ELISABETH HÅRLEMAN, METODANSVARIG FÖR HIV-FRÅGOR PÅ FORUM SYD.

som är påverkade av alkohol är risken tre gånger större att smittas av hiv-viruset.

Om man dricker stora mängder alkohol kan bildandet av de för immunförsvaret så viktiga T-cellerna störas. Forskning visar att thymus, en körtel bakom bröstbenet som ibland också kallas brässen, producerar anmärkningsvärt färre T-celler vid stora alkoholintag.

Forskare vid Jefferson Medical College i USA har också funnit att alkohol gör att mängden hiv-virus hos redan smittade ökar snabbare. En så liten konsumtion som tre öl på två dagar gjorde att mängden hiv-virus ökade tio gånger snabbare än normalt.

– Vi har idag inga insatser kring den här problematiken, säger Lena Ekroth. Vad vi skulle behöva här är ett uttalande från WHO eller FNs aidsorgan UNAIDS, det är de som sätter normerna på det här området.

Per-Åke Andersson håller med om att det vore bra om WHO och andra interna-

tionella organ satte ned foten i frågan om hiv och alkohol.

– En samlande studie från WHO kring frågan är nog det som skulle ge störst effekt i den globala debatten, säger han. Faktum är att vi precis nu håller på att ta fram ett underlag till en sådan studie där man suger upp allt som är gjort på området.

DEN SOM GÖR UNDERLAGET till studien är Neo Morojele, alkoholforskare från Sydafrika. Hon menar att förändrade dryckesmönster i Afrika även påverkar spridningen av hiv. Alkohol fanns i många afrikanska kulturer även innan kolonialtiden, men då på ett annat sätt.

– Då drack man nästan bara vid ceremoniella tillfällen, säger Neo Morojele. Ungdomar tilläts inte dricka alls. Idag har det verkligen riskfyllda drickandet, där man dricker sig kraftigt berusad, ökat väldigt mycket.

Att mer måste göras för att lyfta alkoholens roll i spridningen av hiv verkar alla överens om. Men vad är det då som saknas? Varför finns alkoholen med i så få av de förebyggande projekt som genomförs runt om i världen?

– Vi måste få biståndsaktörerna att ta den här kunskapen till sig, säger Per-Åke Andersson. Det handlar inte om att alla ska genomföra projekt kring alkohol, utan om att ta med alkoholen som en del i alla insatser runt hiv som redan görs.

ELISABETH HÅRLEMAN PÅ FORUM SYD tror inte att det är kunskap som saknas.

– För många är det egentligen självklart att kopplingen finns, speciellt ute i våra projektländer. Men vi måste bli bättre på att ta upp den till ytan.

På Sida tycker Lena Ekroth att det är bra att nykterhetsrörelsen trycker på i frågan.

– Jag tycker absolut att nykterhetsrörelsen ska fortsätta. Fler och fler uppmärksammar det här, det är jättebra.

Att frågan på senare tid ändå har börjat diskuteras beror sannolikt till stor del på de insatser som IOGT-NTO-rörelsen och NBV gjort.

– Vi är en tung aktör när det gäller att få upp den här frågan på dagordningen, säger Per-Åke Andersson. Om vi är beredda att satsa på det här kan det göra stor skillnad. Det kan faktiskt handla om att rädda miljontals liv. ■

FAKTA HIV OCH AIDS I VÄRLDEN

DÖDSFALL Under 2006 dog nästan 3 miljoner människor i världen av aids. Samma år blev 4,3 miljoner smittade av hiv. Det är 12 000 människor

per dag, närmare 500 varje timme. Totalt lever nu närmare 40 miljoner människor med det dödliga viruset. Utvecklingsländerna är

hårdast drabbade. 25 miljoner av de smittade finns i Afrika söder om Sahara, ytterligare 8 miljoner finns i Syd- och Sydostasien.

Restriktiv höstbudget

Regeringen fortsätter med en restriktiv alkoholpolitik, men tar ökad kontroll över resurserna. Det visar höstbudgeten.

■ HÖSTBUDGET Ett av de viktigaste beskedet i regeringens höstbudget är att ölskatten höjs med 62 öre för en halvlitersburk. Samtidigt sänks dock vinskatten, en 75 centiliters flaska vin med alkoholhalt mellan 8,5 och 15 volymprocent blir 47 öre billigare. Bakgrunden till förändringarna är ett mål i EG-domstolen där ett yttrande från generaladvokaten säger att de skillnader Sverige har i beskattning mellan öl och vin inte är acceptabla. Någon dom har dock inte fallit ännu.

– Vi gör bedömningen att vi inte kommer att vinna det här målet, säger Ulrik Lindgren, sakkunnig på Socialdepartementet. Men sammantaget blir det här ändå en liten nettohöjning av alkoholskatten.

Regeringen har redan tidigare gett besked om att Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika kommer att läggas ner vid årsskiftet. Alkoholkommittén har varit den myndighet som har samordnat regeringens förebyggande insatser på alkoholområdet medan Mobilisering mot narkotika varit ett tidsbegränsat projekt med motsvarande uppgifter på narkotikaområdet. I höstbudgeten framgår att de uppgifter som har legat hos dessa båda grupper nu ska "permanentas i den ordinarie myndighetsstrukturen".

– Det här är en förändring som vi inte tycker om, säger Christer Engelhart, socialdemokraternas talesman i alkoholpolitiska frågor. Det finns en risk att de här frågorna försvinner i det stora och att man tappat fokus. Vi skulle vilja permanenta både Mobilisering mot narkotika och Alkoholkommittén.

ULRIK LINDGREN HÅLLER MED om att det finns en risk att tappa fokus och samordning, men menar att regeringen har en lösning på problemet.

– Vi inför en samordningsfunktion i regeringskansliet för att inte tappa stinget i det här arbetet. Vi räknar med att den funktionen kommer igång under hösten och körs parallellt med Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika ett tag för att inte tappa fart.

Att regeringen flyttar in alkohol- och

Det blir en fortsatt restriktiv alkoholpolitik i den budget för 2008 som Anders Borg lämnade ifrån sig.

FOTO: MALIN ANDERSSON

narkotikafrågorna till regeringskansliet och ordinarie myndigheter beror på att man vill ha dem "närmare det politiska ansvaret", menar Ulrik Lindgren.

– Historiskt så var det ju Lars Engqvist som sköt de här frågorna från sig när han var socialminister, nu tar vi tillbaka dem.

»Men det som skiljer oss från den förra regeringen är att vi mycket tydligare säger att den här summan kommer att gälla mandatperioden ut.«

ULRIK LINDGREN, SAKKUNNIG PÅ SOCIALDEPARTEMENTET.

Ett annat skäl är att revisorerna klagat på att Alkoholkommittén och Mobilisering inte passar in i de strukturer vi har, det blir svårare att kontrollera och utvärdera.

SAMORDNINGEN AV DET ALKOHOL- och narkotikapolitiska arbetet kommer alltså att ske inom regeringskansliet, närmare bestämt på socialdepartementet, från och med årsskiftet. Det praktiska arbetet kommer att utföras av ett antal olika myndigheter där Folkhälsoinstitutet, FHI, kommer att få en stor del av ansvaret. Tittar man i budgeten ser man dock att FHI inte får några nya pengar, budgeten dras istället ned med 10 miljoner per år.

– Pengar är inte problemet, säger Ulrik Lindgren. De pengar vi har lagt på Alkoholkommittén och Mobilisering mot nar-

kotika försvinner ju inte och lägger vi ut uppdrag på FHI måste de naturligtvis ha resurser för att klara av dessa.

Totalt satsar regeringen 260 miljoner kronor på alkohol- och narkotikapolitiska åtgärder per år mandatperioden ut.

– Jag har svårt att se att det här är några nya pengar, säger Christer Engelhart. Mycket av det här är satsningar och pengar som fanns i den förra regeringens budget men som har stuvats om lite.

Ulrik Lindgren ger honom delvis rätt.

– Ja, det stämmer att det är ungefär lika mycket som tidigare, säger han. Men det som skiljer oss från den förra regeringen är att vi mycket tydligare säger att den här summan kommer att gälla mandatperioden ut. Alla aktörer i det här arbetet vill ha en långsiktighet, och den fanns inte tidigare.

I FRAMTIDEN KAN ETT större ansvar för det förebyggande arbetet komma att flyttas över till frivilligorganisationer, exempelvis nykterhetsrörelsen.

– När det gäller de nationella pengarna funderar vi på om det civila samhället kan växa inom områdena information och opinionsbildning, men det här är inte färdigbearbetat hos oss ännu.

Hur detta ska se ut konkret är med andra ord långt från klart, men Ulrik Lindgren är noga med att påpeka att regeringen inte vill ha ett system där man lägger ut "beställningar" på frivilligorganisationerna.

– Organisationerna är inte till för staten och en hel del av vitaliteten kommer ur att man har en självständig roll. Vi måste ha en dialog om det här helt enkelt.

PIERRE ANDERSSON

pierre.andersson@iogt.se

FAKTA HÖSTBUDGETEN

STYRDOKUMENT Regeringen presenterade i slutet av september budgetpropositionen för 2008, den så kallade höstbudgeten. Budgeten är ett av regeringens viktigaste styrdokument och reglerar hur mycket pengar olika politikområden ska få de kommande åren.

Handeln vill sänka alkoholskatten

Ny rapport från Handels utredningsinstitut förordar sänkt alkoholskatt. Ett beställningsjobb menar alkoholforskare Mats Ramstedt på SoRAD.

■ **ALKOHOLSKATT** Sänkt alkoholskatt ökar inte konsumtionen, men stärker Systembolagets roll och minskar införsel och smuggling. Det hävdar en ny rapport från Handels utredningsinstitut, HUI, som pekar ut den officiella alkoholstatistiken bild som skev. "Rapporten är inte övertygande och väljer bara ut data som passar syftet", säger Mats Ramstedt, alkoholforskare på SoRAD.

I slutet av september lades rapporten som går på tvärs med den officiella linje som beslutsfattarna följer.

– Regeringen har föreslagit höjd ölskatt och hänvisar till att införsel och smuggling går ner. Men det finns indikationer om motsatsen och en skattehöjning skulle ge incitament till ökad smuggling av öl, säger Fredrik Bergström, vd på HUI, till Drugnews.

Trots att alkoholkonsumtionen i Sverige

ökat med över 30 procent sedan EU-inträdet har läget stabiliserats senare år, enligt alkoholforskarna på Centrum för alkohol- och drogforskning, SoRAD, på Stockholms universitet som på regeringens uppdrag månadsvis försöker följa utvecklingen.

Systembolaget säljer mer än på länge, oregistrerad alkohol har minskat senare år och alkoholkonsumtionen planat ut och detta utan att alkoholskatterna förändrats, menar SoRAD.

»Rapporten är inte övertygande och väljer bara ut data som passar syftet.«

MATS RAMSTEDT, ALKOHOLFORSKARE PÅ SoRAD.

DEN BILDEN IFRÅGASÄTTS NU starkt i HUI-rapporten som tagits fram på uppdrag av nyhetsbrevet Alcohol Update. Där hävdas istället att allt mer oregistrerad alkohol flyter in från lågprisländer som Tyskland och Danmark och att Systembolagets roll hotas mer och mer.

Systembolagets marknadsandel är idag 52 procent av all den alkohol som dricks, vilket är en ökning jämfört med för några

år sedan. Men HUI menar att Systemet "underpresterar" och att försäljningen borde vara betydligt större, särskilt med tanke på att det är en högkonjunktur.

Mats Ramstedt på SoRAD är dock inte imponerad över rapporten.

– Visst kan vi ta till oss användningar och nya uppgifter. Men HUI-rapporten har inte övertygat mig om att vi skulle ge fel bild av alkoholsituationen i landet.

Tullens ökade alkoholbeslag kan bero på ökade insatser i kontrollen, dessutom har beslagen minskat betydligt första halvåret i år. Uppgifterna från alkoholleverantörerna om ökad leverans med 10-15 procent till gränshandeln skulle Ramstedt vilja få ta del av, men har hittills nekats med hänvisning till "affärshemligheter".

Slutsatsen att alkoholskatterna bör sänkas för att stärka Systembolaget och minska införsel och illegal vidareförsäljning tycker Ramstedt är tveksam. Dels skulle det få folkhälsokonsekvenser, dels ökar Systemet nu sin försäljning och tar marknadsandelar av den registrerade försäljningen utan ändrade skatter.

SVEN LJLIJESSON

Drugnews

KOMMENTAR HÖSTBUDGETEN

Stjärna i kanten för långsiktigheten

AV KJELL-OVE OSCARSSON

■ **HÖSTBUDGET** När statsbudgeten kommer så handlar det verkligen om att rätt analysera och förstå vad som döljer sig bakom rubriker och under olika poster. Det som ibland kallas nysatser är ofta omfördelningar eller så byter man rubriker. Är det som ser ut som en ökning verkligen nya pengar eller har man under samma anslagspost fört till nya områden som också ska ha bidrag ur samma anslagspost så att det i verkligheten är en minskning? Egentligen är det nog bara några få som vet.

Maria Larsson satsar nu runt 260 miljoner på alkohol- och narkotikapolitiska åtgärder och det signalerades redan i vårbudgeten. För det beloppet får hon absolut en stjärna i marginalen, men främst

för att det kommer att gälla till och med 2010. Själva ökningen är ju inte så dramatisk, men satsningen ska vara treårig och det är viktigt. Det är en kraftfull markering, som om signalerna blir rätt och organisationen stringent, kan utgöra förutsättningar för ett väl strukturerat arbete.

Det som verkligen är synd, och som kunde gett regeringen en poäng, som en regering som inte bara pratar om alkohol- och narkotikaskador, utan också gör något extra för att minska dem, hade varit om man klarat av att lägga på den tilläggsavgift på alkohol, som den gamla regeringen efter stor vända och efter krav från riksdagen och bland annat flera allianspartier, pressat fram. Det är en avgift som om den predestinerats till ett bestämt ändamål också

accepteras av EU:s sparsmakade räknenissar. Kunde blivit ett bra tillskott till såväl forskning som prevention. Förslaget har återigen fastnat i regeringskansliets byråkrat. Det märkliga är att det som franska och tyska regeringar klarat av, det går omöjligtvis i Sverige.

Vårat pekar det då för anslagen till nykterhetsrörelsen och andra alkohol- och narkotikaorganisationer? Förr fanns det en särskild post med i budgeten. Nu får man leta under folkhälsopolitiska åtgärder och där inställer sig frågan vad regeringen har tänkt med detta. I sina ljusa stunder verkar det som det kan bli en riktig förstärkning, men vad ska ökningen som är på 114 miljoner gå till? Jo, till folkhälsoarbete och vem är emot folkhälsa?. Dessutom ska anslaget finansiera ett antal nyttill-

kommande projekt. Nu är det bara att utmana Maria Larsson att se till att det i regleringsbrevet slås fast att anslagen till nykterhetsorganisationer med flera ska gå till projekt som minskar alkoholkonsumtionen och därmed skadorna. Det vore ett spännande initiativ.

Det är också synd att inte regeringen ger en tydlig vink om att alkoholforskningen ska ha en hög prioritet. Sverige har under några år byggt upp en internationellt respekterad forskningsinstitution som SoRAD. Nu hamnar den i universitetsbyråkratien och ska slåss med diverse andra mer eller mindre angelägna forskningsprojekt.

Regeringen borde i budgeten sett till att det funnits basresurser för SoRAD inom ramen för den allmänna anslagsökning som tilldelats Stockholms universitet. ■

Kjell-Ove Oscarsson är organisationssekreterare för Sveriges landsråd för alkohol- och narkotikafrågor

Handeln vill sälja mer än folköl.

Livsmedelshandeln vill sälja vin och starköl

HANDEL Hans Lundgren, ICA-handlare på Östermalm i Stockholm och styrelseledamot i livsmedelshandelns intresseorganisation SSLF, gick i slutet av september ut med ett pressmeddelande med kravet att öl och vin ska få säljas i vanliga livsmedelsbutiker.

Som skäl anges bland annat att en sådan åtgärd i kombination med en skattesänkning skulle minska

införseln av alkohol från andra länder.

Handeln har legat lågt i frågan de senaste åren, nu menar Hans Lundgren att det är slut på det.

– SSLF har alltid haft den här frågan på dagordningen. Det beror förstås på att många handlare på ett pinsamt sätt misskött ålderskontrollen för folköl. Men nu har vi bättrat oss betydligt. /PA

Alkoholreklam ökar ungas drickande

REKLAM En ny undersökning bekräftar att alkoholreklam leder till att unga människor ökar sin konsumtion av alkohol. Särskilt stor effekt har reklam som uppfattas som "attraktiv".

– Undersökningen bekräftar tidigare forskning, säger Sven-Olov Carlsson, förbundsordförande i IOGT-NTO. Detta är tvärtom vad som sades när alkoholreklam blev tillåtet i svenska tidskrifter, Sverige borde åter arbeta för ett reklamförbud.

I undersökningen framkommer också att förebyggande åtgärder reglerade i lag är mer effektiva än alkoholindustrins så kallade egenkontroll.

– Industrin menar att branschens egenkontroll skulle vara mer effektiv än lagreglering, undersökningen visar att det är tvärtom.

Undersökningen omfattar 24 länder och är genomförd av det så kallade ELSA-projektet, ett europeiskt projekt om alkoholannonsering och marknadsföring. Projektet är delfinansierat av EU-kommissionen.

Försök med gratis heroin i Danmark

NARKOTIKA Troligen finns nu en majoritet i det danska folketings för ett försök med utdelning av gratis heroin till stormissbrukare. Regeringens stödparti, Dansk Folkeparti, har länge varit motståndare till försöket men har nu ändrat åsikt och är beredda att testa på ett par platser i landet.

– Vi har i flera år arbetat med flera sociala erbjudanden

FOTO: CHRISTIAN SALTAS

SPRUTOR MINSKAR INTE HIV

NARKOTIKA De flesta sprutnarkomaner i Malmö utnyttjar inte möjligheten att hämta ut rena sprutor och de som gör det fortsätter ändå att dela sprutor med varandra. Detta är slutsatserna i en ny doktorsavhandling skriven av socionomen Nils Stenström.

– Den förebyggande effekten är tveksam, säger han till SvD. Programmet med utdelning av rena sprutor i Malmö startades som en försöksverksamhet för 20 år sedan. Ända sedan dess har försöken vållat stor debatt där förespråkarna menar att rena sprutor räddar liv och ökar kontakten med skygga missbrukargrupper, medan motståndarna menar att det är fel att ge verktyg till missbruk.

PIERRE ANDERSSON

till de mest belastade drogmissbrukarna, de som är helt nere i träsket och för vilka ingenting tycks verka. Därför har vi kommit till slutsatsen att vi gott kan ge oss på ett försök. Målet är att den här gruppen ska få ett normalt liv, kanske till och med ett arbete, säger Birthe Skaaruo, talesman i hälsofrågor i Dansk Folkeparti till nyhetsbyrån Ritzau.

De två partier som bildar regering i Danmark, Konservativ och Venstre, är motståndare till förslaget.

Hela oppositionen och Dansk Folkeparti väntas dock stödja förslaget vilket skulle ge en majoritet i folketings.

Många unga i nian dricker mindre

ALKOHOL Alkoholkonsumtionen bland landets niondeklassare har sjunkit det senaste året. Det visar nya siffror från CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. I undersökningen framkommer också att det är fler niondeklassare som inte dricker alls idag jämfört med för ett år sedan. Andelen som dricker mycket är dock oförändrad vilket gör att man kan se tecken på en viss polarisering i alkoholvanorna hos unga: Många dricker mindre eller inte alls medan en liten grupp dricker relativt mycket.

Tre av fyra rattfulla tackar nej till hjälp

TRAFIK De senaste åren har det blivit allt vanligare i landets kommuner att den som åker fast för rattfylleri erbjuds snabb specialisthjälp för att komma till rätta med sina problem. En rapport från VTI, Statens väg- och transportforskningsinstitut, visar nu att bara en fjärdedel av dem som erbjuds hjälp valde att ta emot den.

Mellan april 2006 och mars 2007 påträffades 2 588 förare påverkade av alkohol eller andra droger i Stockholms län. Av dessa erbjöds omkring 1 950 hjälp, men bara 428 personer tackade ja. Målet var att 40 procent skulle ta emot hjälpen.

Enligt Vägverket har ungefär två tredjedelar av alla rattfyllerister alkoholproblem. Förhoppningen är att arbetsformen med erbjudande om snabb hjälp ska minska antalet återfall.

– När de får erbjudandet så är de mer mottagliga för information eftersom det kommer så snabbt efter att de blivit stoppade. Det gör att fler kommer in i behandling tidigare, säger Annica Slätis på Vägverket till Svenska Dagbladet.

Lådvinnarna ökar kvinnors drickande

ALKOHOL De senaste åren har vinkonsumtionen i Sverige ökat snabbare än öl och sprit. Särskilt tydlig är förändringen bland kvinnor. En av förklaringarna är lådvinnarna, de stora förpackningar som nu står för en bra bit över hälften av Systembolagets vinförsäljning.

– Drickandet har ökat

»Hon har höjt medvetenheten i EU-parlamentet om farorna med alkohol - särskilt bland unga.«

UR NOMINERINGEN av Anna Hedh (s), svensk EU-parlamentariker, till utmärkelsen MEP-awards 2007. Anna Hedh utsågs till årets parlamentariker i hälsofrågor.

mer bland kvinnor än bland män, säger Sven Andreasson, alkoholläkare på Folkhälsoinstitutet till GP. Vi ser en ökad tillströmning av kvinnor till behandlingsenheter runt om i landet och den alkoholrelaterade dödligheten stiger bland kvinnor.

Någon forskning som visar att just lådvinerna ligger bakom kvinnors ökande vinkonsumtion finns dock inte.

– Det handlar mer om ett sannolikhetsstänkande, säger Sven Andreasson. När du väl har öppnat boxen tar du dig ett glas då och då. Många upplever att de inte har någon kontroll på sitt drickande.

Sven Andreasson menar att det är dags att diskutera ett boxförbud.

– Jag misstänker att EU-direktiven segrar, men utgång-

Lådvinerna är en orsak till ökat drickande bland kvinnor i Sverige enligt Folkhälsoinstitutet.

en beror på hur stridslystna svenska myndigheter är. Det är inte självklart hur EG-domstolen skulle döma i ett sådant läge.

SSUs spritfest blev bajsfest

POLITIK I samband med att en grupp SSUare från Stockholm besökte EU-parlamentet i Bryssel arrangerades en fest på gruppens hotell. Dagen efter fick hotellets

städare ägna 2,5 timmar åt att torka bort avföring från heltäckningsmattan, stolen, dörrarna och väggen.

– Jag kan bara konstatera att det har skett en

incident och att det är djupt beklagligt på alla sätt och vis, säger SSUs pressekreterare Peter Skeppström som också var med på resan.

/PA

Taxi Västerås kör med alkohol

TRAFIK Just nu testar Taxi Västerås ett system med alkohol som ska finnas i alla taxibilar inom två år.

Alkoholset som testas har två funktioner. Förutom att bilen inte kan startas om föraren har över 0,2 promille alkohol i blodet skickas också ett SMS till taxicentralen och den onyktra föraren kan snabbt spåras. Att installera alkohol i bolagets alla 80 bilar beräknas kosta runt 1,2 miljoner kronor.

– Det är väldigt mycket pengar, ja, men det är det värt. Då behöver vi aldrig vara bekymrade om att det finns någon som är påverkad och är ute och kör, säger Per Almér till Sveriges Radio.

TRE FRÅGOR

Niclas Rönnberg, sektionschef på särskilda skattekontoret i Ludvika

Ni är ansvariga för att driva in skatten från dem som beställt alkohol via internet. Hur går det?

– Vi jobbar vidare på de uppgifter vi har. Genom handräckning från myndigheter i andra länder har vi fått fram en lista på ungefär 6 000 personer som har beställt alkohol den här vägen. Vi skickar ut krav och generellt så fungerar det bra, folk verkar vilja göra rätt för sig.

Den som vill köpa alkohol via internet ska ju anmäla detta till er. Hur många sådana anmälningar har ni fått in?

– Än så länge är det bara 63 personer som har anmält leverans. Det finns säkert flera anledningar till att det är så få. En del kanske chansar och hoppas att det ska gå bra ändå.

Hur kommer arbetet med att få in skatten att se ut i framtiden? Kommer det att bli enklare att anmäla och betala in skatten för den som vill beställa alkohol på nätet?

– Vi kommer säkert att arbeta vidare med handräckning från andra länder, men också med de beslag som tullen har gjort och kommer att göra. Att ändra på anmälningsproceduren är svårare, det är ett EU-direktiv som styr och många länder som är med och bestämmer. Det är lite besvärligt och kommer att ta tid.

/PA

FULL KOLL

ILLUSTRATION: DIANA REYBEKIEL

NY FORSKNING visar att åldersdiabetes kan motverkas av ett ämne som finns i rött vin. Men som vanligt går det lika bra med selleri, eller i det här fallet växter som används i traditionell kinesisk medicin.

Ny forskning om vad som aktiverar hjärnans belöningssystem kan på sikt ge behandling mot alkoholism, hetsätning och andra beroendetilstånd, skriver Elisabeth Jerlhag. Hon ingår i ett forskarlag vid Sahlgrenska Akademien i Göteborg och har doktorerat på beroendets mekanismer.

Ny forskning mot beroende

AV ELISABETH JERLHAG, FORSKARE VID SAHLGRENSKA AKADEMIN

Genom att studera vilka mekanismer som får en person att uppleva att alkohol ger ett lyckorus kan vi öka kunskapen om hur ett beroende utvecklas och på sikt också hur olika beroendetilstånd kan behandlas. Ett sätt att öka den kunskapen är djurförsök. Vid Sahlgrenska Akademien har de hjälpt oss att hitta en koppling mellan ett ämne som heter ghrelin och beroendeframkallande droger.

Redan på 1950-talet upptäckte två forskare att råttor själva, genom att trycka på en pedal kopplad till elektrod, kunde förmedla elektriska impulser till vissa områden i hjärnan men inte till andra. Råttorna blev elberoende och tappade intresset för naturliga belöningar som mat, dryck och sex. Forskarna identifierade de områden i hjärnan som var involverade i detta fenomen, och de kom att kallas hjärnans belöningssystem.

Dessa belöningssystem består av nervcellscentra och ledningsbanor som har en avgörande betydelse för att vi kan uppleva positiva känslor som tillfredsställelse, lycka och njutning. Det har också visat sig att hjärnans belöningssystem har till uppgift att öka beteenden som gynnar individens och artens överlevnad, som till exempel att söka efter mat.

Belöningssystemen kommunicerar genom att skicka och ta emot ett flertal olika signalämnen, exempelvis dopamin, serotonin och glutamat. Dopamin verkar ha en mycket central roll både för den belönande upplevelsen och för att öka motivationen att söka efter belöning.

Om du upplever något lustfyllt, kommer du att vilja göra det igen, och då är

du också villig att anstränga dig för att få uppleva det igen.

Den naturliga rollen för belöningssystemen är att förmedla de lustfyllda egenskaperna hos naturliga belöningar, men det har visat sig att beroendeframkallande droger kan "kidnapa" belöningssystemen och aktivera dem mer kraftfullt. Kidnappingen gör att man upplever drogerna som mer belönande än de naturliga belöningarna.

Onormal användning av beroendeframkallande droger – eller av naturliga belöningar som mat – gör att man kan utveckla en obalans i belöningssystemen. Det finns

»Det kan tyda på att det finns bakomliggande likheter i orsakerna till alkoholism och hetsätning.«

också personer, med en viss genetisk profil, som föds med denna obalans. När belöningssystemen kommer i obalans, kan man utveckla beroende av olika slag, såsom drogberoende, hetsätning, sex- eller spelmissbruk.

Den negativa sidan av våra belöningssystem är alltså att de kan få oss att utveckla beroendetilstånd som alkoholism eller hetsätning. Men om vi tar reda på mer om hur de neurokemiska mekanismerna fungerar, kan vi hitta nya sätt att behandla sjukdomar som belöningssystemen orsakar.

Alkoholism är idag ett stort samhällsproblem, och de alkoholrelaterade kostnader i Sverige uppskattas till tiotals miljarder kronor per år. Idag finns ett äldre läkeme-

del (Antabus) och två nyare (Campral och Revia) som är godkända för behandling av alkoholberoende. Men alkoholism är en invecklad sjukdom, som behöver behandlas på flera olika sätt. Genom att öka kunskapen om vilka mekanismer som är involverade i alkoholberoende kan vi utveckla nyare och bättre läkemedel. Det är det långsiktiga målet för vår forskning.

Exakt hur alkohol kidnappar hjärnans belöningssystem är fortfarande rätt okänt, men vår forskning visar att alkohol påverkar flera olika receptorer i hjärnan. En av dem är nikotinreceptorn. Det visar sig, intressant nog, finnas ett tydligt samband mellan alkohol och rökning – både bland alkoholister och i normalpopulationen. Forskare har funnit att 80-90 procent av alla alkoholister också är storrökare, och att alkoholism är cirka tio gånger vanligare bland rökare än bland icke-rökare. Studier på friska frivilliga har dessutom visat att en person upplever nikotin som mer belönande/tillfredsställande om han/hon också dricker alkohol.

Nikotinreceptorn består av fem enheter som sitter ihop i en ringformation. Enheterna är av flera olika slag. De kan kombineras på olika sätt och därmed bilda varianter av nikotinreceptorn. Vår och andras forskning visar att de olika typerna av nikotinreceptorer har olika funktion. Genom att använda olika substanser som blockerar funktionen hos en receptor kan man studera vilken funktionell roll de olika typerna har. Vi har därför genomfört en serie försök där vi med hjälp av olika blockerare har utrett vilken sammansättning av niko-

PRESSGRANNAR

.SE "Ingen har någonsin sagt åt mig att jag dricker för mycket," skriver bloggaren Eric Rosén i en kolumn på Aftonbladets gratistidning .SE. Han är själv en flitig kroggäst men reagerar mot dem som klagar på att alkoholskatterna och -priserna är för höga. "Att efterfrågan är fortsatt jättehög trots väl tilltagna priser

tolkar jag som att den skulle vara enorm och eskalerande om skatterna, och därmed priserna, sänktes. Det är alltså en hjälp vi verkligen inte behöver. Det är ett stöd som skulle generera fler våldsbrott på klubb och krog, mycket fler. Med den slutsatsen, som i och för sig ifrågasätts av en eller annan (som har fel), tycker

jag gott att vi kan pröja de där extraslantarna utan att gnälla."

SYDSVENSKAN "Stoppa frihandel med alkohol och tobak" kräver Europaparlamentarikern Anders Wijkman (kd) och IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson i en gemensam debattartikel. De protesterar

mot att EU-kommissionen i de pågående WTO-förhandlingarna försöker tvinga fattiga utvecklingsländer att öppna sina marknader för alkohol och tobak. "Vi hoppas att den nya handelsministern Ewa Björling har modet att använda Sveriges internationella trovärdighet i folkhälsofrågor för att påverka EUs position

Droger kidnappar hjärnans belöningssystem.

ILLUSTRATION: ANNA ÅGRAHN

tinreceptorer som har störst betydelse för att vi ska bli uppyrmda när vi dricker alkohol. Vi har funnit att en nikotinreceptor med ett visst utseende spelar en viktig roll när belöningssystemen aktiveras av alkohol och vi upplever att drickandet ger tillfredsställelse. Denna specifika typ av nikotinreceptor skulle därför kunna vara ett potentiellt mål för nya läkemedel mot alkoholism.

Idag är det mer känt att det finns ämnen som påverkar både belöningssystemen och energibalansen. Eftersom många olika områden verkar vara med och styra energibalansen, blir det mer komplicerat att reglera aptit och intag av föda. Ghrelin är ett hormon som ökar aptiten och vårt intag av mat. Det har tidigare ansetts påverka områden i hjärnan som justerar energibalansen. Vår forskning är den första som visar att hormonet aktiverar hjärnans belöningssystem.

En annan forskargrupp, under ledning av Suzanne Dickson, är mer inriktad på hur ghrelin reglerar energibalansen. Genom att kombinera vår grupps kunskap om beroende och regleringar med kunskap från den gruppen har vi kunnat sätta upp och testa många intressanta teorier och hypoteser.

Hos möss har vi kunnat se att belöningssystemen aktiveras av ghrelin och gör det belönande att söka efter mat. Om de tidiga människorna i stället för att aktivt söka efter föda hade suttit och väntat, skulle arten troligtvis inte ha överlevt.

I fortsatta försök har vi visat att ghrelin stimulerar en viss del av belöningssystemen, och det är områden som vi tidigare har visat påverkas av alkohol. Det tyder på att det finns likheter mellan hur ghrelin och alkohol aktiverar hjärnans belöningssystem.

Det har visats att personer som miss-

brukar droger, såsom nikotin eller alkohol, också ofta har ätstörningar. Särskilt intressant är det att personer som hetsäter ofta är rökare eller snusare. Det kan tyda på att det finns bakomliggande likheter i orsakerna till alkoholism och hetsätning. I en serie försök har vi visat att en typ av nikotinreceptor med ett visst utseende spelar en viktig roll när ghrelinet aktiverar belöningssystemen. Intressant nog är det samma typ av nikotinreceptor som är viktig för att vi ska uppleva alkoholdrickandet som lustfyllt.

Eftersom höga ghrelinnivåer i blodet är kopplade till hetsätning, ett beroendetillstånd som bland annat orsakas av en obalans i belöningssystemen, föreslår vi att ghrelinets effekter på belöningssystemen kan vara en del i hetsätningens sjukdomsmekanism. Eftersom alkohol och ghrelin aktiverar systemet på liknande sätt kan denna specifika typ av nikotinreceptor vara ett potentiellt mål för framtida behandling av beroendetillstånd. Ett läkemedel som blockerar denna receptor skulle kunna ge behandling mot både alkoholism och hetsätning.

En koppling mellan ghrelin och beroendeframkallande droger har uppenbarats. Det har bland annat visats att råttor som söker efter kokain har höga nivåer av ghrelin i blodet. Eftersom förhöjda plasmakoncentrationer av ghrelin kan uppmätas hos alkoholister, föreslår vi att höga ghrelinnivåer kan orsaka ett ökat intag av alkohol och/eller sökande efter alkohol. Vi har precis genomfört preliminära försök som visar att tillförsel av ghrelin till hjärnan ökar intaget av alkohol hos möss.

Detta öppnar för möjligheter att påverka ghrelinsystemet för att reglera intaget av alkohol. Det skulle kunna innebära ett helt nytt angreppssätt för utveckling av läkemedel, och det har vi sökt patent för. ■

Fotnot

Forskargruppen som studerar de mekanismer som påverkar hjärnans belöningssystem leds av professor Jörgen Engel. I gruppen ingår docent Lennart Svensson, medicine doktor Elisabeth Jerlhag, doktorand Sara Landgren samt Gun Andersson och Kenn Johannesen, teknisk personal.

och prioritera rätt", skriver Wijman och Carlsson. "För folkhälsans skull måste regeringen omgående kräva att EU-kommissionen återtar sitt krav på andra länder – särskilt utvecklingsländer – att liberalisera sina tjänsteområden med anknytning till alkohol och tobak."

ÖSTRAN, FOLKBLADET OCH GOTLANDS TIDNINGAR "Moderat dubbelspel om alkoholen" är rubriken på en debattartikel av de socialdemokratiska Europaparlamentarikerna Jan Andersson, Göran Färm, Anna Hedh, Inger Segelström och Åsa Westlund. "De svenska moderaterna röstade konsekvent mot förslag om

märkning av spritflaskor och ökad uppmärksamhet för gravida kvinnors bruk av alkohol. När alkoholstrategin behandlades i Europaparlamentets miljöutskott drev moderaten Christoffer Fjellner linjen att alkoholmissbruk främst var individens och familjens ansvar. Politiker skulle inte lägga sig i i onödan. Tidigare i år har

moderaterna i Europaparlamentet konsekvent backat upp ett förslag om att avskaffa minimiskatterna på alkohol i EU. Man gick helt emot den linje som såväl svenska socialdemokratiska finansministrar som även den nuvarande moderata finansministern Anders Borg drivit i EUs ministerråd."

Jobbdrickande kan leda till missbruk

Inställningen till alkoholen på arbetsplatsen har stor betydelse för utvecklingen av medarbetarnas alkoholbruk, visar ny studie.

■ **ARBETE** En ny studie från Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap pekar på problemen med alkoholkulturen på arbetsplatser.

– Det är en efterlängtat studie för många av oss som sett hur alkoholkulturen brett ut sig i arbetslivet, säger Hildegunn Sagvaag som skrivit avhandlingen.

Hon är annars hemmahörande vid universitetet i Stavanger i Norge. Hon menar att en bejakande alkoholkultur på arbetsplatsen gör att allt fler personer utvecklar ett problematiskt alkoholbruk. Men hon poängterar att ingen är ensam skyldig till sitt missbruk utan den inställning man har till alkohol på arbetsplatsen har en stor betydelse för utvecklingen av medarbetarnas alkoholbruk.

– Hälso- och sjukvården bör bland annat utveckla preventionsprogram som riktar sig till arbetsplatser och som ger god kunskap om vikten av att ha en aktiv, sund alkoholpolitik och som även hjälper till med att utveckla väl fungerande strategier när med-

arbetarna glider in i ett missbruksproblem, säger Hildegunn Sagvaag.

STUDIEN ÄR BASERAD PÅ djupintervjuer med 11 kvinnor och 8 män som successivt har utvecklat ett problematiskt alkoholbruk. Den visar att det finns en tydlig skillnad mellan

mäns och kvinnors situation. Kvinnor kan ofta sätta gränser för arbetsbelastningen på jobbet, men inte för omsorgen om anhöriga och andra. Extra svårt är det för dem som har ett vårdande arbete, deras vårdnadsomsorger tar aldrig slut. Att dricka blir ett sätt att koppla bort kraven och slappna av. Några av männen i studien förklarade att deras ökade alkoholbruk beror på att alkoholen är ett naturligt inslag i att bygga affärsrelationer, och att alkoholen även används som sällskap på resan.

ANETTE RIMÖNT

accent@iogt.se

Källa: Pressmeddelande från Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap: Alkoholkulturen på jobbet – en fälla inte bara för den enskilde.

Impulsiva har lättare att bli missbrukare

MISSBRUK En studie från USA har med hjälp av "NEO-Five Factor Inventory" fastställt att störst risk att hamna i tidigt missbruk löper känslomässigt instabila, impulsiva, sårbara individer, som är mindre benägna att samarbeta med andra, och att sträva efter uppsatta mål.

Källa: Addictive Behaviors, 2007;32:10:2377-2382.

Man blir inte tjock av att sluta röka

RÖKNING En amerikansk studie har undersökt om rökare går upp i vikt när de slutar röka. Resultatet tyder på att det inte alls är så. Däremot finns det starka samband mellan att tro att det är så och att vara missnöjd med sin kropp, rädd för att gå upp i vikt och att inte kunna kontrollera sitt ätande.

Källa: Addictive Behaviors, 2007;32:10:2200-2210.

Ny svensk metod ska upptäcka missbruk

ALKOHOL En ny billigare, snabbare och säkrare metod har utvecklats för att upptäcka riskkonsumtion och missbruk. Ett stick i fingret är allt som behövs. På frågan om hur känslig metoden är förklarar forskaren Arthur Varga vid Lunds universitet:

– För vår nya metod, där ämnet Peth mäts i blodprov, krävs en konsumtion motsvarande en flaska vin om dagen under två veckor. Om en person har druckit mycket under en semestervecka, kan det ge utslag. En som varit periodare under flera år kan också upptäckas. Men om man är nykter i tre veckor, hinner Peth försvinna från blodet, och då ger det inget utslag.

Källa: Dr. Arthur Varga, Tillämpad biokemi, Lunds Universitet, 2007-09-14.

FRISKARE AV RÖKFÖRBUD

10%

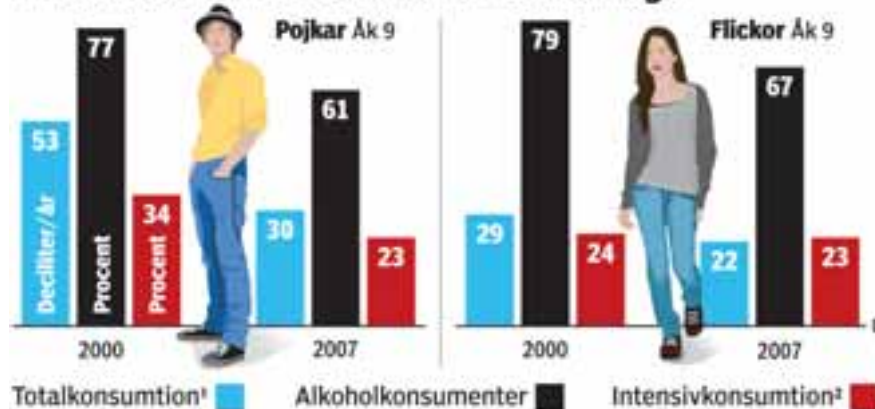
färre hjärtinfarkter per år i Irland efter rökförbudet 2004

Källa: Netdoktor

SIFFROR & FAKTA

GRAFIK: MARTIN THELANDER

Alkoholkonsumtionen minskar bland unga

¹ Antal deciliter hundra procentig alkohol per år.

² Har druckit en halv flaska sprit eller motsvarande vin eller öl vid samma tillfälle.

Källa: Can, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Åke - en prisad energispridare

Alla kan blomstra är mottot för Åke Eriksson, distriktskonsulent i Västerbotten, som nyligen fick ta emot priset "Energispridare" för sitt inspirerande arbete.

■ **ELDSJÄL** Att Åke Eriksson är en riktig energispridare har han svart på vitt på efter att i dagarna ha emottagit det prestigefyllda – och nya – priset "Energispridare", instiftat av Vattenfall, som i sin tur är huvudsponsor till Fryshuset. Priset delas ut till sammanlagt sex engagerade personer, som verkar för att sprida positiv energi och inspiration till andra.

Prispengarna på 20 000 kr kommer bland annat att gå till barnen i byn Vouloma i Karelen, berättar Åke, ett av många projekt som han är engagerad i.

– Det är en liten by där misär och hopplöshet råder. Männen super och ungdomarna fastnar lätt i missbruk. Jag skulle vilja dra igång ett samarbete med IOGT-NTO för att ge de här barnen en möjlighet att plugga svenska och få komma hit på ett utbytesprogram. Med delar av prispengarna skulle vi kunna köpa dem lite saker, som pingisbord eller cd-spelare, säger Åke.

I HANS ARBETESOM distriktskonsulent i Västerbotten står barn och föräldrar i fokus och hur man får unga att dricka mindre. Men hans egen insats består inte så mycket av fältarbete – det är det andra som gör bättre, tycker han – utan av ett idogt arbete för att inspirera människor att göra det som de är bra på. Unga är ofta bäst lämpade att arbeta med unga. Själv har han riktat in sig på föräldrar och deras ansvar.

– Det viktigaste är ju att vi alla jobbar

Åke Eriksson, IOGT-NTOs distriktskonsulent i Västerbotten blev utsedd till årets energispridare av Vattenfall och Fryshuset.

FOTO: PRIVAT

»Ge människor ansvar och förtroende så ska du se att de blomstrar och utvecklas!«

mot ett gemensamt mål, inte bara inom rörelsen, utan också utanför. Jag vill gärna se ett större samarbete mellan organisationer som vill ha ett drogfritt samhälle. Tillsammans blir vi starkare och kan göra viktiga insatser för barn och unga som far

illa, säger han och menar att receptet är att bli bättre på samverkan och att verkligen lyfta fram varje individs potential, peppa och bjuda på beröm och uppmuntran.

– Ge människor ansvar och förtroende så ska du se att de blomstrar och utvecklas! Jag vill att det ska finnas plats för alla i vår organisation och att alla känner att de duger som de är.

ÅKES EGEN DRIVKRAFT ÄR hans bakgrund som alkoholist. För länge sedan arbetade han som dansbandsmusiker, en resande tillvaro som förde med sig mycket alkohol.

– Kan jag rädda en enda människa från att bli alkoholist, så är jag nöjd, säger han och tillägger med ett skritt att han nog är lite egoist. För hans drivkraft handlar också om att må bra själv.

Ett alldeles nytt projekt som Åke nu är med och drar igång, "Barn och framtiden" vänder sig till barn – som i sin tur vänder sig till vuxna.

– Vi kommer bland annat att arbeta med radio och webb och via de kanalerna kan barn ställa frågor till de vuxna kring alkohol eller andra problem som de upplever i vuxenvärlden.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzevsky@iogt.se

FAKTA ÅKE ERIKSSON

ÅLDER: 62

FAMILJ: två vuxna barn, barnbarn

BOR: Skellefteå

GÖR: Distriktskonsulent i Västerbotten, energispridare

BAKGRUND: Dansbandsmusiker

KALENDER 2007

NOVEMBER

1 TORS DAG

STOCKHOLM Ljusmanifestation för narkotikans offer.

5 MÅNDAG

BORGHOLM Folkhälsa i politiken – för lokal och regional utveckling. Forum Folkhälsa inbjuder till konferens, Medverkande, bl. a. folkhälsominister Maria Larsson samt Bosse Pettersson, statens folkhälsoinstitut. Borgholm, Öland.

8 TORS DAG

STOCKHOLM Dagseminarium, IOGT-NTO-gården, Stockholm Alkoholpolitik i siffror – en förklaring till alla siffror vi använder oss av i debatten, Gabriel Romanus, ordförande i Alkoholpolitiskt Forum och NordAN samt tidigare VD Systembolaget

13 TIS DAG

GÖTEBORG 13-17 Förebygg.nu, mäs sa i Göteborg

15 TORS DAG

SVERIGE Pumpen, frågetävling för hela IOGT-NTO-rörelsen

30 FREDAG

STOCKHOLM AN 08 - Alkoholpolitisk storhelg. En helg för alla medlemmar som är intresserade av alkoholpolitik, med kvalificerade föreläsare och intressanta diskussioner. Tollare folkhögskola, Stockholm.

DECEMBER

7 FREDAG

STOCKHOLM Grundutbildning i förebyggande arbete. En utbildning från IOGT-NTO som vänder sig i första hand till dig som arbetar med förebyggande arbete och vill få en teorigrund kring effektiv prevention. Tollare folkhögskola, Stockholm.

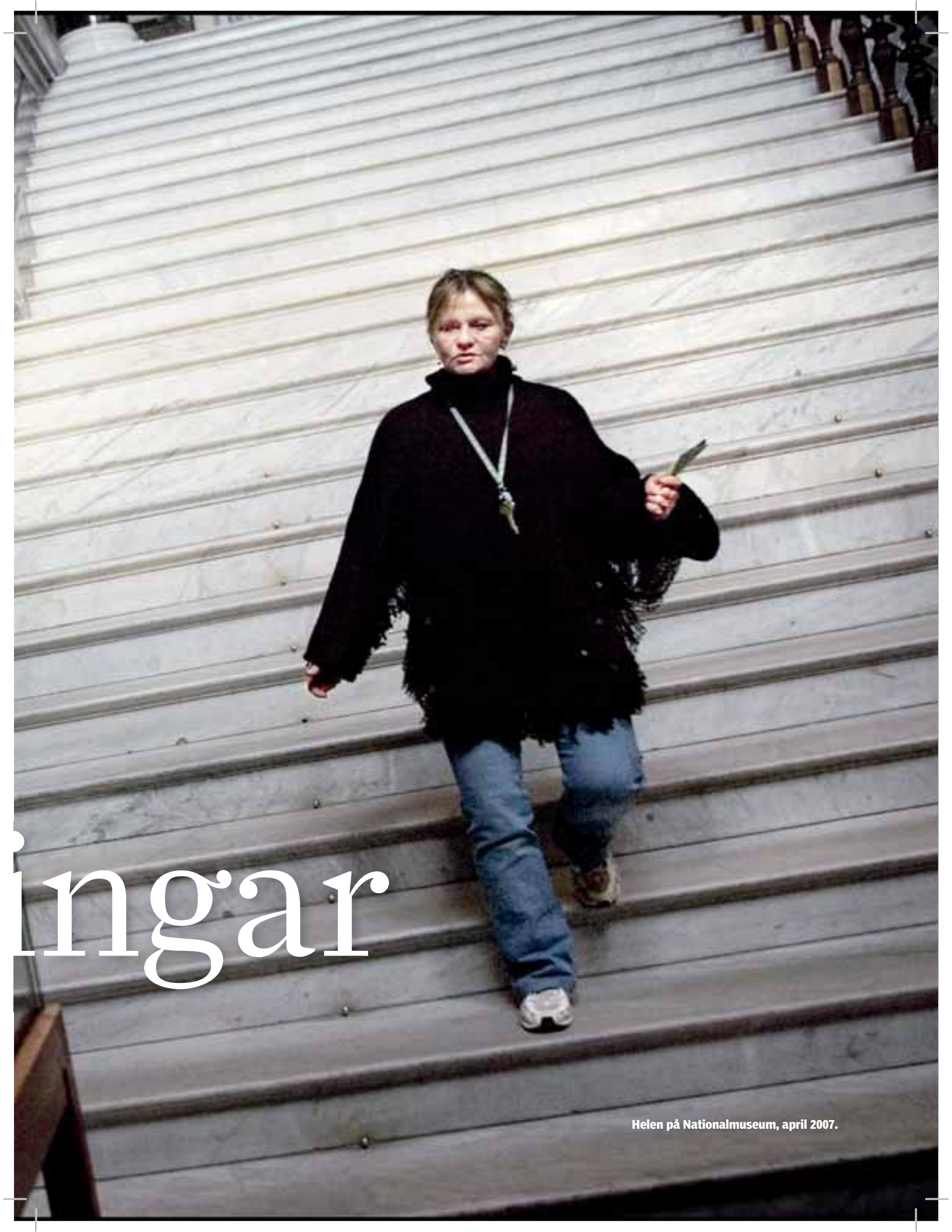
22 LÖRDAG

FRANKRIKE Vit Jul, nyktert julifirande i franska Les Contamines.

Livsvandring

Helens och Marja-Liisas väg tillbaka från gatan

Vintern 2003 fotograferade Maria Steen hemlösa kvinnor på Klara-
gården i Stockholm. Våren 2007 träffade hon Helen och Marja-Liisa
igen. Två starka kvinnor som tagit sig bort från gatan och drogerna.

A photograph of a woman with short blonde hair walking down a wide, light-colored stone staircase. She is wearing a black turtleneck sweater under a black fringed poncho, blue jeans, and white sneakers. A lanyard with a badge hangs around her neck. She is holding a small object in her right hand. The background shows the continuation of the staircase and a wooden railing on the right side.

ingar

Helen på Nationalmuseum, april 2007.

»Just när vi alla står och byltar på oss vinterkläderna för att gå ut i en iskall stockholmsnatt går det upp för mig; herregud, de andra klär inte på sig för att gå hem.«

MARIA STEÉN, FOTOGRAF

TEXT & FOTO MARIA STEÉN

Att du inte gör en uppföljning på vad som hänt med folk, säger Lisa när vi råkar på varandra på Centralen i Stockholm. Sist vi sågs var det mars 2003, och jag plåtade på Klaragården, Stadsmisionens daghårbärg för hemlösa kvinnor.

Nu är det år höst 2006, jag har flyttat från stan och väntar på sista tåget söder ut.

Lisa sitter på en av bänkarna vid perrongen, med en silverpenna ritar hon figurer i kanten på en broschyr.

– Ah, tror du verkligen det skulle gå, frågar jag. Idén föreföll svår men ändå lockande, mötena på Klaragården hade etsat sig fast i mig. Varje gång jag gick förbi det gula 1700-tals huset mitt emot Centralen brukade tankarna dyka upp; Vad hade hänt med de jag träffade då? Var de fortfarande hemlösa? Levde de?

MEDAN STAD ÖVERGÅR TILL land utanför mitt tågfönster tänker jag tillbaka och inser att veckorna på Klaragården präglat mig, kanske mer än vad jag förstod just då.

Jag minns hur jag brottades med frågeställningarna som hör till utsatta lägen.

Hur skildra men inte exploatera? Hur respektera integritet men inte blunda för verklighet? Jag minns också den där kvällen vid stängningsdags när mitt eget gnäll över enrummaren i Hässelby, för alltid tog ett abrupt slut. Just när vi alla står och byltar på oss vinterkläderna för att gå ut i en iskall stockholmsnatt går det upp för mig; herregud, de andra klär inte på sig för att gå hem. De klär ju på sig för att kanske gå ute en hel natt. Insikten dök upp på samma sätt som för Linus på Linjen när han naivt visslande promenerar rakt ut i tomma intet.

När folk frågade Marianne, den dåvarande föreståndaren hur hon orkade jobba med folk som befann sig i så till synes hopplösa situationer, många med flera misslyckade bostads- och avgiftningsförsök bakom sig, brukade hon svara; "Var och en har rätt till sin egen förändringsprocess. Går det inte denna gång så funkade det kanske nästa. Eller den tredje, fjärde eller femte gången. Förändring är alltid möjlig."

HELEN OCH MARJA-LIISA VAR två av de jag träffade 2003. Då var Helen en av de som rastlöst släpade runt alla sina tillhörigheter i plastkassar. Hon hade då varit hemlös i fjorton år och missbrukat i nästan trettio.

Marja-Liisa knarkade inte men varje gång vi sågs var hennes boendesituation alltid lika temporär. Ena gången sov hon på Nattis, nästa gång i en husvagn. Just den här vintern bodde hon i bilen.

Hur gick det sen? Våren 2007, fyra år senare, återser jag Helen och Marja-Liisa igen. Här är deras berättelser. ■

Lisa heter egentligen något annat.

Fika i Kulturhuset, april 2007.

HELEN: Man blir svag som en fågelunge, ingenting fungerar. En gång åkte vi till familjehem för avgiftning. I tre, fyra veckor kräks man bara, får diarréer, kan inte sova, inte äta. Allt slås ut, ungefär som en kraftig influensa med 41 graders feber, fast värre. Till slut orkar man knappt ta sig till toaletten. Är man på häktet har man en madrass och en fil, ingen medicin.

Då vill man bara vrida ut och in på hela kroppen. Man tappar helt sig själv, har inga endorfiner, känner sig ungefär som när man var i puberteten när allting var fel. Säger nån hej börjar hjärtat slå, ska man ringa ett samtal är det likadant, man kan inte säga ifrån. Man svettas, fryser och hjärtat

slår. Det sitter i minst ett år.

I Rosenlundsteamets pilotprojektet som jag deltar i nu, får man börja med medicinsk underbehandling direkt, utan avgiftning innan. Det har visst gett väldigt goda resultat. Varje tisdag går jag på samtal med min sköterska. Det kändes att de ville mig väl, trodde mycket på mig. Lite stränga var de, samtidigt som jag fick mycket stöd.

"Du har så många möjligheter", sa de.

Nu har jag varit drogfri i två år. Jag tackar Gud varje dag, trodde aldrig att jag skulle komma ifrån gatan. Samtidigt vet jag hur lätt det kan vara att trilla dit igen.

Men jag vill inte tillbaka dit ut igen, inte för allt smör i Småland.

»Nu har jag varit drogfri i två år. Jag tackar Gud varje dag, trodde aldrig att jag skulle komma ifrån gatan.«

HELEN

Helen på Trollets gympapass på Convictus, April 2007.

Helen utanför Klaragården, Mars 2003.

»En dag bestämde jag mig för att jag skulle knarka för gott: jag valde knarket helt enkelt. Jag kunde inte tänka mig ett liv utan amfetamin.«

HELEN

HELEN "Ibland hade man inte duschat på flera dar, hade inga pengar till mat, köpte inte ens cigg för man var tvungen att ha pengarna till knark.

Visst hade man sina små bra stunder ibland men det handlade bara om knark. Man visste att man hade på kvällen och på morgonen och en halv dag framåt kanske. Det var så kortvarigt. Sen var det dags att fixa pengar igen. Så där var det, dag ut och dag in, i ur som skur.

Eller så var det; "Jag måste få sova, jag måste få mat". Det var tur att Klaragården fanns. Det värsta

var att duscha och det inte fanns underkläder, då måste man först gå ut och sno trosor. Ibland kunde man gå in i duschen och när man kommer ut har nån snott dojjorna och kassen med rena trosor i, som man just fixat.

Nån vinter sov vi på madrasser utanför Stadsmissionen, ibland kom polisen och slängde ut oss. Annars bodde vi ofta på Nattis. Det var skönt att ha Tommy, man hjälpte varandra. Ofta drog man sig undan familjen, det var inte det att jag inte var välkommen men man kunde aldrig hålla tider, aldrig

På Klaragården, Mars 2003.

bestämma något, allting var hela tiden flytande.

Jag var hemlös från -89 tills för tre år sen. I fjorton år. Usch, man var hela tiden tvungen att bära på allting, allt man ägde fanns ju i den där väskan. Man gick och bar och bar och bar, samlade på sig allt man kunde, för man var så rädd att inte ha något alls.

Men lika mycket som man samlade på sig, lika mycket förlorade man. Nuförtiden vill jag helst inte ha flera kassar på cykeln, det påminner mig för mycket om den tiden.

Under tiden som jag var bostadslös såg det så ändlöst ut. Jag visste inte hur det skulle gå till att komma ur det. Vart ska man få upplysning om olika möjligheter ifrån när man är ute på gatan? Just då såg jag ingen utväg. Men det blev en oväntad utväg. Björne, en underbar kille på St. Eriks uppsökarteam, berättade att det pågick ett forskningsprojekt på medicinsk underbehandling för missbrukare. Jag kom med som sista reserv.

Häromveckan ringde jag Björne och tackade för allt han gjorde för mig då."

HELEN: "Jag är född i stan, har bott på Söder i hela mitt liv. Pappa hade egen firma, vi hade det rätt gott ställt, hade lantställe och reste mycket. Jag hade en bra barndom även om det var ganska strängt hemma. Problemen började väl i skolan, jag var ordblind och hade jättesvårt med att läsa och skriva. Jag var tretton när jag började med hasch, arton när jag började med amfetamin. Det var hela tiden mycket droger, det var det fria sjuttioalet och jag levde hippie-liv. Jag började och jag slutade, började och slutade, så höll det på.

En dag bestämde jag mig för att jag skulle knarka för gott: jag valde knarket helt enkelt. Jag kunde inte tänka mig ett liv utan amfetamin men insåg att jag var tvungen att sköta om mig med mat, sömn om jag skulle fortsätta. Under hela den tiden åt jag middag varje dag, betalade hyra, skötte mig. Pappa höll mig under armarna med lägenhet och stöttade. Under sex år hade jag en second-hand-affär på Horns-

gatan, den sålde jag sedan när jag hade fått barn.

Mamma och pappa tog hand om min son när han var två och ett halvt. När jag var trettio höll jag upp med drogerna i tre år. Men jag hade så tråkigt. Varje kväll efter att min son somnat och jag gick hem från mina föräldrar satt jag ensam framför tv:n. Ska mitt liv vara så här? undrade man då. Jag höll på med yoga, tog varma bad och allt möjligt men det blev liksom ingen ändring.

Ett tag praktiserade jag som grafiker på Svenskan. Jag kände mig så jävla hemma i den miljön, det kändes som min värld. Jag sökte jobb där två gånger men fick inget. Det var svårare för tjejer då, branschen var så mansdominerad. Hade jag kommit intill där hade jag kanske slutat knarka. 1988 tog saker och ting en helt annan vändning. Jag hade en depression som satt i, det ena byggde på det andra. Jag förlorade jag lägenheten, det blev för mycket spring på folk. Det var väl då eländet började."

»I dag ser jag annorlunda på ägodelar, jag aktar mig för att samla på mig för mycket. Försöker hinna skapa så mycket som möjligt i stället.«

HELEN

Helens pågående konstnärliga arbete.

På Nationalmuseum, April 2007.

HELEN: "Jag har alltid varit besatt av gamla kläder och antika saker. Jag sparade på allt och hade mycket arvegods; fina gamla kläder, en smyckesamling, gamla möbler; spegelbyrå och Achilles-tavlor från farfar, porslin i vitt och blått i köket. När jag blev av med hela mitt bohag, då ville jag inte leva längre.

Jag hade en skuld för magasineringen av bohaget hos Soc. och till slut ville de inte betala längre. Tillsammans skulle vi åka till magasinet och jag skulle peka ut vad som skulle sparas. Jag hade redan missat två möten, nu hade jag en tredje och sista tid för möte hos dem klockan tio. Men natten innan hade jag och Tom somnat i en skrub, för en gångs skull hade vi fått sova en hel natt i sträck. Vi sov tills kvart i ett dagen efter, så då missade jag det mötet också.

Allt jag ägde gick på auktion för fyrtiotusen; antika målningar från Tibet, gamla draperier som

farmor broderat, dagböcker ända sen jag var liten flicka, teckningar, dikter och alla kort på min son. Efteråt fick jag bara en lapp som sa att jag inte hade nåt kvar. Då såg jag ingen mening med nåt, jag blev så fruktansvärt deprimerad. Jag sörjde i flera år, ville aldrig mera ha ett hem. Nånstans hade jag ju tänkt att lämna efter mig det där på något vis. Jag försöker att inte tänka på det nu. Jag lever ju i alla fall.

I dag ser jag annorlunda på ägodelar, jag aktar mig för att samla på mig för mycket. Försöker hinna skapa så mycket möjligt i stället. När jag får ett eget hem igen kommer det att vara väldigt viktigt att inreda det med stil och smak. Det är så mycket trender nu, jag tycker mer om det gamla; rena raka linjer men ändå färg.

Jag hoppas på att kunna göra ett mysigt hem."

Marja-Liisa utanför sin lägenhet
i Nockeby. April 2007.

MARJA-LIISA: "Mammas familj var ryska zigenare, de flydde från Tyskland till Finland under andra världskriget. Där träffades mamma och pappa, vi flyttade till Sverige 1956 när jag var sju år. I Sverige rasade mammas värld. Hon var vek, föll för spriten och orkade aldrig lära sig svenska på riktigt. Pappa begärde skilsmässa och jag hamnade i fosterhem i Uppsala. På helgerna åkte jag och hälsade på mamma.

Jag var tretton år sista gången vi sågs, redan när jag lämnade henne visste jag att jag aldrig skulle se henne mer. När de ringde från sjukhuset och sa att hon tagit sitt liv hade jag redan sört i tre dagar.

När jag var nitton gick jag på lantbruksskola i Dala-Järna, jag älskade att laga mat och fick sommarjobb hos en välbärgad familj på Lidingö. Sedan sökte jag mig vidare till knapp-fabriken i Vansbro, under

vintersäsongerna jobbade jag på Högfjällshotellet i Sälen. Fick jobb på mentalsjukhus innan jag vidareutbildade mig till barnskötare, 1969 började jag på Karolinska som sjukvårdsbiträde.

Min dotter var fyra år när jag blev sambo med en man ute på Ekerö. Vi hade det mycket gott ställt men han drack. En gång jagade han oss med gevär runt huset, den kvällen pratade min pappa med mig: "I morgon bitti går du därifrån. Du vänder dig inte om, du bara går."

»En gång jagade han oss med gevär runt huset, den kvällen pratade min pappa med mig: 'I morgon bitti går du därifrån. Du vänder dig inte om, du bara går.'«

MARJA-LIISA

Jag bodde i Hjulsta i sju år. Min kille var hälare och vi åkte dit för olaga vapeninnehav och narkotikainnehav. Det blev fängelse i fyra månader, jag hade aldrig suttit inne förut. När jag kom ut blev jag erbjuden att hyra rum hos en gammal kille, han drack och blev när-gången så jag flyttade till ett rum i Jakobsberg och sen tillbaka till min gamla kille i Hjulsta. Han hade varit sjuk av och till och till slut vart vi av med lägenheten och fick flytta till Solna Camping. Där dog han i mina

armar. Hans syster tog vårt bohag som stod på Shurgard och lämnade mig barskrapad på campingen. Jag hade Klaragården då, tack och lov, men det var en hemsk period, jag drömde mardrömmar och kände mig helt ensam.

Jag har haft tre skyddsänglar i mitt liv; min pappa, mormor och så en dold.

Det sista pappa sa till mig innan han dog var "jag kommer alltid att vara med dig Marja-Liisa." Sen dess har han varnat mig många gånger."

Marja-Liisa under hemlöshetstiden utanför Klaragården vid stängningsdags. Mars 2003

»Man blir bortskämd på något annat slags sätt när man är hemlös, maten blev serverad, någon vek ihop ens kläder och frukosten stod på bordet när man kom till Klaragården på morgonen.«

MARJA-LIISA

MARJA-LIISA: "Jag gick nog ute i sammanlagt sex år nånting. Man förändras av det, hårdas på något vis. Jag har bott i bilar, husvagnar, källare och på femkronors-toaletter.

Ibland har man övernattat själv på en liten toalett, ibland med en polare.

Man känner sig jättedum när man går ut därifrån, sen går man till Klaragården och duschar bort det. Det gick det med. I bland hjälpte jag dem på Seven-Eleven att vakta kassan, i utbyte fick jag mat. Så där höll det på. Det var många som var vänliga mot en. Men en sak kan jag säga, ibland blev jag blev förbannad på mig själv. Man blir bortskämd på något annat slags sätt när man är hemlös, maten blev serverad, någon vek ihop ens kläder och frukosten stod på bordet när man kom till Klaragården på morgonen. Man går in så i det där, det är lätt att bli en gnällig typ som anmärker på allting. Fast man tänker inte på om man är lycklig eller olycklig, det enda man tänker på är hur nästa natt ska gå.

Sen upptäckte jag Nattis, det var där som tryggheten började bildas. När nya tjejer kommer in på Klaragården så rekommenderar jag dem alltid att gå dit."

Marja-Liisa har precis flyttat till en husvagn på Flatenbadens camping, Stockholm. December 2003.

»Jag tog mig ur det helt på egen hand, i två veckor låg jag hemma med diarré och skrek hela nätterna för kroppen gjorde så ont, varenda led värkte.«

MARJA-LIISA

MARJA-LIISA: "Ibland kommer man till vägska!; antingen lever jag eller så dör jag. Så har det varit flera gånger i mitt liv. Jag drack i tio år innan jag kom jag till den punkten.

Det började på krogen med kompisarna i början på åttiotalet. Jag drack mer och mer, satt på puben tolv timmar i sträck och umgicks med fyllefolk som inte menade nåt med nånting. Hela tiden jobbade jag som vanligt som sjukvårdsbiträde på Karolinska.

Jag var sambo med en man som misshandlade mig, på jobbet skyllde jag på allt möjligt. När jag var fyllsjuk ljög jag och sa att jag var sjuk, man var ju livrädd för att vara borta. Det var Kristina, avdelningschefen som till slut konfron-

terade mig i omklädningsrummet: "Nu tycker jag att du ska berätta precis hur allt ligger till! Säg som det är, du får stryk hemma!"

Då berättade jag om allt det jag hade burit på så länge; om alkoholproblemen och misshandeln hemma. All press, all stress och allt ljugeri bara släppte,

jag hade fördömt mig själv för jag hade så dåligt självförtroende. Jag fick låna en tjänstebostad och flyttade ifrån honom dagen efter. Hade det inte varit för Kristina som peppade mig till max så hade jag nog bott kvar och druckit vidare ett par år. Det betyder allt att få berätta.

Jag minns första gången jag sa: "Nej tack, jag har min Ramlösa." Bara en av tio polare tyckte att det

var bra, de var som en vargflock, gjorde allt för att hålla kvar en.

Men jag visste att det var färdigt då. Jag växte inombords av det där nej.

Tidigare hade jag fått Treo Comp utskrivna mot migrän, då visste ingen vad det var, man bara skrev ut. I början mår man väldigt bra av dem, blir nästan euroforisk.

Sen måste man öka dosen, till slut var jag uppe fyrtio om dan, var alltid tvungen att ha ett rör hemma, annars kände jag mej inte trygg.

Helt plötsligt började jag få riktiga pedantanfall när jag åt dem. På nåt vis försökte jag städa bort spriten och ångesten som kom när jag var bakfull. Gjorde jag så att det blev fint och blänkte mädde

jag bättre och kunde sova på natten. Till slut sa min dotter "om du inte slutar nu så vill jag inte vara bekant med dig längre!". Det var då jag kom till insikt om att det pedantiska egentligen berodde på nåt helt annat.

Det man känner inuti överför man på DET, jag kunde lika gärna ha utvecklat torgskräck. Till slut kände jag mig så skitig inuti, ville inte veta av det mer.

Jag tog mig ur det helt på egen hand, i två veckor låg jag hemma med diarré och skrek hela nätterna för kroppen gjorde så ont, varenda led värkte.

Jag är så jävla glad att jag kommit ur allt det där nu, det är åtta år sen nu."

MARJA-LIISA: "Att måla betyder allt för mig, precis allt! Mina tavlor hänger över hela Stockholm, det är säkert ett hundratal. Jag har ställt ut på Klaragården, Bellmangalleriet och i Tyskland och det är många som har köpt av mig. Jag har ingen längtan efter berömmelse eller så, det enda jag vill är att mina tavlor ska komma ut, att folk ska tycka om dem.

När Antonia Ax:son Johnson fyllde sextio målade jag en tavla till henne som hon själv kom och hämtade på Klaragården. Hon har ju så himla mycket att göra, äger hela Åhléns och allt det där. Så jag målade ett sago slott till henne där hon kan vara i lugn och ro och bara tänka på allt annat utom jobbet.

Jag målar dagligen. Helst stort, små teckningar är det värsta jag vet. Får jag en hel vägg att måla på, då kan det bli riktigt bra! Abstrakt gillar jag inte alls, folk ska kunna se och känna igen sig själva i mina målningar. När jag inte kunnat köpa riktiga färger har jag blandat i hop egna av smink och annat jag hittat eller fått.

Min stora dröm är att ha en egen ateljé, ett eget utrymme med riktiga färger och en liten affär för alla tavlorna. Nångång ska den drömmen gå i uppfyllelse."

MARJA-LIISA

Marja-Liisa i lägenheten i Nockeby. Mars 2007.

»Min stora dröm är att ha en egen ateljé, ett eget utrymme med riktiga färger och en liten affär för alla tavlorna.«

Marja-Liisa målar på Klaragården. December 2003.

Marja-Liisa och Tage i lägenheten i Nockeby. April 2007.

MARJA-LIISA: "Det var Tages läkare och en kurator på sjukhuset som skrev världens brev till Bostadsförmedlingen och förklarade att "de kan absolut inte bo i husvagn längre".

Vårt ärende gick ända upp i Regeringskansliet. Efter tre veckor hade vi en liten tvåa på femtio kvadrat, med kök och stort badrum! Det var ett under att vi fick den.

Jag är rädd att bli utan Tage, vi har ju vuxit ihop nu.

Allt började med att Tage jagade mig i tre månader och frågade om vi inte kunde gå ut och fika. Då bodde han i en arbetarbarack under Liljeholmsbron.

Jag sa nej, nej hela tiden. Men en dag åkte jag med en kille ut dit som skulle lämna tillbaka en

telefon som han var skyldig Tage. Sen åkte jag aldrig därifrån, jag bara stannade! Nu har vi varit tillsammans i sju år.

Tage är författare och var med och startade Fryshuset. En av hans böcker heter "Varulven" och handlar om hans år i fängelse. I samma veva som han flyttade ut till mig på Flatens camping 2003, brann min husvagn upp. Allt jag hade målat och allt som Tage hade skrivit brann upp, det bara smält ner i en hög.

Precis när vi stod där kom polisen. Tage var lyst för olovlig körning då, så när de fick syn på honom tog de ju in honom direkt. Han fick fyra månaders fängelse.

Dagen innan han muckade gifte vi oss!"

På 1960-talet tävlade han mot Lasse Lönn-dahl om förstaplatsen på Svensktoppen. I dag hälsar Bo Löfbom alla välkomna till allsång i IOGT-NTO-föreningen 125an i Skellefteå.

Löfbom

Plattcharmör med sammetsröst

AV INGRID NORLUND FOTO HANS-JÖRGEN RAMSTEDT

Det är ingen hemma i det röda huset i byn Stensvedjan när vi kommer. Bo Löfbom har fått tillfälligt körledarjobb och glömt intervjun. Det löser sig. Javisst ja, förlåt! Senare sitter vi i hans och makans Evys kök och äter bullar och chokladbullar. "Bosse" är i full gång, berättar och sjunger.

Han gör mycket: spelar boule och golf, simmar och leder allsång. Han är pensionerad ungdomskonsulent på IOGT-NTO men aktiv som ordförande för 125:an, har sänt närradio i 25 år och ansvarar även för föreningens lokala tv-sändningar. Två dagar i veckan går han seniorekurs på Medlefors Folkhögskola. Fredagar myser han i tv-fätöljen framför "Så ska det låta". Men det han berättar nu handlar om hans sångarkarriär; Som började där vi är. I Stensvedjan, omgivet av skog stod föräldrahemmet och "Bosse" var mörkrädd.

– Det fanns inga gatlysen på väg till skolan. Om jag sjöng märkte jag inte om det knastrade i skogen... folk sa "Bo kommer nog att bli sångare", ler han.

De fick rätt. 1959 vann "Bosse" Sveriges Radios och Folkparkerens distriktsfinal av amatörtävlingen "Här kommer vi" i Malåträsk, Norrbotten. Hasse Tellemars orkester spelade. Bo Löfbom sjöng "Bara man är två". En tidning skrev att en skelleftebo blivit ny "plattcharmör". 13 personer gick vidare till riksfinalen i Gävle som sändes i radio. Bo Löfbom kom fyra men det var honom som grammofonbolagen intresserade sig för.

– Tage Danielsson satt på en sida om mig och Thore Ehrling

på den andra. Då kom en tjej och sa att jag hade telefon. Thore Ehrling sa om det är grammofonbolagen så lova ingenting. Sedan ringde det igen.

Bo Löfbom gav ut EP-skivor tre år i rad på Cupol och blev kompis med Thore Skogman som var pr-kille där. På första skivan sjöng han Morgen, Ett vänligt ord, Bara man är två och Tango varieté. Den såldes mellan 4 000 och 5 000 exemplar. När skivan spelades in fanns Gunnar Lundén-Weldens 17-mannaorkester i Europafilms studio i Råsunda.

– Thore Skogman och jag kom dit. Gunnar Lundén-Welden sa: "Lyssna." "Vad tycker herr Löfbom?" Jag sa "det är fantastiskt". Jag sjöng men dragspelaren spelade en ton fel i ett ackord. Welden sa "Vi måste göra om det. Det enda jag kan godta är om herr Löfbom accepterar det". Det gjorde jag. Jag hörde det inte.

"BARA MAN ÄR TVÅ" gick upp på andra plats i Orkesterjournalens skivbarometer, dåtidens Svensktoppen. Bo Löfbom jämfördes med Lasse Lönn-dahl, Sveriges "Frank Sinatra" med 37 låtar på Svensktoppen. En tidning satte betyg på artisterna. Lasse Lönn-dahl fick fem stjärnor, Bo Löfbom fyra och Frank Sinatra tre... På idolkorten från Cupol syns en sittande lätt framåtlutad 25-årig Bo Löfbom i kavaj och slips och med perfekta vågor i håret.

Två gånger sjöng han i Sigge Fürsts Frukostklubben i radio. Han var med i Thore Ehrlings radioprogram och i Vi unga i tv. Programledaren Karin Sohlman-Falck syns på bild i en av Bo Löfboms tidningsurklipp-album.

Han bläddrar i klippböckerna.

– Jag sjöng "Bara man är två" med en tjej lutad mot min axel.

"Bosse" i sitt esse. Med en sångarstjärna på seniorekursen är det klart att det blir en del sång. Bo Löfbom är den självklare sångledaren.

Sedan sjöng jag med Lily Berglund. Göte Wilhelmsson spelade. Vi sjöng och dansade i tv innan vi ens hade tv i Västerbotten.

BO LÖFBOM JOBBADE PÅ Thyllins Radio i Skellefteå. Chefen förstod att nyttja sångbegåvningen. "Bosse" fick ledigt för skivinspelningarna. Handlaren annonserade att folk kunde lyssna på nya sångarfyndet och köpa en tv.

1960 kom andra skivan "Primavera" som betyder vår. Bo Löfbom sjunger:

– Ett liv utan kääärlek...

Händerna följer mjukt med uppåt kökslampan.

– Det är en Thore Skogman-låt. Pappa sade "det är den bästa melodi du sjungit".

– När jag skulle göra andra skivan kom en kille som hette George Manners och spelade en melodi på pianot. Då sade gramfonbolagsdirektör Rundkvist "det kanske skulle vara något för Bosse". Han ringde till den store sångaren Sven-Olof Sandberg och frågade om han kunde skriva en text till nästa dag. Han skrev "Göm dina minnen". I den låten tycker jag själv att jag låter som Lasse Lönndahl.

Det blev fyra EP-skivor, två singlar samt ett samlingsalbum med

»Det fanns inga gatlysen på väg till skolan. Om jag sjöng märkte jag inte om det knastrade i skogen... folk sa "Bo kommer nog att bli sångare".«

Bo Löfbom har sjungit in fyra EP-skivor, två singlar samt medverkat på ett samlingsalbum med solister och körer från IOGT-NTO-rörelsen. Aveny Singers har också gett ut två skivor. Som 70-åring åker Bo Löfbom fortfarande på turné.

solister och körer från IOGT-NTO. Bo Löfbom spelade in en skiva och sände radio tillsammans med Jonne Berggren. Under 1980-talet spelade han postchef i en julkalender och handlare i den fartfyllda tv-serien Guld med Staffan Ling och Bengt Andersson.

I Skellefteå har Bo Löfbom gjort sig känd genom Skelleftevyn under 20 år samt med arrangemang som Kul på torget, Kul i parken och Allsång i parken. På en skiva sjunger han Sköna gröna Skellefteå med text och musik av lokale musikläraren Stig Strand. Bo Löfbom har varit med i Aveny Singers sedan starten 1960. De har också sjungit in två skivor.

Bo Löfbom och Thore Skogman håller fortfarande kontakten.

»Sången har varit som en röd tråd genom hela mitt liv. De som sjunger har roligt och umgås.«

Från revytiden känner Bo Löfbom Bosse Parnevik som var en av stöttepelarna för lokalrevyer i samverkan (LIS).

– Vid de årliga revykongresserna spelade även golf, minns Bo Löfbom.

Bo Löfbom fortsätter berätta om sitt liv, nu från vardagsrumsfåtöljen. Som FN-soldat drabbades han 1956 av brusten blindtarm och höll på att mista livet. Han hade 41 graders feber och var nästan lika varm som ökentempen. Det var också under FN-uppdraget i Gaza som han första och enda gången blev berusad.

– Jag träffade en indisk major på fältsjukhuset där jag opererades och följde med militärpolisen och hälsade på honom. Jag måste vara artig och kunde inte tacka nej när generaler bjöd på öl.

När Bo Löfbom kom hem gick han och hans bror med i IOGT-NTO, vilket gladdde föräldrarna som inte själva var nykterister.

Aveny Singers sjöng första gången på Aveny-biografens invigning i Skellefteå. 1962 började han som patrulledare inom IOGT-NTO som anlätade Aveny Singers för framträdanden i Sverige, Norge och Finland. Under en turné i Norrbotten träffade Bo Löfbom sin blivande fru Evy. Han utbildade sig till ungdomskonsulent och började arbeta i Norrbotten. 1967 flyttade paret till Skellefteå. Efter ett år som föreståndare på ungdomsgården CeGe blev "Bosse" ungdomskonsulent på IOGT-NTO fram till sin pensionering.

– Det var ett fantastiskt jobb och fantastiskt att få barnbarn också, säger han och pekar på väggfoton.

– Jag har genom mitt sätt att leva fått våra pojkar att avstå från att dricka.

På pianot står ett porträtt av "Bosse" utklädd till Evert Taube. Pianot är bra att ha när hans "fantastiska pianist" norska Kirsten Tangen, tidigare sekreterare i Nordiska Godtemplarrådet, hälsar på hos paret Löfbom.

– Vi spelar, sjunger. "Åååh", säger hon, "det är så nydligt", härmar "Bosse".

BO LÖFBOM OCH KIRSTEN Tangen framför operetter och filmmelodier. Aveny Singers med trion Inga-Lotte och Åke Johansson samt Bosse tackade nyligen för sig efter 48 år med en avskedskonsert i Skellefteå.

– Allt har sin tid, menar Bo Löfbom

150 personer fick inte plats. Allsången på IOGT-gården fortsätter och sänds i närradion Radio Skellefteå. "Bosse" håller i programmet och sändningen.

– Sången har varit som en röd tråd genom hela mitt liv. De som sjunger har roligt och umgås.

På seniorekursen, Medlefors Folkhögskola, läser Bo Löfbom samhällskunskap, litteratur samt hälsa och friskvård. Lektionerna bryts av med sång som han leder. I skrivande stund planerar Bo Löfbom att sjunga i Umeå samtidigt som Lill-Babs är där. Han ska vara med i tävlingen Seniorchansen, där han för två år sedan kom tvåa. I höst blir det turné i Norge med Kirsten Tangen.

– När livet tar slut då tar det slut. Men man ska ha roligt så länge man lever! Avslutar plattcharmören "Bosse". ■

Bo Löfbom har ett händelserikt liv och många klippböcker från sin sångarkarriär.

– Thore Ehrling sade åt mig att komma till Stockholm efter första skivan för att ha chansen att bli ännu större, berättar han. Men 1959 var det långt till Stockholm...

FAKTA BO LÖFBOM

ÅLDER: 70

FAMILJ: hustrun Evy, sönerna Joakim och Per, barnbarnen Moa och Lukas

BOR i Harrbäcksand vid havet utanför Skellefteå

SYSSELSÄTTNING: sjunger, spelar golf, leder allsång, ordförande i aktiva IOGT-NTO-föreningen 125 Skellefteå med möten varje vecka

BAKGRUND: IOGT-NTO-konsulent och sångidol

MOTTO: Ta dagen som den kommer och njut av livet

Fördomar vanligt hos svenska arbetsgivare

ARBETE En ny rapport från IFAU (Institute for Labour Market Policy Evaluation), där 517 svenska arbetsgivare och rekryterare intervjuats kring sina attityder, visar att 88 procent associerade övervikt med svag prestation. 77 procent associerade omedvetet arabiskt klingande namn med en låg prestationsförmåga. Bilden bekräftas av det faktum att personer med utländskt namn som

lagt in sitt CV på arbetsförmedlingens hemsida, blir kontaktade av färre arbetsgivare än personer med svenska namn. Ett icke-nordiskt namn får 25 procent färre kontakter. Andra hinder för att få jobb är ålder och sysselsättningsstatus. En ung person som redan har ett jobb har bättre chans än äldre person som är arbetslös.

MARIA ZAITZEWSKY

Kombinera jympa med röstträning

TRÄNING Nu kan man kombinera jympa med sång! Träningsformen heter VoiSing och kombinerar fysisk aktivitet med avspänning, andningsträning, röstträning och sång i grupp. Tanken är att man, när man övar sång, måste andas rätt, vara avspänd och ha en bra hållning för att det ska låta så bra som möjligt. Om man dessutom rör på sig samtidigt är det lättare för kroppen och rösten att "lossna". Under passet sjungs flera sånger i grupp, samtidigt som man utför lättare jymparörelser. Än så länge finns VoiSing bara i Malmö.

Hälsa hör ihop med social situation

HÄLSA Socialt utsatta grupper har sämre hälsa än befolkningen i stort, och det finns ett starkt samband mellan social och ekonomisk utsatthet och ohälsa. Människor i dessa grupper riskerar i högre grad att drabbas av en rad sjukdomar och åldras tidigare. Det framgår av rapporten "Hälsa och livsvillkor bland socialt utsatta grupper". Ofta hamnar de här personerna i en ond cirkel, där den sociala utsattheten leder till sämre hälsa, som i sin tur för med sig negativa sociala och ekonomiska konsekvenser.

Grovt bröd ökar koncentrationen

MAT Rätt frukost håller blodsockret i schack hela dagen och ökar dessutom prestationsförmågan, visar en studie från Lunds universitet. För bästa effekt ska man äta grovt bröd med hela, inte malda,

FOTO: PHOTOS.COM/SAMTLIGA BILDER

GRÖN STAD BRA FÖR MILJÖN

NATUR Grönområden i storstäder är viktiga för att bibehålla naturvärden och ekosystem. Nu visar en studie från Uppsala universitet att stadsnaturen är bättre än man tidigare trott. Ett exempel på det är kolonilottsägare som genom sina odlingar har skapat viktiga livsmiljöer för bin och humlor – miljöer som till och med är bättre än de som finns utanför staden. Även villaträdgårdar och andra trädgårdar, som inte alltid räknas som "stadsnatur", kan vara fullt tillräckliga för att bibehålla många ekosystem.

MARIA ZAITZEWSKY

korn från de fyra sädesslagen. Då hålls blodsockernivån låg och konstant fram till lunch och även timmarna efter. Risken för småätande minskar samtidigt som koncentrationsförmågan under förmiddagen ökar. Den här goda effekten beror på en kombination av lågt glykemiskt index (GI) och en typ av kolhydrater som finns i vissa spannmålsprodukter.

Bekvämlighet lockar nätshoppare

SHOPPING Malin Sundström vid Göteborgs universitet har frågat ett stort antal nätshoppare om varför de väljer nätet och fått svaret att det är bekvämt.

Kvinnorna prioriterar tidsbesparing. De anser också att nätshoppingen sparar lyft. Männerna i studien värderar möjligheten att handla när som helst på dygnet. De anser också att inköpen på nätet blir mer strukturerade.

Kost och motion vassaste vapnen

KOST För att undvika vanliga folksjukdomar som hjärt-kärlsjukdom och diabetes är fiberrik och fettsnål kost och motion de vassaste vapnen, visar forskning. Idag satsas mest resurser på kirurgi och medicin, men att äta rätt och röra sig är alltså allra effektivast.

BOKTIPS

Att bearbeta sorg

Annika Borg

Inga fler dagar inom parentes W&W

Annika Borg är präst i Svenska Kyrkan och välkänd radiöröst från bland annat "Tankar för dagen". I sitt arbete möter hon ofta människor i svår sorg. Men när hon själv drabbades av sorg, då hennes far gick bort i cancer, stod hon lika naken och sårbar som alla dem hon mött. All hennes kunskap och erfarenhet var som bortblåst. I den här boken berättar hon om sin egen förlust, om sorgen och smärtan. Men också om hur vi reagerar och tänker när det som är svårast i livet drabbar oss. Hennes perspektiv är både personligt och professionellt och kan förhoppningsvis vara ett varmt stöd till den som sörjer.

Närvarande i nuet

Mindfulness i vardagen

Ola Schenström

Viva

Mindfulness et handlar om att leva här och nu, inte i det förflutna eller i en hypotetisk framtid, fylld av farhågor.

Mindfulness är att lyssna till kroppens signaler och vara lyhörd för sina behov. Det är en kunskap som vi alla har; att lyssna på den inre rösten. Det är förstås lättare sagt än gjort. Men genom att läsa den här boken och göra praktiska övningar går det att lära sig att inte vara så dömande mot sig själv och att vara mer närvarande i sina relationer och i ögonblicket.

MARIA ZAITZEWSKY

Dokumentärfilmen lever p

Få kan leva på att göra dokumentärfilm. Tvärtom, det kostar. Dokumentärfilmaren Helena Nygren fick själv betala en del av sin senaste film "Ett hederligt arbete".

■ **DOKUMENTÄRFILM** Efter tre års arbete hade långfilmen *Ett hederligt arbete* premiär i slutet av september. Filmen handlar om vår värderingar kring arbete. Bakom filmen står 33-åriga dokumentärfilmaren Helena Nygren.

Hon berättar stolt och glad att filmen kommer att gå upp på kulturföreningen Folkets Bio över hela landet. Dessutom kommer filmen att visas på teve i vinter.

– Man måste vara bra på att sälja in sig själv och sin film och det kan vara tufft ibland. Man måste helt enkelt vara kompetent på mycket och kunna skapa nätverk för att överleva, konstaterar hon.

Filmen *Ett hederligt arbete* har kostat 1,2 miljoner kronor att göra. Pengarna kommer från SVT, SFI, Svenska Filminstitutet, och Film i Väst. Dessutom har Helena själv pytsat in lite eget kapital. För sådan är den bistra verkligheten för de flesta svenska dokumentärfilmare i dag. Få, om ens någon, kan leva på enbart sitt filmande och Helena extraknacker själv som motorjournalist och som nöjeschef på tidningen Bohuslänningen. Dessutom måste filmarna själva vara aktiva i distributionen.

MELLAN FEMTIO OCH ÅTTIO dokumentärfilmsprojekt per år stöds av SVT. Otto Fagerstedt, dokumentärfilmskonsulent på SVT, berättar att det finns en tradition inom public service-teve att sända dokumentärer.

– Vi är nyfikna på hur människor har det och dokumentärfilmen är ett bra forum för att utforska det. Vi vill ha ett stort utbud av filmare som får chansen att bidra med sina perspektiv på omvärlden, säger Otto Fagerstedt som kan se en förändring hos de projekt som man satsar på i dag.

Numera är det nästan bara filmer som handlar om Sverige och vår egen verklighet. De utländska dokumentärerna importerar man.

– Det finns ett stadigt tittarintresse för svenska vardagsberättelser, det visar inte minst våra tittarsiffror. Även dokumentärer som följer ett skeende över en lång tidsperiod är mycket uppskattade, säger han.

Däremot anser han att dokumentärfilmens chanser att överleva på sikt är

– Man måste ha ett jävlar anamma och ett enormt driv för att lyckas, säger Helena Nygren, dokumentärfilmare, som nyligen hade premiär på sin nya film "Ett hederligt arbete".

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY

»Jag tror att det finns ett behov av samtal kring de frågor som tas upp på filmerna. Det är ju ofta frågor som rör vår egen vardag och verklighet.«

avhängig på samarbete mellan folk som vurmar för dokumentären. Han ser gärna ett samarbete mellan de nordiska länderna och även de europeiska.

Helena Nygren håller med. Hon tror också att ett sätt att slå ett slag för dokumentärfilmen är att arbeta mer tillsammans. Själv är hon informationsansvarig för Oberoende Filmars Förbund, OFF, en ideell intresseorganisation för dokumentärfilm med ca 600 medlemmar.

Ett annat sätt är att försöka få igång diskussioner kring dokumentärer.

– Jag tror att det finns ett behov av samtal kring de frågor som tas upp på filmerna. Det är ju ofta frågor som rör vår egen vardag och verklighet, säger Helena.

NÅGOT SOM OROAR HENNE är att dokumentärfilmen kommer på undantag i förhållande till det breda kommersiella utbud som finns på biograferna, på teve och i datavärlden.

· på stöd

– Frågan är ju om folk i dag orkar engagera sig i smalare filmer. Mitt berättande kräver att folk reflekterar, säger Helena och påminner om det brinnande engagemang som fanns för flera årtionden sedan.

– Då handlade det om att stå upp för sociala orättvisor och där hade dokumentären en viktig roll. I dag har vi det kanske alltför bra? funderar hon.

Ändå kan hon se att det faktiskt också finns ett intresse för filmer ur vår svenska verklighet. *Armbryterskan från Ensamheten* tycker hon är ett bra exempel på en dokumentär film som har setts och älskats av många.

HENNES EGEN FILM Ett hederligt arbete är ett samtidsdokument över arbetarnas Sverige, visat genom en serie sammanhängande människoporträtt.

– Världen är en fascinerande plats och jag vill förmedla mina egna tankar till andra. En fundering jag har är: varför väljer vi de yrken vi gör? Exempelvis fiskare och snickare kan tjäna väldigt bra. Ändå är det inga barn som direkt drömmer om att bli fiskare. Varför värderar vi vissa jobb som vi gör? Filmen ger inga svar, jag vill att folk ska dra sina egna slutsatser, säger Helena.

Hennes drivkraft är det konstnärliga berättandet. Hennes första dokumentärfilm som visades på teve *I grevens tid* handlar om en greve som bodde i skogen. Hon tog anställning som hans sällskapsdam, berättar hon.

– Men sedan är det ju också så att man måste brinna för det här, man måste ha ett jävlar anamma och ett enormt driv. Och framför allt måste man ha något att berätta.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewskey@iogt.se

FAKTA DOKUMENTÄRFILMSFESTIVAL

Tempo tittar österut

FILMFESTIVAL Tempo dokumentärfilmsfestival är Sveriges största. Den 8-11 november visas ett 100-tal dokumentärfilmer i Stockholm. Just i år ligger fokus på filmer från Östeuropa, men även svenska filmare får en chans att visa sina alster. Tempo kommer även att ha en filmfestival mars 2008, då man kommer att lyfta fram kinesisk dokumentärfilm.

FILM I NYKTERHETSRORELSEN

Stumfilmsvisning på Slottsbiografen i Uppsala.

FOTO: LARS GILLEGÅRD

Våra Gårdar vill lyfta smala filmer

FILM Nykterhetsrörelsen har allt sedan biografens storhetstid på 1940- och 50-talen varit aktiv inom biografvärlden. Biografen är ju en naturlig och trevlig samlingspunkt för många, inte minst på mindre orter.

Sammanlagt 84 biografier runt om i landet ingår i Våra Gårdars biografkedja och/eller har anknytning till nykterhetsrörelsen på annat sätt. Av dessa 84 biografier har 48 en nykter profil och finns i samlingslokaler som är medlemmar i Våra Gårdar – anknytningen till nykterhetsrörelsen är alltså relativt svag och riskerar att försvagas ytterligare. I dag tar den centrala biografverksamheten ungefär en tredjedel av de totala resurserna på Våra Gårdars kansli och siffran kan komma att öka – samtidigt som kanske bara en tiondel av lokalerna kommer att tillhöra Våra Gårdar. En diskussion kring huruvida detta är ett problem pågår – och hur man iså fall skulle kunna göra en kraftanstängning för att öka antalet nykterister som driver biografier.

2004/2005 besöktes Våra Gårdars biografier av 222 524 personer som såg på 214 olika filmer. Omsättningen var drygt 13,5 miljoner.

Våra Gårdar får 400 000 kronor per år i visningsstöd av Filminstitutet, en jämförelsevis låg siffra. 45 procent av den totala budgeten är egenfinansierad. Kulturföreningen Folkets Bio och Hus har de senaste åren haft andra ekonomiska möjligheter att genomföra exempelvis en digital satsning.

Den nya, digitala tekniken håller dock på att etableras också i Våra Gårdars biografier, vilket gör det möjligt att erbjuda publiken en betydligt bättre filmupplevelse. Våra Gårdars biografier visar ett brett utbud av filmer, men

enligt Våra Gårdars filmkonsulent Lars Gillegård, försöker många av biograferna att välja lite smalare filmer, och ibland också dokumentärer.

– Men det handlar nästan alltid om stora publiksuccéer, som exempelvis *Armbryterskan från Ensamheten* och nu senast, Michael Moores *Sicko* om situationen inom sjukvården i USA, säger han.

Han anser att det är viktigt att Våra Gårdar lyfter fram smala filmer med ett bra budskap, i synnerhet nu när Astoria har gått i konkurs och möjligheterna för både dokumentärer, kortfilmer och smalare filmer att synas sannolikt kommer att minska.

Men han ser även andra möjligheter för Våra Gårdars biografier.

– Biograferna måste bli betydligt bättre på att marknadsföra sig och sina filmer, det är avgörande för om publiken strömmar till. Dessutom skulle jag gärna vilja se efterföljande debatter kring filmer som rör viktiga ämnen. *Den man älskar*, en film som handlar om kvinnomisshandel, är exempel på en sådan som skulle kunna väcka debatt och diskussion, inte minst i media. Genom att starta filmcirkel och diskussionsgrupper stärks föreningsarna. Filmer är en väldigt bra kanal för såväl debatt som gemenskap – alla gillar ju film! Det är något vi skulle kunna bli bättre på att dra nytta av inom nykterhetsrörelsen.

Under förra året drogs studiecirkel kring Kay Pollaks film *”Så som i himmelen”* igång i flera föreningar, en satsning som blev mycket uppskattad.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewskey@iogt.se

»En bra bok är det främsta skälet till att börja läsa. En barnbok måste framförallt ha en bra historia och bra illustrationer.«

Maria Beatriz Medina, vd för Banco del Libro, på Bok och Biblioteksmässan i Göteborg.

FOTO: EVA STÖÖP

Sprider böcker till fattiga barn

Banco del Libro sprider böcker till fattiga barn i otillgängliga områden i Venezuela. I våras fick de världens största barnlitteraturpris, ALMA-priset, för sitt arbete.

■ **BANCO DEL LIBRO** Bortanför den tätbefolkade Atlantkusten i norra Venezuela finns ändlösa slättland, otillgängliga bergsområden i Anderna och djungeln i Amazonas. I delar av dessa fattiga områden finns inga riktiga vägar. Därför har Banco del Libro tvingats ta till okonventionella metoder för att bära fram böcker till barn och ungdomar som saknar tillgång till litteratur.

I Amazonas används flodbåtar, så kallade "bibliofalcas", och i bergen används mulåsnor, "bibliomulas", för att nå isolerade byar.

– Vi arbetar hårt med att göra böcker tillgängliga för barn i alla delar av Venezuela. Åsnorna i Anderna har vi använt sedan i slutet av 1960-talet, säger Maria Beatriz Medina, vd för Banco del Libro.

Tidigare i år mottog hon Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (ALMA-priset) ur kronprinsessan Victorias hand. Med en prissumma på fem miljoner svenska kronor är det världens största barnlitteraturpris. Nu är hon inbjuden till Bokmässan för att återigen berätta om Banco del Libros verksamhet.

Organisationen driver Latinamerikas största dokumentationscenter för barnlitteratur och går igenom alla spanskspråkiga böcker.

– En bra bok är det främsta skälet till att börja läsa. En barnbok måste framförallt ha en bra historia och bra illustrationer.

Illustrationer är minst lika viktiga som texten, de är ett annat sätt för barn att läsa. Till vår lista väljer vi dels ut böcker som speglar Venezuelas historia, tradition och kultur, men också böcker som visar upp världen för våra barn, säger Maria.

BANCO DEL LIBRO STARTADE 1960. Två år tidigare hade militärdiktaturen slutligen tvingats ge vika för den växande demokratiörelsen. Eldsjälarna bakom Banco del Libro ville bidra till återuppbygganden av Venezuelas utbildningssystem och främja barn och ungdomars läsande. De byggde upp utbytescentraler för skolböcker runt om i landet för att även fattiga skolbarn skulle få tillgång till bra läromedel. När Venezuela senare byggde upp folkbibliotek utgick man från Banco del Libros pionjärverksamhet och idag har staten tagit över

alla de bibliotek Banco del Libro skapade en gång i tiden.

– Men regeringen har inte gjort så mycket. De har tagit över systemet och underhåller det, men de har inte utvecklat det. Det finns mycket som kan göras bättre, säger Maria.

BANCO DEL LIBRO DRIVER en mängd olika projekt. De har startat ett barnboksförlag som numera står på egna ben. De har initierat universitetskurser i barnlitteratur i såväl Barcelona som Caracas. De utbildar bibliotekarier och människor som på andra sätt arbetar med läsfrämjande insatser. Men kärnverksamheten är fortfarande att göra litteraturskatten tillgänglig för alla barn. I mångmiljonstaden Caracas använder Banco del Libro bokbussar i sitt arbete i kåkstädernas skolor. Ett av projekten kallas "Bygga broar med böcker".

– Venezuela är drabbat av en stark politisk splittring mellan anhängare till presidenten Hugo Chavez och oppositionen. Barnen tar automatiskt del i splittringen. Det är tragiskt. De är trots allt bara barn och har egentligen ingen del i det. Med det här projektet vill vi bygga broar mellan barnen. Men hjälp av böcker och historier kan de se

på sina egna vardagsproblem från distans och hitta den gemensamma plats som alltid finns, säger Maria.

BANCO DEL LIBROS ARBETE är vida känt i hela Syd- och Mellanamerika och deras koncept har kopierats av flera organisationer. Tack vare ALMA-priset ökar deras anseende ytterligare.

– Priset betyder mycket för oss. Det är världens största pris för barnlitteratur och vi är den första organisation som har fått det. Det är ett godkännande av vårt arbete och uppmärksamheten kommer att hjälpa oss, säger Maria.

Prispengarna ska användas till att utveckla verksamheten och skapa en efterlängtat grundtrygghet.

– Vi är beroende av ekonomiskt stöd från privata och offentliga institutioner. På grund av det instabila läget i landet går det inte att vara säker på vad som kommer att hända. Det här kommer att ge oss trygghet, vi kan bygga upp en ekonomisk resurs som gör att vi vet att vi kommer att kunna fortsätta arbetet.

Och vad tycker Maria om Astrid Lindgren?

– Astrid Lindgren var en pionjär och rebell. Precis som Banco del Libro. Hon kämpade för barns rättigheter. Vi vill arbeta i hennes anda.

Astrids Lindgrens böcker är sedan länge självskrivna i Banco del Libros boklistor.

CARL MAGNUS HÖGLUND

accent@iogt.se

FAKTA BANCO DEL LIBRO OCH ALMA-PRISET

BANCO DEL LIBRO Läsfrämjande organisation i Venezuela som startade 1960.

Med bokbussar, mulåsnor och flodbåtar sprider de läsglädje till barn i alla delar av landet.

Har startat skolbibliotek, bokförlag och tidskrifter.

Driver regionens största dokumentationscenter för barnlitteratur.

Har ett trettiotal anställda. Mottog ALMA-priset 2007.

ALMA-PRISET Litteraturpris till Astrid Lindgrens minne på fem miljoner kronor som delas ut av Statens kulturråd.

Priset går till barnboks-författare, illustratörer eller läsfrämjare.

Medlemmar har bättre förmåner!

Om din villa är försäkrad i SalusAnsvar kan du få upp till **35% rabatt** på ordinarie bilpremie och **10% rabatt** på ordinarie villapremie. Det ger pengar över till något roligare!

IOGT-NTO

I samarbete med SalusAnsvar

Ring **0200-87 50 30** eller besök
www.salusansvar.se/iogtnto

Nyhet!
**Bilrabatt
på din
villapremie
(och tvärtom)**

Försäkringsgivare:
Svenska Konsumentförsäkringar AB,
org.nr. 516401-6700

Spännande, lustfyllt och dödligt farligt

Var går gränsen? Om alkohol, arbetsliv och ansvar. Arbetets museum, Norrköping

UTSTÄLLNING Fredagswhiskyn, lördagsvinet, sillsuppen, bröllopschampagnen – alkohol har en given plats i många svenskers liv. Oftast är den förknippad med fester, traditioner och högtider.

Alkohol är spännande, lustfyllt och samtidigt dödligt farligt. När en vinflaska korkas upp vareviga dag, kvällsdrinken vid teven är standard och en flaska whisky ligger gömd i skrivbordslådan – då har festen slutat för länge sedan.

Den dubbelheten finns med varhelst alkohol förekommer.

Självutlämnande om misshandelsrelation

Boven i mitt drama kallas kärlek Unni Drougge Bazar

ROMAN I den här skrämmande självutlämnande romanen berättar författaren Unni Drougge om hur hon i sin relation

med den tjugo år yngre Niclas sakta bröts ner, fysiskt och psykiskt. Som i alla misshandelsförhållanden är normaliseringsprocessen central.

Till en början verkar allt fantastiskt bra och romantiskt, men så snart Unni är fast i relationen och passionerat förälskad börjar den själsliga utsugningen. Små gliringar, plötsliga humörkast, ett ständigt kontrollerande av hennes förhållanden som han – och också hon – kallar kärlek. Man fattar inte hur det går till, men han lyckas vända och vräa på allt så att hon till slut står där och erkänner hans storhet och sin egen underkastelse. Han hjärntvättar henne genom att verbalt slå henne med ena handen och sedan, med den andra, smeka henne och visa ljuva ord i hennes öra.

Med subtila medel tappar Unni sakta fotfästet i tillvaron. Hon blir den kvinna hon tror att Niclas önskar sig, men ju mer hon anpassar sig och böjer sig, desto mer krävande, missnöjd och elak blir han. Hennes livsutrymme krymper, tillvaron blir ett minfält där hon ständigt trampar fel. Unnis kanske största misstag är att låta honom bli hennes litterära agent. Då blir hon fast också ekonomiskt.

Boken beskriver en otäck, nedåtgående spiral där Unni

GLAMMIGT OM INVANDRING

Riksteatern Elektra Show Med Lolo Elwin, Hassan Brijany, Fikret Casmeli och Leila Haji

TEATER Hedersproblematiken har belysts på olika sätt, både i media och på film och teater. Det vanligaste perspektivet är offrets, den unga kvinnans. Men i "Elektra Show" handlar det istället om hur svårt det kan vara som förälder i ett nytt land. Alla föräldrar vill ge sina barn ett bra liv, men många invandrare påverkas från så många håll; både av livet i det svenska samhället och av sin kulturella traditioner hemma. Vad får barnen göra eller inte göra? Hur gör man som förälder? Vilka gränser ska man sätta? Och hur hanterar man barnens "svenskhet"? Temat för "Elektra Show" är kärleken till våra barn och kärleken till föräldrarna och grundtonen är humoristisk, glammig och showig. Föreställningen är nämligen inspirerad av det turkiska underhållningsprogrammet Ibo Show, som varje söndagskväll lockar miljoner tittare, inte bara i Turkiet, utan över hela Europa. Showen kombinerar talkshow med livekonsert och även "Elektra Show" är fylld av musik och glädje.

Projektet bygger på ett omfattande researcharbete och erfarenheter från höstens turné kommer att resultera i en ny föreställning som turnerar våren 2008. Förutom svenska, förekommer bland annat turkiska, arabiska, persiska och somaliska i föreställningen.

MARIA ZAITZEWSKY

ger upp sig själv, sitt författande och till och med sina fem barn i en desperat önskan om att bli älskad av Niclas. Om hon bara skärper sig, ger honom mer pengar, blir mer tillgänglig och snäll, så kommer han att älska henne och behandla henne väl. I stället

trappas våldet upp och snart misshandlar han henne grovt och förgriper sig på henne sexuellt. Man har svårt att förstå hur hon kunde falla för en sådan galning – och hur hon kunde stanna kvar när det stod klart hur knäpp han var. Men det är så det fungerar

– när självförtroendet malts sönder, har man ingen kraft kvar.

Med hjälp av vänner och en sent påkommen insikt om hur illa det är ställt, lyckas hon till sist ta sig ur förhållandet.

Boken är hennes egen berättelse och en upprättelse. Det är en mycket stark och välskriven bok, om än något ordrik och pratig. Ändå når den mig ända in i märgen. Jag anser inte att Niclas – som för övrigt bara förekommer med sitt förnamn i boken – hängs ut av Unni. Tvärtom tycker jag att hon har gjort alldeles rätt som har skrivit om sitt destruktiva förhållande. Det enda jag kan sakna är en analys av varför just hon drabbades. För jag tror inte att detta kan hända alla, utan bara vissa. Kanske finns svaret i en urusl självbild. Dessvärre kan nog många kvinnor känna igen sig i hennes historia, vilken gör den allmängiltig och viktig.

MARIA ZAITZEWSKY

Trassliga relationer i krigets skugga

Nattvakten av Sarah Waters, översättning Ulla Danielsson Natur&Kultur

ROMAN Vi befinner oss i 40-talets London. Berättelsen tar sin början efter krigsslutet och arbetar sig suc-

cessivt bakåt. Viv och Helen arbetar tillsammans på en äktenskapsförmedling. Äktenskapsförmedlingar är något som behövs när många har förlorat sina kära i kriget eller mötts igen efter årtal på olika ort och funnit att de blivit främlingar för varandra.

Viv och Helen själva tillhör dem som inte lyckats bygga

Med utställningen får besökaren möjlighet att själv reflektera över sitt eget och andras förhållningssätt till alkohol. När går man över gränsen? Vem sätter gränser?

Under den senaste tioårsperioden har handeln med alkohol förändrats dramatiskt i vårt land. De utökade införselkvoterna har medfört en större tillgänglighet för individen och det har skett en förskjutning av ansvaret från samhället till individen.

Samtidigt är alkoholrelaterade problem stora i

arbetslivet, och det är ofta på jobbet ett missbruk uppdragas.

I utställningen ligger fokus på hur vår dryckeskultur ser ut och hur alkoholpolitiken har förändrats över tid, samt hur alkohol påverkar arbetslivet. Ansvarsfrågan är central i utställningen, som producerats i samarbete med Systembolaget. Den startade i slutet av september och pågår fram till februari 2008.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewsky@iogt.se

upp sina privatliv enligt kärnfamiljssmallen. Viv har ett förhållande med en gift man. Helen bor ihop med Julia, och det är inte enbart en praktisk lösning för att dela på hyran. Dessa är bara några av de hemligheter de har för varandra.

Vivs bror Duncan bor inneboende hos en äldre man och jobbar i en stearinljusfabrik, en smått förnedrande livssituation för en frisk och begåvad 24-åring. Förklaringen till att det blivit så står att finna i Duncans förflutna. Han är nämligen före detta fängelsekund, något som familjen är angelägen att skyla över.

Kay arbetade som hjälparbete under kriget. Hon ryckte ut i ambulans för att hjälpa nödständda och kom därigenom att få en avgörande betydelse i både Vivs och Helens liv. När Viv en dag återser Kay genom ett bilfönster rullas minnen upp och hon inser att hon måste återlämna något som tillhör Kay. Det bärande temat i boken är komplicerade kärlekshistorier med kriget

som fond. Rollspelet inom relationerna skildras på ett trovärdigt sätt som det går att känna igen sig i.; växlingarna mellan att vara den som leder och den som följer är smärt- samt välbekanta. Personligen blir jag dock mest gripen av berättelserna om kriget, om hur man tvingas bygga upp en vardag i en utifrån sett absurd situation.

ANNAS LUNDBÄCK

Lättsam och rolig berättelse om sorg

Är det någon där?

Marian Keyes

Övers Katarina Jansson
Norstedts

ROMAN Marian Keyes - som för övrigt har en bakgrund som alkoholmissbrukare - är åter på banan med en ny så kallad chick-litbok. Ett epitet som hon själv finner färgigt, eftersom ordet är ganska nedvärderande. Som om kvinnor bara gillar att läsa

lättsam litteratur om kvinnor och kärleksbekymmer. Här möter läsaren Anna Walsh, som nedbruten och omskadd ligger hemma på soffan i Dublin hos sin far och mor. Anna, som egentligen arbetar på en framgångsrik kosmetikafirma i New York, fattar inte hur hon har hamnat här. Hon ska ju vara igång som vanligt och leva ett lyckligt liv tillsammans med sin älskade make Aidan. Hon tar sig samman och reser tillbaka till New York och väl där inser hon att Aidan är försvunnen. Är han borta för gott ur hennes liv eller är det bara tillfälligt? Vad är det som har hänt? Anna skickar otaliga sms och mail till sin älskade - bara för att mötas av en kompakt tystnad. Men så småningom uppdragas förstas sanningen. Den här överraskande och sympatiska romanen är något så ovanligt som en lättsam och rolig bok om sorg. Jag som gillar Marian Keyes kan bara varmt rekommendera den.

MARIA ZAITZEWSKY

MISSA INTE

1 MUSIK Terrafolk, Sloveniens populäraste folkmusikgrupp, en kvartett som gör östeuropeisk folkmusik med inslag av zigeniska slingor och oväntade infall. Mycket humor och glädje utlovas. Terrafolk turnerar i hela landet med Rikskonserter under november och december.

2 KONST Nu startar konsthösten i Folkets Hus runt om i landet. Hela 15 utställningar åker på turné genom riksorganisationen Folkets Hus och Parker. I programmet finns allt ifrån en interaktiv barnutställning om känslor till en fotoutställning av Elisabeth Ohlson Wallin. Satsningen möjliggör för konstintresserade som inte bor i storstäder att njuta av kvalitativ konst.

3 BOK Fotografen Brutus Östling har kommit ut med en fantastisk vacker bok om örnar - en rovfågel som i vårt land har varit på gränsen till utrotning. "Örnarnas rike" (Norstedts) är en hyllning till örnen, både som rovfågel och som mytologiskt djur som symboliserar makt, skönhet och styrka.

HALLÅ DÄR VIVECA LÄRN, AKTUELL MED FEMTE BOKEN OM SALTÖN

Har flyttat till "Saltön"

Hur känns all uppmärksamhet kring "Saltön"? - Jätteroligt förstås. Tidigare var jag inte så igenkänd, men nu tycks de flesta veta vem jag är. Succén har varit otrolig. Men jag har förstås mycket att tacka teveserien för, som har haft höga tittarsiffror. Två och en halv miljon tittare är inte

dåligt! Förhoppningsvis blir det fler avsnitt.

Vad handlar nya boken "Värmebölja" om?

Den utspelar sig i en vansinnigt varm augusti, där det dessutom börjar brinna här och var i samhället. Man förstår att en pyroman härjar och alla misstänker alla. I skuggan av bränderna händer förstås andra saker.

Johanna öppnar ostronbar och träffar en man. Sara och MacFie får barn.

Emily tar hand om affären åt sitt ex. Och så kommer MacFies rödhåriga syster på besök.

Du bor själv på "Saltön" - berättat!

Jag och min man Sverre

Sjölander bor i ett trähus på ön Orust, vi flyttade in för ett och ett halvt år sedan. Det är underbart att bo i en typisk bohuslänsk miljö, med närheten till havet och naturen in på knuten.

Vi har båda anknytning till Bohuslän. Min far var bohuslänning och Sverre tillbringade sin barndoms somrar här på ön. Vi stortrivs verkligen och här finner jag också arbetsro.

MARIA ZAITZEWSKY

Hur klarar man att dag efter dag inte veta var man ska sova, få något att äta eller tvätta sig? De flesta av oss har ingen aning och vill helst slippa veta. Journalisten och författaren Leif Stenberg vill ändra på det och ge röst åt människor som lever i utanförskap.

Kungens skit

AV LEIF STENBERG

Kungens skit, säger mannen när vi kommer fram till containern i vilken det går att slänga kläder som sedan säljs second hand. Han hjälper mig att slänga några påsar.

De som inte äger andra kläder än dem som för tillfället skyler och värmer deras kroppar kallar de slängda plaggen för "kungens skit".

Han öppnar plåtluckan till behållaren i vilken kläderna ska läggas och placerar sig sedan själv där för att demonstrera. Problemet är att i det läget går det inte att själv stänga luckan så att man ramlar in i behållaren. Då får man hoppas på att någon vänlig själ som passerar hjälper till.

Väl därinne börjar letandet efter passande persedlar. Sedan krångla sig upp i plåtfacket igen, lägga sig där och vänta på att någon ny person som ska slänga kungens skit dyker upp. Inte förrän då går det att komma ut.

Ibland när det hörs steg ute på gatan brukar han ropa och be om hjälp med att bli utsläppt.

Han berättar att för riktigt fattiga är det sättet att ekipera sig. Men det är inte gratis, det kostar skam att be om hjälp för att hämta ut kläderna.

Mannen hjälper mig sedan med att slänga bråte vid sopsorteringen. Ibland är bilkön för att kassera saker flera hundra meter lång. Släpkärror fyllda med tvättmaskiner, TV-apparater, dammsugare och datorer.

Mannen, som muckade från kåken för 85 dagar sedan, fortfarande är hemlös och inte äger en plastkasse med egna tillhörig-

ILLUSTRATION: RUZ

»Kampen att få vara far och son, mötas, börja försonas, drömma om att slippa kungens skit.«

heter, talar upprört om köp- och slängsamhället.

– Varför slänger man hela apparater så att de går sönder? Är samhället vrickat?

Under de dagar vi tillbringar tillsammans kryper hans utanförskap och fattigdom under skinnet på mig. Han talar oavbrutet.

Om att inte veta var, hur och när han ska sova, inta nästa måltid, raka och tvätta sig. Om kriminalvårdens svek. Han har en

mobiltelefon, det går att ringa till honom, men kortet är inte laddat med slantar, så själv kan han inte kontakta någon. Ovanpå det är han narkotikamissbrukare och i behov av vård.

Bland oss vanliga finns det knappt någon som skulle klara tre dygn utan att bryta ihop. Han har snart avverkat tre månader. Som hemlös har han nere i en källare och ensam tänt av från heroinet. Vidden av sådant är knappt fattbart. Vem bryr sig? Ger det en stjärna i himlen?

På den 86:e dagen, fråga mig inte hur, har han lyckats ordna sig en egen lya. Vi tar oss dit för att titta. Rummet är något större än en fängelsecell, ingen dörr till toan, inget kök – men en kokplatta, möblerat med en begagnad soffa. Månadshyran är 4 000 kronor. Mannen inser att han är blåst och utnyttjad. Han är luttrad. I den fattige är det ofarligt att sätta klacken.

89 dagar efter muck från kåken ger samhället honom en check på 800 kronor för att han ska klara sig över helgen, dessutom ett löfte om pengar till hyra och uppehälle. Det första han köper är ett kontantkort till mobilen så att han kan ringa sin sjuårige son. Dagarna i ända vi tillbringat ihop har det alltid varit sonen som ringt sin far. För resten av pengarna köper han mat. Sonen inviteras till festmåltid i den nya lyan när han premiärringer på mobilen. Kampen att få vara far och son, mötas, börja försonas, drömma om att slippa kungens skit – på alla plan. ■

OM KRÖNIKÖREN VILL GE RÖST ÅT MÄNNISKOR I UTANFÖRSKAP

LEIF STENBERG är journalist och författare. Under senare tid har han gjort sju radiodokumentärer för P1 som granskar vad som nu sker med välfärdssamhället. Ett par av dem har han gjort tillsammans med några före detta miss-

brukare som är medlemmar i IOGT-NTO i Umeå. Under ett halvår hade de återkommande möten för att tala om mening- en med livet, om kärleken och döden. Dessförinnan gjorde han, på uppdrag av SVT, en serie dokumentärfilmer på

samma tema som granskade välfärdssamhällets förändring tillsammans med hemlösa och medlemmar i handikappförbunden.

– För mig har det alltid varit viktigt att använda journalistiken för att ge röst åt männi-

skor som hamnat i utanförskap och sällan kommer till tals på egna villkor, säger Leif Stenberg. Även deras beskrivning av verkligheten måste finnas med för att beslut ska bli så bra som möjligt.

EVA ÅHLSTRÖM

Leif Stenberg

FOTO: PER A ADSTEN/VF

[illegible]**KORSORD NR 8 2007****LÖSNING NR 6 2007**

MILJONLOTTER ATT VINNA. Tre lotter vinner förstapristagaren, en lott vardera får de tio som närmast har tur i dragningen. Skicka in lösningen till Accent, Box 128 25, 112 97 Stockholm senast den 15 november 2007. Märk kuvertet Kryss 8/07.

NAMN

ADDRESS

POSTADDRESS

VINNARE NR 6 2007

FÖRSTA PRIS, TRE MILJONLOTTER: Bertil Jannes, Boda Kyrkby. **SIDOVINSTER, VARSIN MILJONLOTT** Ingrid Ferbring, Degerfors, Widar Thor, Eriksberg, Stugun, Daniel Hylte, Kungsängen, Per-Gunnar Svensson, Fors, Barbro Blomgren, Hofors, Göte Gauffin, Hallstavik, Lilly Jerremalm, Kulladal, Borensberg, Ann-Britt Andersson, Storvik, Bengt Axelsson, Sångars Ölsta, Sala, Siv Bång, Alvesta. Accent gratulerar!

Lösning Accent-kryss nr 6-2007								K		C			G	↖						
								A	R	I	D		L	T						
								E	L	E	V	A	T	O						R
								I	S	I	G	A	R	E						
					K	A	L			B	I	↓	T							
				K				G	↖	Ä		E	B	B	A	R				
H	Ö	G	M	Ä	S	S	A			E	K	O			U		P		T	
	S	M	Y	C	K	E	T			K	O	N	S	U	M	P	Ä	S	E	
	K		S	K	O		U	G	A	N	D	A			S	I	↓	O	J	
	A	V		A	L	A	M	O		O	L	M			L	E	L	L	E	
V	R	I	L	↘	K	L	U	B	B	M	Ä	S	T	A	R	E				
			S	E	L	A	S	S	I	E		P			G	I	D	E	Ä	
N	O	S	P	A	R	T	I			H	O	P	P	S	A	N		I	S	
	S	E	R		N	E	K			O	S		U	K	R	A	I	N	A	
	S	T	A	V	A	R			I	V	A	N	H	O	E		L	E	R	

Skutskär öppnar för må

I Skutskär har den nystartade föreningen lyckats skapa en levande mångkulturell verksamhet för både barn, ungdomar och vuxna.

■ **SKUTSKÄR** I den nystartade IOGT NTO-föreningen i Skutskär i Uppland står dörren alltid öppen. I princip när som helst kan vem som helst komma förbi på en kopp kaffe och lite gemenskap.

Här, i det gedigna föreningshuset, både bor och verkar Gun Johansson, en av initiativtagarna.

Just den här eftermiddagen är det full fart. Barn i olika åldrar kommer och går i de rymliga lokalerna. Några spelar pingis eller biljard, medan andra lirar fotboll utomhus i det vackra höstvädret. Några småtjejer dricker läsk med sugrör och både ostbågar och chips inmundigas av såväl stora som små. Torsdagar är nämligen den veckodag då Junis har barnaktiviteter under eftermiddagen. Först för lågstadiesbarn. Därefter för mellanstadiesbarn.

Ett tjugotal ungar har kommit och stämningen är hög. Det skrattas och fnissas mycket och tjejerna hänger gärna ihop två och två, medan killarna hellre hänger vid tevespelet. Många är svenskar, men nästan lika många är av annat etniskt ursprung. Sammantaget nio olika nationaliteter brukar vistas här.

I LILLA SKUTSKÄR, MED 4500 invånare, bor 150 invandrade flyktingar. Många har flytt från krigets Irak eller från Azerbadjan och de flesta är relativt nya i Sverige. Som 14-åriga Amal, en av Junisledarna. Hon kom till Sverige för fem år sedan. Genom sin mamma Yegana, som är aktiv i Skutskärs kamratförening, kom hon i kontakt med Junis och kände att hon ville prova på att vara ledare.

– Det är verkligen jätteroligt att hjälpa till och leka med barnen. Snart kommer vi att starta en teatergrupp och då kommer jag också att vara med och leda, säger Amal stolt, som i dagarna har gått en kurs för att bli "auktoriserad" Junisledare.

Samma kurs gick Farid på, också han 14-årig Junisledare, ursprungligen från Azerbadjan.

Han blir lite generad och skruvar tonårigt på sig när jag frågar vad han tycker om att vara Junisledare. Men hans hand-

Yegana Nasirzade, som varit med och startat kamratföreningen, tycker att IOGT-NTO i Skutskär bidrar po också, som här kramar om Armana.

»Det viktigaste är ju att barnen känner sig sedda och att det finns plats för alla, oavsett bakgrund.«

GUN JOHANSSON

lingskraft talar i hans ställe. Snart har han samlat ihop ett gäng killar och tjejer för en improviserad fotbollsmatch. Och han är kvar längst av alla. Klockan hinner bli åtta innan han drar hem. Det märks att föreningshuset har en alldeles särskild dragningskraft på både vuxna och barn. Trots omoderna möbler och gräsliga tapeter på väggarna, sjuder huset av värme och liv. En stor del av den värmen står Gun för, som fungerar som en slags extramamma åt alla ungar.

Armana, som flänger runt med hop-

pande flätor och en skål med ostbågar, hamnar i Guns stora famn för en bamsekram. Där blir hon kvar en stund.

–Mmmm,vad mysigt,

säger hon och borrar in sitt lilla huvud i Guns tröja.

Jo, Gun har ett ord på vägen till alla. Ömsinta tillrättavisningar ibland, men oftast leenden, skratt och kramar.

– Det viktigaste är ju att barnen känner sig sedda och att det finns plats för alla, oavsett bakgrund, säger hon.

GUN BERÄTTAR ATT HON gick med i IOGT-NTO 2005. Den primära anledningen var att gjuta liv i den insomnade föreningen och det vackra huset, som mest stått oanvänt.

Ångkulturella möten

rar positivt till integrationen. Det tycker Gun Johansson
FOTO: MARIA ZAITZEWSKY, SAMTLIGA BILDER

Att hon sympatiserar med nykterhetsrörelsens demokratiideal och visioner var en annan.

Tillsammans med eldsjälarna Agne Häggström och Tommy Göransson och 10 000 kronor i insats drog hon så smått igång verksamheten. De sålde av en del möbler som redan fanns i lokalen, för att få in mer pengar, och tog sedan emot gamla möbler som folk ändå tänkt kasta.

– Ekonomin är förstås svag, vi får bara 22 000 per år i föreningsstöd. Så det är mycket ideellt arbete för att få allt att fungera, konstaterar hon.

IOGT-NTO-föreningen i Skutskär hade kunnat bli en förening som andra, med lite barnaktiviteter och möten. Men Gun såg att här fanns potential till något större. En tanke som slagit rot var att få med

Wolif och Sarko kommer från Irak och har bara bott i Sverige ett kort tag. De hoppas på att lära känna fler svenskar genom IOGT-NTOföreningen.

Gun Johansson är eldsjelen som väckte liv i den insomnade föreningen i Skutskär.

invandrarna på orten. Hon tog, med hjälp av utvecklingskonsumenten Eduardo Rosel, kontakt med SFI (svenska för invandrare) och Migrationsverket och erbjöd träffar med aktiviteter som pingis och tennis, samt ett utbildningspaket.

– Det var en friskvårds- och kulturutvecklingsutbildning där målet var ökad integration. Vi hade heldagar här tillsam-

Farid från Azerbadjan och Skutskär älskar att vara Junis-ledare.

mans med Eduardo, där vi bland annat diskuterade kulturkrockar och de "koder" som finns i det svenska samhället, berättar Gun och ler åt minnet av de 17 olika språk som samsades under samma tak. Kursen blev en berikande, rolig och spännande resa för samtliga medverkande och fick så starkt gensvar att bland andra Yegana Nasirzade och Veronika Larsson, som

FAKTA IOGT-NTO I SKUTSKÄR

IOGT och NTO har funnits sedan 1898 i Skutskär, men då med olika loger.

1971 bildades IOGT-NTO Skutskär 412. Den har dock varit vilande sedan mitten av

1970-talet, då man hyrde ut lokalerna till en bangolfklubb, BK Elit. Då fanns 8 medlemmar.

Våren 2005 drog IOGT-NTO Skutskär 412 igång igen.

Idag finns 105 inskrivna medlemmar i föreningen, varav drygt 30 har utländsk bakgrund.

Ordförande är Tommy Göransson.

Några av barnen spelar fotboll tillsammans med Junis-ledaren Farid i det vackra höstvädret.

namnet till trots är ryska, i våras startade en kamratförening. I nuläget träffas den fyra-fem gånger per månad.

– Vi ville hitta en möjlighet att träffas och umgås med svenskar, samtidigt som våra barn kan vara här och ha roligt. Vi är väldigt nöjda, säger Yegana och får medhåll av Veronika.

Bägge har bott i Sverige i ett par år. De läser svenska dagtid och ägnar resten av tiden åt sina familjer.

– Kamratföreningen ger oss en bra chans att lära känna svenskar och få en inblick i hur det fungerar i Sverige och hur ni tänker kring olika saker. Det är jättebra för integrationen, konstaterar Veronika.

GUN BERÄTTAR ATT KAMRATFÖRENINGEN öppnar nya möjligheter för dem som inte vill vara helynktra, men som ändå vill vara aktiva inom IOGT-NTO och dra nytta av föreningshuset. Tanken är att kamratföreningarna ska vara självgående – och att huset ska bli en naturlig och nykter frizon och samlingspunkt för såväl svenskar som invandrare.

– Inom kamratföreningen kan man bilda mindre kommittéer, för olika aktiviteter. Några kanske vill spela fotboll, medan andra kanske vill sy eller laga mat. Alla är välkomna med idéer och förslag, säger hon.

Det är uppenbart att initiativet har gett

goda resultat och att de inblandade drivs av en vilja att bygga vidare.

Under eftermiddagen tittar irakierna Wolif och Sarko in för en pratstund. Deras svenska är än så länge knagglig, men de förklarar sakta att de kommer hit bara för att det är så avslappnad stämning och för att svenskar och invandrare kan umgås på ett enkelt sätt.

»Kamratföreningen ger oss en bra chans att lära känna svenskar och få en inblick i hur det fungerar i Sverige.«

VERONIKA FRÅN RYSSLAND

Barnen är förstås brobyggare. Mellan dem finns inga barriärer. Åtminstone inga som har med hudfärg eller ursprung att göra. Och genom barnen får föräldrarna kontakt med varandra.

Sarko stannar kvar i flera timmar.

Han fikar, lyssnar och iakttar och försöker hänga med när Gun småpratar med honom, samtidigt som hon finns till hands för alla barn som allt eftersom kvällen går, droppar av och går hem. Några stannar så länge de kan och får nästan släpas hem av sina föräldrar.

INIFRÅN DEN STORA SALEN hörs ljudet av sång och musik. Det är den nya show-gruppen som träffas, tillsammans med Junisledaren Sofia.

– Inom kort kommer vi att ha aktiviteter här var och varannan dag. Det är teatergrupper, showgrupper och så de vanliga barnaktiviteterna. Det känns fantastiskt. Det här ger så otroligt mycket, inte minst för mig personligen! säger Gun glatt och hastar vidare med en klunga barn hack i häl.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewsky@iogt.se

FAKTA INVANDRING OCH IDEELLA FÖRENINGAR

FORSKNING Att vara aktiv i en förening kan vara en väg till politiskt engagemang och ökat inflytande för personer som invandrat till Sverige. Det visar en ny avhandling från Uppsala universitet. Forskaren och sociologen Gunnar Myrberg har genom intervjuer kunnat konstatera

att personer som invandrat från nordiska länder och andra västländer deltar i föreningar i ungefär samma utsträckning som svenskar, medan personer från andra delar av världen genomgående är mindre delaktiga. Klart är dock att ett föreningsdeltagande kan bidra till ett ökat

politiskt engagemang och en tilltro till att kunna påverka sin tillvaro.

– Ett rikt föreningsliv som förmår locka till sig invandrade svenskar kan vara en väg till ökat politiskt engagemang och bidrar också till en ökad politisk jämlikhet mellan svenskar och invandrare,

Engagemang som består

Efter två år i IOGT-NTO är Maria Jonsson, Fahreta Jahic och Conny Söder lika engagerade och försöker, var och en på sitt sätt, få fler att gå med.

■ **MEDLEMMAR** Maria Jonsson i Örnsköldsvik är fortfarande med i föreningen i Arnäs-vall men inte längre lika aktiv.

– Ett tag var jag ju anställd hos IOGT-NTO, men det var ett tidsbegränsat projekt. Nu jobbar jag med ett EU-projekt för gröna utvecklingsjobb. Jag är ute och far en hel del och kan inte vara så aktiv. Men jag är fortfarande kassör för scouterna.

Maria deltar så ofta hon kan i lokalföreningens aktiviteter men har svårt att få tiden att räcka till för att ta på sig några uppdrag.

– Att jag blev medlem har varit väldigt bra för mig, säger hon. Därför är det synd att jag inte kan träffa de andra i föreningen lika ofta som tidigare.

Maria är imponerad av IOGT-NTOs arbete men tycker att det syns alldeles för lite utanför de egna leden.

– I Örnsköldsvik är rörelsen väldigt aktiv, men allmänheten vet alldeles för lite om allt som görs till exempel för barn till missbrukare. Jag vill att lokaltidningen ska berätta mer om det så att alla kan se det – och upptäcka att man kan ha precis olika roligt när man är nykter.

På en punkt är Maria kritisk mot den egna organisationen.

– Det finns ett "vi-och-dom-tänkande" som jag inte tycker om, ett avstånd mellan gamla medlemmar som alltid varit nyktra och nya som har ett eget missbruk bakom sig.

– Jag vet att det arbetas mycket för att sudda ut gränserna och visa att vi alla står på samma sida. Men en del är väldigt tjuviga – både tidigare missbrukare och sådana som aldrig tagit en droppe.

FAHRETA JAHIC PÅ EKERÖ utanför Stockholm är inte aktiv i någon lokalförening, men hon träffar fortfarande andra IOGT-NTO-medlemmar i Bosnisk-Islamiska församlingen i Hallonbergen, dit hon och maken Fenahid ofta söker sig.

När vi kontaktar henne är hon sjukskriven på grund av allergi och håller sig därför mest hemma.

– Men jag är fortfarande lika glad att jag

Accent har följt tre nya medlemmar under deras första år i IOGT-NTO-rörelsen.

blev medlem i IOGT-NTO, betonar hon. Särskilt för flickornas skull!

De båda tonårsdöttrarna Armina och Amira är med i UNF, och Fahreta är glad att de umgås med andra nyktra ungdomar.

– Man måste kämpa mot alkohol och andra droger, säger hon. Jag är tacksam för att flickorna får lära sig mycket i UNF.

»I Örnsköldsvik är rörelsen väldigt aktiv, men allmänheten vet alldeles för lite om allt som görs till exempel för barn till missbrukare.«

MARIA JONSSON

Fahreta har blivit kontaktad av IOGT-NTO-föreningen på Ekerö, men än har varken hon eller maken varit med på något föreningsmöte.

– När de ringde, sa vi att vi skulle försöka träffas, säger hon. Men sedan dess har vi varit i Bosnien på semester, så det har inte blivit av än. Men senare i höst, hoppas jag.

CONNY SÖDER HAR HELA tiden varit en mycket aktiv medlem, inte i den lokala IOGT-NTO-föreningen i Kumla, men inom pingströrelsen, där han är pastor.

– Jag tillhör värvarkåren, förklarar han. Jag är en av IOGT-NTOs kontaktpersoner gentemot pingströrelsen.

När vi kontaktar honom, har han precis återvänt från en värvartärf på en Ålandsfärja, där han och andra medlemsvärvare utbytt erfarenheter.

– På sådana resor träffar man eldsjälur av olika slag, säger Conny. Där blandas människor med olika bakgrund, och vi berikar varandra. Det behövs, för vi jobbar hårt, var och en på sitt håll. Offrar semester och annan ledighet för en viktig sak.

Hittills har IOGT-NTOs viktigaste kontakt med frikyrkorna varit de stora sommarkonferenserna runt om i landet. Nu vill man gå ett steg längre och möta lokala församlingar.

– Vi arbetar för att få ha temastunder om alkohol i församlingarna. Det är ett erbjudande till kyrkorna, och nu har vi ett antal människor som är beredda att åka ut och berätta och svara på frågor.

Conny har varken tid eller lust att engagera sig i det lokala IOGT-NTO-arbetet. Han har fullt upp med opinionsbildning och värvning.

– Vit Jul är ett bra initiativ, säger han. Det kommer vi att ha glädje av när vi försöker skapa opinion för vår sak.

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

FAKTA MEDLEMSVÄRVNING

2007 Under perioden januari-augusti i år värvades 5 060 nya medlemmar till IOGT-NTO. Nettoökningen är 2 331. Antalet medlemmar den 31 augusti är 47 696.

– Satsa och vinn på Lyckohjulet, uppmanar Caroline Spångberg.

FOTO: TORKEL EDENBERG

Många vinnare på IOGT-NTO-rörelsens lyckohjul

BOKMÄSSAN Vinst varje gång blev det för alla som spelade på Lyckohjulet i IOGT-NTO-rörelsens monter på Internationella torget vid årets Bok & Biblioteksmässa i Göteborg. Några fick en stjärnvinst, ett skönt reselakan, alla fick en chans att förändra världen – en påse med vykort, penna och adresser till politiker med makt att påverka alkoholpolitiken.

Lyckohjulet lockade en strid ström av besökare till montern, och många stannade en stund för att diskutera med personal från IOGT-NTO-rörelsen och NBV.

På Internationella torgets båda scener avlöste seminarierna varandra, flera av dem i IOGT-NTO-rörelsens regi. Henning Mankell medverkade vid ett av de mest välbesökta, om hiv och aids i Afrika. Turismens baksida

Camilla Svensson från Örn-sköldsviks kommun klippte band tillsammans med IOGT-NTOs generalsekreterare Stefan Bergh. Eldsjälarna Birgitha Landfors och Thomas Johansson assisterade.

FOTO: JONAS FORSBERG

Vårblomman invigde nya lokaler

ARNÄSVALL För tre år sedan bestod IOGT-NTO-föreningen Vårblomman i Arnäsvall av några äldre medlemmar som funderade på att sälja lokalen. I det läget flyttade Thomas och Monica Johansson till bygden, och med dem kom en vändning som gjort föreningen till en av de livligaste i landet.

I dagarna har föreningen invigt en tillbyggnad av lokalen med en hall för både bilmekare och slöjdare samt en scoutstuga.

– Jag är jättestolt över att vara IOGT-NTO-medlem, förklarade Birgitha Landfors från föreningen, när hon hälsade välkommen till invigningen. Här har vi aktivitet nästan alla dagar i veckan för både barn, ungdomar och vuxna.

– Ni gör ett väldigt bra jobb, som vi gläder oss över, sa Camilla Svensson från humanistiska nämnden i Örn-sköldsviks kommun, och klippte bandet tillsammans med IOGT-NTOs generalsekreterare Stefan Bergh.

Tack vare ett par tusen timmar ideellt arbete och generösa sponsorer blev hallen av-

SVEN LINDBLOM

Lena Borgs hissar IOGT-NTO-flaggan utanför Gussarvsskolan, som nu blir Ungdomens hus i Hedemora.

FOTO: JOHAN KÄLLS

IOGT-NTO TAR ÖVER SKOLA

HEDEMORA Hedemora har fått en ny drogfri mötesplats i centrum. IOGT-NTO har tagit över den tidigare låg- och mellanstadieskolan Gussarvsskolan och tänker göra om den till ett Ungdomens hus.

– Tidigare har vi hållit till en ombyggd Konsumbutik, berättar distriktskonsulent Lena Borgs. Men nu flyttar vi all verksamhet till skolan.

Här finns gott om utrymme, närmare 1 800 kvadratmeter. En del ska hyras ut till andra föreningar. I december blir det invigningsfest.

– Det här är den största satsningen i distriktet på många år, säger Lena Borgs. Antalet medlemmar har ökat i Hedemora de senaste åren, och köpet av skolan är ett led i ett långsiktigt utvecklingsarbete. Just nu jobbar vi intensivt med ledarrekrytering och nätverksarbete.

– Det är klart att man har fjärilar i magen när man tänker på hur vi ska fixa det här, men det är en härlig utmaning.

Nya lotterier siktar mot stjärnorna

LOTTERIET IOGT-NTO Lotterier lanserar två nya lotterier i höst, Stjärnresan och Stjärnpåsen.

Stjärnresan är en ny skraplott, där man kan vinna resor, en rejäl semesterkassa och accessoarer till resan. Den lanseras i samarbete med resemagasinet Vagabond.

Stjärnpåsen är tre spel i ett,

ett lotteri med bingo, kryss och yatzy.

– Marknaden är stark, och nu är det rätt tid för oss att växa med fler produkter inom Miljonlotteriets familj, säger Mattias Westholm, vice VD på IOGT-NTO Lotterier. Våra två nya spel fungerar på samma sätt som Miljonlotteriet. De ger stora vinstchanser, man bidrar till ett gott ändamål, och lotterna kommer regelbundet hem i brevlådan.

100-årsfest i Nyhyttan

NYHYTTAN "En lördagskväll vintern 1907 kommer ordensbroder J Forsgren från Logen 2012 Avesta till Nyhyttans skolhus för att bilda en nykterhetsförening i den här delen av dåvarande Grytnäs kommun." Så inleds en skrift som tagits fram till 100-årsjubileet hos IOGT-NTO i Nyhyttan. Redan fyra år efter starten byggde föreningen sin egen lokal, som sedan dess haft stor betydelse för föreningslivet i bygden. Det framgår också av historiken, som tagits fram av Inge Eriksson, Marianne Ericsson och Folke Andersson. Lokalen, som fortfarande är en central mötesplats, var fylld till sista plats när ordförande Folke Källberg hälsade välkommen till det festliga jubileumsfirandet.

Per Bergvall till höger är med i TV3s Allt för byn.

Per Bergvall gör Allt för byn

HAMMARSTRAND "Allt för byn" är en satsning som ska sätta jämtländska Hammarstrand på kartan. "Allt för byn" skulle det också kunna stå på Per Bergvalls visitkort. Entreprenören och IOGT-NTO-medlemmen Per brukar ha ett finger med i det mesta som görs för att utveckla "byn" Hammarstrand. Och givetvis har han

och svensk alkoholkultur på export var andra ämnen som engagerade många

På Internationella torget genomfördes också mässans stora manifestation för Burmas folk med ett oförglömligt tal av sydafrikanske ärkebiskopen Desmond Tutu.

EVA ÅHLSTRÖM

47 696 medlemmar

Under perioden januari-augusti i år värvades 5 060 nya medlemmar till IOGT-NTO, de flesta under sommarmånaderna. När man räknat bort dem som

avlidit och dem som gått ur, stannade ökningen på 2 331. Den senaste officiella medlemssiffran (31 augusti) är 47 696 medlemmar.

Största distrikten är Skåne med 3 974 medlemmar, Jönköping med 3 676

och Stockholm med 3 499.

En av de nya medlemmarna är kristdemokraternas partisekreterare Lennart Sjögren, som värvades vid en träff med IOGT-NTOs alkohol- och narkotikapolitiska arbete.

varit med från start även i det här projektet.

– Jag har alltid stridit för den här trakten, säger han som förklaring till att han och Robert Falk, tidigare Wallmanartist, tog initiativet till ett ovanligt samarbete mellan Strix Television och Wallmans Nöjen.

I TV3 får vi följa hur tio män, de flesta helt utan scenvana, väljs ut för att medverka i en show, och hur de tränas av proffs på att sjunga och dansa. På Centrum i Hammarstrand kan allmänheten följa deras framsteg, och på senhösten har de premiär på Intiman i Stockholm för sin show som sedan ska turnera i landet.

Hartelius vill ha proffsigt IOGT-NTO

VÄSTMANLAND Vid Västmanlandsdistriktets upptaktsmöte i Haraker var narkotikaforskaren Jonas Hartelius inlednings-talare. Han pekade på en rad

KARLSTAD En riktigt givande kväll blev det när ett gäng från Dagöholms behandlingscenter besökte Vårdkedjan i Karlstad. Träffen ägde rum i IOGT-NTO-föreningen Ägirs vackra sommarhem. – Vi hade en trevlig kväll med mycket bra erfarenhetsutbyte, säger Hans Pemer från Vårdkedjan.

FOTO: HANS PEMER

tendenser i dagens samhälle.

– Rörelsen bör kontinuerligt genomlysna den egna organisationen i fråga om verksamhet, policydokument och så vidare, ansåg Jonas Hartelius. En sådan genomlysning behövs för att avgöra om rörelsen

är tillräckligt proffsig för att märkas i samhällslivet.

Bättre samtidsbevakning inom drogområdet, analys av socioetiska frågor och kompetenscentra inom rörelsen var andra möjligheter som han ville peka på.

FÖRENINGSTIPSET

Bjöd in till idékväll kring alkoholpolitik

ÖRNSKÖLDSVIK I Örnsköldsvik har IOGT-NTO en aktiv arbetsgrupp för alkohol- och narkotikapolitik.

– Där anser vi det viktigt att ta initiativ, säger Olle Häggström som leder gruppen. Vi sitter inte och väntar på färdiga förslag från kommunen.

I kommunen pågår under hösten arbetet med ett nytt drogpolitiskt program. Arbetsgruppen tog initiativ och inbjöd till en idékväll.

– Där samlades 25 personer som under två timmar förde

Siw Byström, till vänster, diskuterar med Birgitta Edin Westman som är samordnare för drogprevention i Örnsköldsvik.

FOTO: BERTIL WESTIN

intressanta samtal. En slutsats blev att alkoholproblemet ytterst är ett vuxenproblem och att den vuxna generationen måste ta sitt ansvar. Kommunen har ansvar

när det gäller utbildning, attityd-förändring, serveringstillstånd och mycket annat.

– Förhoppningsvis ska denna kväll bidra till ett bra drogpolitiskt program, där vem som har ansvaret verkligen blir tydligt.

En annan fråga där gruppen tagit ett initiativ är firandet av Folknykterhetens dag 2008, som i år sammanfaller med första maj.

– Här finns tillfälle för arbetar-rörelsen och nykterhetsrörelsen att manifestera för en gemensam kamp mot alkohol- och andra drogproblem, nu när första maj och Folknykterhetens dag sammanfaller, säger Olle Häggström.

EVA ÅHLSTRÖM

RÖRELSEN I MEDIA

Barnen är viktigast

SUNDSVALLS TIDNING är en av flera tidningar som publicerat en debattartikel av Junis' ordförande Carina Eriksson, där hon påminner om samhällets ansvar för att skydda barnen, vare sig det handlar om våld, sexuellt utnyttjande eller föräldrar som missbrukar alkohol eller narkotika. "Världens barn behöver ansvarsfulla vuxna som sätter barnen i främsta rummet.", skriver Carina Eriksson.

Drogkampen engagerar

PITEÅ-TIDNINGEN berättar i ett reportage om Drogkampen på Gotis i Öjebyn, där politiker från alla politiska partier i kommunfullmäktige möttes i en lekfull tävling med frågor om alkohol och andra droger. Ett roligare sätt för IOGT-NTO att träffa politikerna och knyta kontakter, konstateras i reportaget.

Studerar klimathot

BLEKINGE LÄNS TIDNING har varit med på en studie-cirkelträff hos IOGT-NTO-föreningen Novemberblomman i Jämsbög. Medlemmarna har bestämt sig för att lära sig mer om de pågående klimatförändringarna och vad de kan innebära lokalt i Blekinge. Till den första träffen har cirkeln bjudit in Sonja Lundh, som är kommunens Agenda 21-samordnare.

IOGT-NTO-rörelsen bjuder in medlemmar och icke-medlemmar till ett nyktert julfirande i franska Les Contamines-Montjoie

Årets jul blir vit

KAMPANJ Nu drar Vit julkampanjen igång på allvar. 1 november lanseras den externa kampanjsajten vitjul.com. Den interna sajten iogt.se/vitjul kommer att finnas kvar med information till alla som jobbar med Vit jul.

Beställ hem foldrar, flyers och pins för att marknadsföra kampanjen.

Titta på iogt.se/butiken och beställ genom mejl butiken@iogt.se eller ring 08-672 60 05.

Skrapkalendrarna beställs genom att mejla till vitjul@unf.se.

Miss inte heller julresan till franska alperna, som är öppen både för medlemmar och icke medlemmar. Ett helt center med

180 platser är bokat, och det blir både kurs och tid för skidåkning. Resan sker mellan den 22 och 30 december.

För mer information, gå in på den interna projektsajten iogt.se/vitjul eller kontakta Rebecca Lindberg, 08-672 60 15, rebecca.lindberg@iogt.se.

Diskussioner vid kaffebordet skapar jämställdhet

MATERIAL Kafferepet – ett bra redskap för jämställdhetsarbetet

Kafferepet är ett diskussionsverktyg för att arbeta med jämställdhet inom IOGT-NTO. Verktöget är ett stöd för att enkelt få igång en kreativ dialog och skapa engagemang vid styrelsesammanträdet eller föreningsmötet. Vi tror att det passar väldigt bra att ta en diskussion om jämställdhet just vid kaffebordet, i anslutning till ett möte eller sam-

manträde, därför kallar vi materialet Kafferepet. Vi hoppas att materialet kommer att användas på föreningsmötet, på kurser och i alla styrelser och kommittéer från föreningen till förbundsstyrelsen.

Varje distrikt får två exemplar som föreningarna ska kunna låna. Vi har utformat materialet så att det lätt ska kunna skickas på posten i ett vadderat kuvert utan stora kostnader. Vänd er till distrikts-expeditionen för att låna det.

Pumpen

TÄVLA Sista chansen – anmäl ditt lag till Pumpen den 15 november! Senaste anmälningssdag den 31 oktober. www.iogt.se/pumpen, telefon 08-672 60 24, Pumpen, IOGT-NTO, Box 12825, 112 97 Stockholm

Alkoholpolitik i siffror

INBJUDAN Alkoholpolitik i siffror – en förklaring till alla siffror vi använder oss av i debatten

Seminarieledare för detta heldagseminarium den 8 november är Gabriel Romanus, ordförande i Alkoholpolitiskt Forum och NordAN.

Plats för seminariet IOGT-NTO Gården, Klara Södra Kyrkogata 20, Stockholm.

Kostnad: 100 kr inklusive fika, lunch, fika samt resa med billigaste färdssätt.

Anmälan sker till info@iogt.se eller 08-672 60 05 senast 1 november.

CV-banken

JOBB Är du intresserad av nya spännande utmaningar idag eller framöver? Är nykterhet en viktig värdegrund för dig? Då är du välkommen att finnas med i nykterhetsrörelsens CV-bank. Våra folkhögskolor, studieförbund och organisationer bedriver tillsammans verksamheter som spänner över ett mycket stort område och vi har återkommande behov av duktiga medarbetare. Gå in på cv-bank.sobernet.nu och skapa ditt eget CV.

Nytt liv med gammal projektor

MÅNADENS VERKSAMHETSIDÉ

Vad ska man med en gammal filmprojektor i en lokal omodern för bioverksamhet? IOGT-NTO-föreningen 304 Thorön-Enighet i Trönedal har vänt nackdelen till en fördel. Våren 2004 träffades IOGT-NTO-föreningen och några filmentusiaster och spånade kring hur man skulle få igång bioverksamheten igen. De hade inte haft bioverksamhet sedan 60-talet, då de var en filial till Svea Bio i Söderhamn. Den gamla projektorn från 1910-talet hittades i det tillbommade maskinrummet, där också maskinistrocken hängde på sin spik. Projektorn renoverades av två entusiaster i gruppen, och sedan har de haft årliga stumfilmsfestivaler med levande musik.

Nu har de även vanlig filmvisning med matiné och kvällsföreställning en gång i månaden. Filmvisningarna drar mycket folk, och det blir mycket prat i

pauserna med fikaförsäljning.

Eftersom den gamla projektorn ansågs för opålitlig för dagens filmer har man köpt en modernare, och även skaffat biofätöljer och ny biotduk.

Omodernt behöver inte alltid vara dåligt. Här är det något som ramar in stumfilmsverksamheten och skapar atmosfär. Och en kulturgärning är det sannerligen.

Har din förening också en bra verksamhet? Verksamheten ska gärna vara utåtriktad och agera snabbt där det behövs. Observera att det ska vara verksamhet som ni bedriver eller har genomfört. Månadens verksamhetsidé belönas med 10 000 kr. Skicka in ert förslag med motivering. Eftersom en verksamhetsidé väljs ut varje månad kan förslagen skickas in löpande under året.

IOGT-NTO, Kerstin Kokk,
Box 12825, 112 97 Stockholm,
kerstin.kokk@iogt.se

Alkoholpolitisk storhelg

INBJUDAN Årets stora alkoholpolitiska kurs för alla medlemmar som arbetar med påverkansarbete på olika nivåer. Välj mellan tre linjer: EU:s alkoholpolitik, nationell alkoholpolitik eller lokal alkoholpolitik.

Vi kommer också att ha några gemensamma delar, bland annat en föreläsning av Wim van Dalen från STAP i Nederländerna, som varit ansvarig för ett

stort flerårigt EU-projekt om alkoholreklam.

Helgen genomförs på Tollare Folkhögskola. Start fredag kväll den 30 november och avslutning med lunch den 2 december.

Kursavgift: 850 kronor inklusive resa billigaste färdväg.

Anmälan sker på iogt.se/utbildning, 08-672 60 05 eller info@iogt.se senast 15 november.

KALENDARIUM 2007-2008

NOVEMBER 2007

- 1 Ljusmanifestation för narkotikans offer
- 8 Seminarium: Alkoholpolitik i siffror – en förklaring till alla siffror vi använder oss av i debatten
- 9-11 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder
- 13-15 Förebygg.nu-mässan, Göteborg
- 15 Pumpen-tävling i hela landet
- 30-2/12 AN08 – Alkoholpolitisk storhelg, Tollare

DECEMBER 2007

- 1-2 Ordenshuset Brofästet öppet, Skansens julmarknad
- 7-9 IOGT-NTO:s grundutbildning i Förebyggande arbete, Tollare
- 8-9 Ordenshuset Brofästet öppet, Skansens julmarknad
- 13 Luciafirande i ordenshuset Brofästet, Skansen
- 15-16 Ordenshuset Brofästet öppet, Skansens julmarknad
- 22-30 Skidresa och julkurs i franska alperna, Vit Jul

JANUARI 2008

- 24-25 Metodutbildning för genomförare, Förebyggande arbete, Lännersta, Saltsjö-Boo
- 25-26 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder
- 26-27 Metodutbildning för genomförare, Förebyggande arbete, Tollare

MARS 2008

- 7-8 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

APRIL 2008

- V16-17 Grundutbildning för nya förebyggargrupper en vecka utomlands
- 28-1/5 Folknykterhetens vecka

MAJ 2008

- 9-10 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder
- 9-11 IOGT-NTO:s grundutbildning i Förebyggande arbete, Tollare

SEPTEMBER 2008

- 19-20 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

NOVEMBER 2008

- 7-9 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

Om du vill veta mer om aktiviteterna i kalendariet kan du gå in på www.iogt.se/kalendarium, eller kontakta IOGT-NTO Direkt, 08-672 60 05 eller info@iogt.se.

KAMPAJN PÅ NÄTET På Youtube kan du kampanja mot de orimliga införselkvoterna med hjälp av tre filmer som IOGT-NTO-förbundet producerat. Sprid dem till vänner eller länka till dem från din webbsida eller blogg. Filmerna hittar du på <http://www.youtube.com/iogtse>. Hitills finns två filmer publicerade och tredje är på väg.

"Alla barn har rätt till en vit jul"

Rebecca Lindberg är projektledare för IOGT-NTO-rörelsens gemensamma satsning Vit Jul 2007. "Alla barn har rätt till en vit jul" är parollen för projektet.

■ HUR FÖDDES IDÉN OM VIT JUL?

– Jag vet inte exakt vem som kom med idén, men tankarna utvecklades i gruppen bakom Barn i Missbruksmiljöer, där folk från de fyra förbunden IOGT-NTO, Junis, UNF och NSF samarbetar. Det tog ett bra tag att hitta formerna för ett projekt, men i våras var de överens om att anställa en gemensam projektledare – och det blev jag!

■ VARFÖR VILLE DU JOBBA MED VIT JUL?

– Det är ett jätteviktigt projekt, jag känner ända in i hjärtat att det kan göra skillnad. Och jag vill se till att det verkligen gör det. Jag är bra på att leda och organisera, och det får jag användning för.

Att det är ett rörelsegemensamt projekt är en extra bonus. För mig är det ett viktigt dolt mål att få de fyra förbunden att göra något tillsammans. Jag smörjer hjulen för att de ska dra åt samma håll.

Lika viktigt är det att IOGT-NTO Lotterier är med. Det ökar förståelsen för IOGT-NTO-rörelsen hos dem, och det ökar vår förståelse för deras arbete. De drar nytta av vår erfarenhet av ideellt arbete, och vi drar nytta av deras erfarenhet av kommersiellt arbete.

■ VAD ÄR SYFTET MED VIT JUL, OCH VILKA VÄNDER NI ER TILL?

– Hela projektet går ut på att fler barn och ungdomar ska få uppleva en jul i alkoholfri miljö.

Vi vänder oss dels till föräldrar, dels till barn och ungdomar i missbruksmiljö.

Vi vill få så många föräldrar som möjligt att skriva på ett kontrakt, där de lovar

Rebecca Linberg leder IOGT-NTO-rörelsens gemensamma satsning Vit Jul 2007.

FOTO: PIERRE ANDERSSON

»Hela projektet går ut på att fler barn och ungdomar ska få uppleva en jul i alkoholfri miljö.«

att vara nyktra under julafton, juldagen och annandagen för barnens skull. Fokus ligger inte på föräldrar som redan har ett missbruk utan på de så kallade måttlighetsdrinkarna. Barn tycker inte om att deras föräldrar dricker och blir extra prattiga, kramiga eller ironiska.

För barn i missbruksmiljöer vill vi ordna aktiviteter under hela jullovet på så många platser som möjligt. Vi ordnar också en julresa till skidorten Les Contamines under mellandagarna för ungdomar och familjer.

■ VAD GÖR IOGT-NTO LOTTERIER FÖR VIT JUL?

– De har tagit fram en skrapkalender som föreningarna kan sälja för att finansiera

sina aktiviteter för barn och ungdomar. Den kostar 40 kronor, och föreningen får behålla 15 kronor. INL erbjuder också sina vanliga lottprenumeranter att köpa kalendern för att bidra till att fler barn får uppleva en jul utan alkohol.

■ VAD KAN LOKALFÖRENINGARNA GÖRA?

– Hur mycket som helst! Hur den här satsningen lyckas beror på dem. Det är de som måste ordna aktiviteter, sälja skrapkalendrar, erbjuda föräldrar att skriva kontrakt.

Alla kan göra en insats, och alla behövs! Det behöver inte vara så märkvärdigt, det kan räcka med att sälja lotter eller fixa en vanlig pizzakväll hos UNF. Det viktiga är att det blir av!

■ HUR FÅR ALLMÄNHETEN INFORMATION OM VIT JUL?

– Vi lanserade projektet i samband med IOGT-NTO-rörelsens kongresser i somras – och fortsätter vid NSF:s förbunds möte i oktober. I Uppsala stod jag och bakade pepparkakor för att locka folk till en monter där jag berättade om projektet.

Det blev ett enormt gensvar! Jag måste hålla i ombuden så att de inte åkte hem och satte igång direkt.

Hela hösten har jag sedan åkt runt i praktiskt taget alla distrikt för att informera och uppmana föreningarna att planera aktiviteter för barn och ungdomar under jullovet.

Och nu i november går vi ut brett – i samband med julslyktning, julmarknader och liknande – och försöker få så många föräldrar som möjligt att skriva kontrakt.

■ BLIR DET EN VIT JUL ÄVEN NÄSTA ÅR?

– Det hoppas jag verkligen – för barnens skull! Men ingenting är bestämt än. Det här är något av ett provår, och erfarenheterna av det ska utvärderas i januari.

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

PERSONNYTT

Ny ordförande

JOHANNES MARAINEN är ny ordförande i Älvsborgs IOGT-NTO-distrikt. Vid årsmötet i våras valdes ingen ordförande, men under sommaren tog Johannes över klubban. Han arbetar som rektor och har länge varit aktiv i SLN, Sveriges Lärares Nykterhetsförbund.

Nya chefer på kansliet

IOGT-NTOS CENTRALA kansli har organiserats om. Eva Blomqvist är ny chef för Organisationsutveckling (tidigare Individutveckling). Rekrytering pågår av en ny kommunikationschef och en ny chef för Serviceenheten (tidigare administration). Verksamhetsområdena alkohol- och

narkotikapolitik, förebyggande arbete och socialt arbete samlas i en verksamhetsenhet under ledning av Peter Moilanen, Carin Häregård och Kathy Gyhlestén. Stefan Degerlund, Per-Åke Lundin och Eva B Persson flyttar till en ny samordningsenhet. I den ingår också generalsekreteraren Stefan Bergh, förbundsjurist Håkan

Kjellsson och assistent Elisabeth Larsson.

Nygamal vikarie

MORGAN ÖBERG är vikarie på IOGT-NTOs kommunikationsenhet medan Anton Hull är tjänstledig för studier. Morgan har tidigare arbetat på UNF:s tidning Motdrag och som informatör hos Junis.

Flickor våldtas på krogen

GRANSKNING Unga flickor vinkades före i kön till krogen och behandlades som vip-gäster, bjöds på drinkar, för att sedan våldtas. En nattklubbsägare och en bartender i Göteborg dömdes nyligen för våldtäkt på tre tonårsflickor. Krögare och krogpersonal berättar att den omskrivna nattklubben inte är unik.

REPORTAGE

Från Puttgården till Linköping

REPORTAGE Alkohol i stora mängder bärs över Sveriges gränser. En del beslagtas i tull-
len för att sedan föras till en hemlig fabrik, där den förvandlas till bussbränsle. Vi har följt
spritens väg från gränsbutiken i Puttgården till stadsbussarna i Linköping.

INTERVJU

Att bli misshandlad och fråntagen livet

INTERVJU Författaren Unni Drougge har genomlevt två misshandelsförhållanden och har nu skrivit boken "Boven i mitt drama kallas för kärlek" om det senaste. I sju år levde hon med en man som sakta men säkert bröt ner hennes självförtroende. Accent har träffat henne.

KULTUR

Böckerna blev stöd och hjälp i missbruket

KULTUR Sonny har missbrukat under många år. Böcker och litteratur har hela tiden hållit honom sällskap, gett stöd och tröst när det har sett som mörkast ut.

I RÖRELSE

Nya tag på Kuggavik

I RÖRELSE. Kuggaviksgården i Åsa har lyckats vända förlust till vinst, och nu ser både styrelsen och Kuggaviksvännerna ljus på framtiden. På flera andra kursgårdar har man svärare att få ekonomin att gå ihop.

TIPS FÖR DIG SOM LÄSER DETTA NUMMER BAKIFRÅN

Lämnade gatan och drogerna

20 REPORTAGE Vintern 2003 fotograferade Maria Steen hemlösa kvinnor på Klaragården i Stockholm. Våren 2007 träffade hon Helen och Marja-Liisa igen. Två starka kvinnor som tagit sig bort från gatan och drogerna.

Biståndet missar hiv och alkoholkoppling

8 GRANSKNING Sida och andra svenska biståndsaktörer tar inte hänsyn till kopplingen mellan alkohol och hiv i sitt arbete. Detta trots att de vet att alkohol spelar stor roll i spridningen av sjukdomen.

Fortsatt restriktiv alkoholpolitik

12 AKTUELLT Regeringen fortsätter med en restriktiv alkoholpolitik, men tar ökad kontroll över resurserna. Det visar höstbudgeten.

Banco del Libro ger böcker till fattiga

36 KULTUR Banco del Libro har sedan 1960-talet spridit böcker till fattiga barn i otillgängliga områden i Venezuela. I våras fick de världens största barnlitteraturpris, Almapriset, för sitt arbete.

Skutskär öppnar nya dörrar för möten

42 I RÖRELSE I Skutskär har den nystartade föreningen lyckats skapa en levande mångkulturell verksamhet för både barn, ungdomar och vuxna.

Plattcharmören

30 BO LÖFBOM På 1960-talet tävlade Bo Löfbom, mannen med sammetsrösten, mot Lasse Lönndahl om förstaplatsen på svensktoppen. Idag hälsar han alla välkomna till allsång i IOGT-NTO-föreningen 125an i Skellefteå.

Har skrivit 50 000 insändare

Han titulerar sig glädjespridare, 71-årige Bertil Monegrim från Vällingby i Stockholm. I femtio år har han skickat 50 000 dikter, uppmuntrande insändare och dagens rosor till tidningar över hela landet.

■ **GLÄDJESPRIDARE** – En kvinna avstod från beslutet att ta sitt liv, efter att ha läst en av mina dikter, säger Bertil Monegrim och berättar att han regelbundet skriver insändare och små värmande ord på vägen i bland annat Expressen.

De skrivs för hand, dagligen, och är ofta på rim. Bertil gillar att leka med ord. Oftast är de riktade till alla läsare, men ibland delar han ut rosor till kända personer som kronprinsessan, Agneta Sjödin och Tina Lejonborg – personer som han tycker gör en fin insats.

Många av dem hör av sig och tackar.

Genom att Bertil också med stor entusiasm deltar i nästan alla teveinspelningar där publik förekommer, har han genom åren lärt känna personer som Lasse Berghagen Adam Alsing, E-type, Bengt Magnusson, Gry Forsell och systrarna Graaf.

– Jag har vip-plats på Allsång på Skansen och är alltid med på Bingo-Lotto, Idol och Sommar-kryssat, säger han stolt och slänger i förbifarten ur sig ännu ett par namn på folkära kändisar han hejar på.

Det märks att han gillar att synas - och att vara en nästan-kändis som frotterar sig med de stora kändisarna.

Bertil Monegrim sprider glädje med orden.

»Äsch, jag blir sällan särskilt upprörd. Det tycker jag att andra gör så bra, däremot får jag agera terapeut ibland.«

Hans pensionärstillvaro låter galet hektisk. Vad driver honom att springa på alla inspelningar och dessutom medverka i olika reklamfilmer?

– Jamen, det är ju så roligt att träffa alla trevliga människor, säger han glatt.

KANSKE HAR DEN DÅR bubblande livsglädjen sitt ursprung i två allvarliga bilolyckor han var inblandad i på 1960-talet.

– Efter det såg jag livet med andra ögon. Jag började uppskatta naturen och allt det vackra omkring oss. Därför handlar många av mina dikter om naturen och årstiderna.

1971 blev blicken riktigt klar. Då spolade han kröken för gott.

– Jag har inte druckit en droppe alkohol sedan dess. Inte ens en lättöl, förtydligar han.

Bakgrunden till beslutet var ett alkoholmissbruk, som började redan när Bertil var i 14-årsåldern.

– Jag var väldigt blyg och drack för att våga mer. Så småningom accelererade det och under ungdomsåren gick jag bokstavligen från krog till krog. Jag söp mest på helgerna, men det var helt klart för mycket. En dag fick jag nog och slutade tvärt. I dag vill jag varna alla unga för att börja dricka. Jag har skrivit många insändare om just faran med alkohol.

Att vara glädjespridare låter härligt - men blir han aldrig irriterad över något?

– Äsch, jag blir sällan särskilt upprörd. Det tycker jag att andra gör så bra. Däremot får jag agera terapeut ibland. Det händer att folk ringer hem till mig och gnäller. Då försöker jag peppa och vara uppmuntrande. Min egen kick är att jag själv mår bra av att glädja andra!

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewsky@iogt.se

FAKTA BERTIL MONEGRIM

ÅLDER: 71

FAMILJ: Vuxna barnen Robert och Anette

BOR: Vällingby

GÖR: Glädjespridare. Var tidigare yrkesverksam inom bland annat livsmedelsbranschen och på olika bostadsföretag.

GODA NYHETER

Dolly ger unga självkänsla

SJÄLVKÄNSLA Stadsmissionen har dragit igång projektet DOLLY, som ska ge utsatta ungdomar möjlighet till sysselsättning och stärkt självkänsla. Idén är att

etablera en verksamhet där ungdomar själva producerar och säljer smycken, samt - digt som de får utbildning och praktik i någon av Stadsmissionens Secondhand-butiker. Projektet utsågs till septembers bästa projekt av Allmänna Arvsfonden.

Flest överlever cancer i Sverige

VÅRD Sverige, tillsammans med Finland och Norge har bäst canceröverlevnad i Europa. Det visar två stora studier som publicerats i tidskriften Lancet Oncology.

I studien har man tittat på 23 länder och länderna i norra Europa toppar listan.

Enligt forskarna skulle 12 procent färre européer dö i cancer inom fem år om alla länder uppnådde samma medelöverlevnad som i Sverige.

Stockholm den grönaste staden

GRÖNT Stockholm är den grönaste och mest miljövänliga staden i världen. Detta enligt tidskriften Readers Digest som rankat 72 städer världen över.